

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E S T N I K

TEMA MESECA

Udobje v planinskih kočah

INTERVJU

Amélie Faure

Edo Kozorog

Nace Breitenberger

Z NAMI NA POT

Golica

5
2016

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

3,90
EUR

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA 50-odstotni popust

Vodnik po Karnijskih feratah, Bine in Nada Mlač

Karnijske Alpe, italijansko Alpi Carniche (tudi Carnice), nemško Kar-nische Alpen, so veriga skalnih vršacev med Avstrijo in Italijo. Vrstijo se v smeri vzhod–zahod, na jugu jih omejuje reka Bela (Fella), na severu Zilja, v pokrajini Veneto, torej na zahodu reka Piava in na vzhodu Zilji-ca. Njihova celotna dolžina znaša nekaj več kot 100 km, umeščene pa so med krajema San Candido (Innichen), Cadore in Trbiž ter vključujejo vse najvišje vrhove.

Format: 130 mm x 210 mm; 288 strani, šivano, broširano

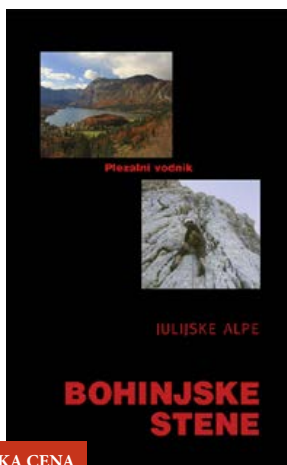
CENA: V času od 15. 5. 2016 do 15. 6. 2016 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 19,95 €* (redna cena: 39,90 €*).

* DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.

**AKCIJA
19,95 €**

Cepini in smuči se poslavljajo, klini in frendi nas pozdravljajo – uporabite jih v smereh iz plezalnih vodnikov Planinske trgovine PZS.

AKCIJSKA CENA
16,70 €

AKCIJSKA CENA
21,80 €

AKCIJSKA CENA
29,10 €

Akcijske cene veljajo do 15. 6. 2016.

Pleزالne vodnike lahko kupite že za 27 odstotkov ceneje. Vabljeni k nakupu!

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur, po faksu: 01 43 45 691, brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), e-naročila: trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>. Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, telefon: 08 380 67 30, faks: 04 589 10 35, e-naročila: info@planinskimuzej.si

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Skodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Seško,
Sonja Čokl

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 4650 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljivanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

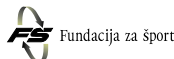
Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Barvita pomlad
Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Odklop

Foto: Mateja Pate

Težko bi rekla, kdaj natanko sem nehala plezati. Ni se zgodilo kar čez noč. H koncu je zagotovo pripomogla tura v Zahodne Julijce v času, ko so bili plezalni obiski gora na sporedu le še nekajkrat na sezono. S soplezalko nama plezanje v eni od priljubljenih klasik nikakor ni steklo, v sosednji smeri se je pripetila nesreča – tako midve v steni kot reševalci v helikopterju, ki je priletel na pomoč, smo bili bitko s časom, da bi ušli bližajoči se nevihti. Ko se je vendarle vse srečno izteklo, sem v zavetju bivaka, strmeč v strele, ki so švigale naokrog, sklenila, da je alpinizem preveč nevaren za tako kampanjsko ukvarjanje z njim.

Tako je plezanje, več let središče mojih misli in aktivnosti, zlagoma odšlo iz mojega življenja. Verjetno na presenečenje mnogih, ki so me poznali v mojih najbolj zagnanih letih, in zagotovo na razočaranje nekaterih – ti so še dolgo po tem zmajevali z glavo, češ glej, kaj je nastalo iz tebe. (Na te pripombe so sicer čudežno hitro pozabili, ko so tudi sami postali le še občasni obiskovalci sten, na dobri poti do alpinistične upokojitve.) Danes je marsikdo od nekdanjih šodrovcev in zmernih obiskovalcev plezališč – v očeh ambicioznih alpinistov po večini neperspektivne raje torej – s skalo bolj domač, kot sem v tem trenutku sama. In če kdaj po dolgem času srečam nekdanje plezalske znance, me skoraj po pravilu doleti vprašanje, ali še plezam, in nato pogosto še dodatno poizvedovanje, ali plezanje kaj pogrešam. Moj drugi prostodušni "ne" je po večini sprejet z dobršno mero nejeverje.

Seveda se z nostalgijo spominjam plezalskih let, a ta je bržkone bolj povezana z brezskrbnim življenjem, ki smo ga živeli takrat in katerega velik del je predstavljal alpinizem. Plezanja kot fizične aktivnosti ne pogrešam, čeprav je izredno lepa; prav tako ne zgodnjega vstajanja, prevažanja do sten, večnega hitenja, plazenja po skrotju in drobljivih policah, pa še kaj bi se našlo ... A če dobro pomislim, ta moj drugi "ne" ni prav iskren. Plezanje mi je namreč omogočalo popoln odklop od vsakdanjega življenja – to pa vsekakor je nekaj, kar bi mi danes prišlo zelo prav. Popolna osredotočenost na izziv, ob kateri iz glave izpuhtijo čisto vse misli. Ko ne obstajata nič drugega kot vertikalna pred teboj in uganka, kako doseči naslednji oprimek. Ena od takih doživljajsko intenzivnih tur mi je za vedno ostala globoko zasidrana v spominu – plezanje smeri Albatros v Paklenici, ko sem kot v transu premagovala navpične plošče in v to vložila vse svoje izkušnje in zaradi večdnevnega plezanja že načete moči. "Videti je bilo, kot da bi plesala balet," je moja bitko z gravitacijo na vrhu smeri opisal soplezalec (in s tem komplimentom nedvomno pripomogel k ohranjanju spomina na to plezarijo). Po skoraj petnajstih letih se fantastičnega občutka zamaknjenosti in osredotočenosti spominjam tako živo, kot da bi ga doživela včeraj.

V vrtincu vsakdanjih obveznosti sem po dolgih letih plezalske abstinence prišla do stopnje, ko se vse težje (za)ustavim in dam možgane na *off*. Različne "nadomestne" aktivnosti, ob katerih preživljam svoj skopo odmerjeni prosti čas, so sicer sproščujoče, a se z njimi ne zamotim do take mere, da bi učinkovito odmisliła čisto vse, kar mi polni glavo. To mi je nekdanj po navadi uspelo že, ko sem prišla za prvi oprimek v smeri, če ne, pa najzopneje do konca prvega raztežaja. Vprašanje je, ali bi plezanje tudi dandanes sprožilo tak miselni vakuum, kot ga je nekoč, ko smo vseeno imeli na grbi nekaj centov manj skrbi; morda ga na račun "zlatih starih časov" tudi malo povečujem ... kdo ve. Ampak – ja, zdaj javno priznam vsem tistim, ki ste kdajkoli vprašali: včasih se mi toži po plezanju.

Se tudi vam po vašem (nekdanjem) odklopu?

Mateja Pate

Stanje in smernice naših planinskih koč

Zdenka Mihelič

Pogovor z Amélie Faure

Martina Čufar Potard

Pogovor z Edom Kozorogom

Žarko Rovšček

UVODNIK

Odklop

Mateja Pate

TEMA MESECA

Stanje in smernice naših planinskih koč

Zdenka Mihelič

Udobje v planinskih kočah v tujini

Drago Dretnik

Želje obiskovalcev planinskih koč

Zdenka Mihelič

KOLUMNA ZA

Združeni v joti in ričetu

Tomaž Jakofčič

KOLUMNA PROTI

1 Hvaležnost. V imenu gora.

Borut Peršolja

DIPLOMSKA NALOGA

4 Možnosti za nadaljnji razvoj Roblekovega doma

Sandra Šimic

INTERVJU

8 Pogovor z Amélie Faure

Martina Čufar Potard

OD KOČE DO KOČE

11 Treking nad dolino Bregaglia

Mojca Stritar Kučuk

INTERVJU

26 Pogovor z Edom Kozorogom

Žarko Rovšček

KOLUMNA

14 Bogatenje naše gorniške dediščine

Viki Grošelj

Z NAMI NA POT

17 Golica

Gorazd Gorišek

TUJINA

18 Armenija s smučmi

Uroš Prelovšek

ZGODOVINA

22 Triglav, kot so ga doživljali prvopristopniki

Ivan Veber

Vsebine vseh *Planinskih vestnikov* od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

30 Z nami na pot

Golica

Gorazd Gorišek

OPISI TUR

- GOLICA S PLANINE POD GOLICO
- GOLICA Z JAVORNIŠKEGA ROVTA
- GOLICA ČEZ SEDLO ROŽČA
- GOLICA Z JESENIC

39 Tujina

Armenija s smučmi

Uroš Prelovšek

58 Turni smuk

Spominsko tekmovanje ponesrečenim mojstranskim reševalcem

Vladimir Habjan

PREJELI SMO

Planinska društva in davčne blagajne 46

Mag. Nataša Cankar

Davčne blagajne breme za mala društva 46

Zdenka Mihelič

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Skupščina PZS 2016 na Koroškem 48

Zdenka Mihelič

MLADI

60 let Mladinske komisije PZS 50

Emil Pevec

ANEKDOTI

Ob 60. obletnici MK PZS 52

Dušan Škodič

PORTRET

Pogovor z Nacetom Breitenbergerjem 54

Anka Vončina

O KAMNIH IN OKNU NA GORI

Luknja namesto zaklada 56

Mateja Pate

TURNI SMUK

Spominsko tekmovanje ponesrečenim mojstranskim reševalcem 58

Vladimir Habjan

UTRINKI

Na prelazu 60

Tone Škarja

GEO ZANIMIVOST

Spodmoli na Velem Badinu 62

Leni Ozis

VARSTVO NARAVE

Naravovarstvo in prostovoljstvo 63

Dušan Klenovšek

NOVICE IZ VERTIKALE 64

NOVICE IZ TUJINE 65

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE 66

PISMA BRALCEV 67

PREBRALI SMO 68

PLANINSKA ORGANIZACIJA 70

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ 72

TRIGLAVSKI NARODNI PARK 72

Za udobje je treba delati

Stanje in smernice naših planinskih koč

Zdenka Mihelič

Udobje v planinskih kočah ne pomeni enakega tebi ali meni. Mnenje o tem se gradi z osebnimi izkušnjami, ki jih planinec, plezalec, alpinist – obiskovalec gora gradi ob svojih obiskih in prenočevanjih v planinskih kočah doma in v tujini. Ko ga dobi dež in ves premočen stopi v koč, da se pogreje, opazi tiste podrobnosti, zaradi katerih je koč še posebej prijetna, udobna. Takrat so nepogrešljivi sušilnica za oblačila, čevlje in opremo, natikači, topla jedilnica in spalni prostori, okusna jed, odličen čaj, vremenska napoved ... in seveda tisti občutek toplote s prijaznim osebjem, ob katerem se počutiš v koči kot doma.

Koče in obiskovalci z roko v roki

Pa vendar so znane stvari, ki naj bi bile lastne vsaki planinski koči, vpisani v register planinskih koč Planinske zveze Slovenije (PZS). PZS za razliko od drugih planinskih organizacij alpskih držav ni lastnica planinskih koč, razen Doma na Smrekovcu, ki ga upravlja PD Črna na Koroškem, Planinskega učnega središča Bavšica in manjšega solastniškega deleža v nekaterih kočah, pač pa so lastniki planinska društva in le-ta avtonomno odločajo o vsem. Po drugi strani so društva članice PZS in se morajo držati Pravilnika o planinskih kočah, bivakih in planinskih učnih središčih in Hišnega reda planinskih koč ter smernic, ki jih

določa PZS. Poleg tega morajo društva oz. koč upoštevati tudi državne zakone in uredbe.

Pravilnik o planinskih kočah natančno določa opredelitev planinskega objekta, kategorizacijo, upravljanje in poslovanje, osnovno ponudbo (preproste tople jedi, čaj, brezalkoholne pijače in druge napitke), določene najvišje cene prenočišč, popuste. Še bolj podrobno so stvari opredeljene v hišnem redu, ki med drugim določa tudi, da morajo koč imeti popoln mir med 22. in 5. uro, nuditi morajo pomoč pri gorskih nesrečah, posredovati podatke o stanju poti v okolici in informacije o bližnjih planinskih kočah, lahko pa jim nudijo

tudi druge usluge, ki jih določi upravljavec. Po drugi strani pa moramo biti tudi obiskovalci koč dosledni ter spoštovati red in pravila obnašanja, pospraviti za seboj posteljo, odnesti smeti nazaj v dolino, skrbeti za prijetno vzdušje ter biti prijazni in potrpežljivi. Zadnje je še posebej na preizkušnji, ko je v koči gneča.

"Rezultat upoštevanja vseh pravil, priporočil in smernic ter vloženega dela je udobje v planinski koči. Udobje ne pride samo po sebi," razloži ob začetku našega pogovora načelnik Gospodarske komisije (GK) PZS Janko Rabič, s katerim sem skupaj s strokovnim sodelavcem GK PZS Dušanom Prašnikarjem pregledala, kaj za GK pomeni udobje v planinskih kočah, kakšno je stanje v njih in kakšne so smernice PZS za to področje.

Nočitve v kočah

Načelnik GK je poudaril, da so planinska društva tista, ki upravljajo s planinskimi kočami, zagotavljajo osebje, skrbijo za vzdrževanje, obnovo in udobje koč. "GK nima nekih vzvodov in mehanizmov za vmešavanje v dejavnost. Izvršni odbor komisije naj bi se še v tem mesecu celostno lotil udobja v planinskih kočah.

Vpliv GK lahko povečamo z nasveti, srečanja na zborih gospodarjev in oskrbnikov koč, z obiski članov GK na kočah, prek svetovalne pisarne ter s seminarji in izobraževanjem oskrbnikov, kar bo postalo naša stalnica,” pove načelnik Rabič. V zadnjih osmih letih je bilo v planinskih kočah povprečno skoraj 89.000 nočitev letno. Planinska sezona 2015 je bila po nočitvah med boljšimi v tem obdobju, medtem ko je bila sezona 2014 najslabša. “Trend prenočevanja v zadnjih osmih letih je v upadanju, z izjemo sezone 2015. V visokogorju se večja razmerje nočitev tujcev v primerjavi z domačimi nočitvami. Veliko domačih planincev hodi v gore na enodnevnne ture, tako da udobja v polni meri ne začutijo več,” pravi načelnik GK.

Prizadevanja PZS

Vendar se PZS na področju približevanja koč gostom in v skrbi, da bodo prijazne tudi naravi, trudi že vrsto let. Če pogledamo zadnjih trideset let, je leta 1987 sprejela dokument *Slovenski gorski svet in planinska organizacija*, s katerim se je odločila za pot samoomejevanja, saj se je zavedala, da lahko planinstvo v svoji množičnosti (takrat je imela PZS več kot 100.000 članov) negativno vpliva na naravo. Uvedla je odlično akcijo *Odnosimo smeti v dolino* in dogovorili so se, da se ne bo gradilo novih planinskih koč in poti.

Leta 1989 so oblikovali pobudo o prepovedi kajenja v planinskih kočah (zakon o prepovedi kajenja na javnih mestih je bil sprejet šele leta 2009). Program *Naredimo naše kočje okolju prijazne* leta 1991 je vključeval ukrepe za zmanjševanje odpadkov ter njihov prenos v dolino, varčevanje z vodo, gradnjo čistilnih naprav ter čiščenje odpadnih voda in njihovo vnovično uporabo, preprečevanje hrupa (zlasti omejitev rabe agregatov), preskrbo s čistimi oziroma alternativnimi viri energije in zmanjšanje osebnega prometa. Leta 1993 so izpeljali prvo izobraževanje za oskrbnike planinskih koč, leta 1994 je PZS uvozila iz tujine prvih 1500 rjuh in

začela z akcijo nošenja lastnih rjuh za prenočevanje v planinskih kočah. Leta 1993 in 1995 je v Julijskih Alpah naročila raziskavo sledenja podzemnih voda. Leta 1997 je avstrijska vlada s 3,5 milijona avstrijskih šilingov podprla raziskavo v 31 planinskih kočah v Karavankah, Kamniško-Savinjskih Alpah ter izgradnjo treh čistilnih naprav in enega suhega stranišča. Tudi na podlagi teh rezultatov je planinska organizacija leta 1999 sprejela *Vodila pri delu Planinske zveze Slovenije in planinskih društev*. Na letošnji

skupščini pa so sprejeli prenovljena *Programska vodila PZS*. Sledilo je desetletje z reševanjem denacionalizacijskih, premoženjskih, zemljiškopravnih vprašanj ter sodelovanja v Združenju planinskih organizacij alpskega loka (Club Arc Alpin). Planinske kočje so pridobile status športnih objektov, skromna finančna sredstva sta zagotavljali Fundacija za šport in ministrstvo za šport. Gospodarska komisija je izdala publikacijo *Planinske kočje in varstvo okolja* (2000), priročnik *Napotila za čiščenje*

Število nočitev v planinskih kočah (2008–2015)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
domači gosti	67209	66750	61897	62698	58059	58768	51182	59777
tuji gosti	31294	28339	23827	26875	27570	26670	25772	33788
SKUPAJ	98503	95089	85724	89573	85629	85438	76954	93565

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

- 1 Pogačnikov dom na Kriških podih
Foto: Zdenka Mihelič
- 2 Spokojnost udobja v Pogačnikovem domu na Kriških podih (2050 m)
Foto: Zdenka Mihelič
- 3 Dobrodošla peč in narejen sistem za sušenje premočenih oblačil in obutve v Planinski koči na Krimu (1107 m)
Foto: Zdenka Mihelič

4 Prijaznost je v kočah najbolj zaželena. Oskrbnik Kranjske kočice na Ledinah Franci Beguš s pomočnicama.

Foto: Zdenka Mihelič

5 V novi Orožnovi koči na Planini za Lissem (1346 m), ki je zrasla na temeljih prve kočice Slovenskega planinskega društva, se človek počuti toplo, sprejeto, domače. Koča ima tudi *wi-fi*.

Foto: Zdenka Mihelič

6 Urejena zunanost Koče na Dobrči

Foto: Zdenka Mihelič

odpadnih voda planinskih koč (2003) ter *Priročnik za vodenje investicije za izgradnjo malih komunalnih čistilnih naprav zmogljivosti do 50 populacijskih enot* (2012). Leta 2010 je ministrstvo za gospodarstvo objavilo razpis za obnovo in posodobitev planinskih postojank v višini 1,5 milijona evrov (petinosemdeset odstotkov sredstev je prispevala Evropska unija, petnajst odstotkov slovenska država). Leta 2011 je PZS pred skupščino organizirala prvi posvet na temo udobja v planinskih kočah, na katerem je predstavnik Planinske zveze Švice predstavil novo kočico na Monte Rosi, udeleženci so razpravljali o stanju, željah, kje je meja med gostinsko ponudbo v dolini in v planinskih kočah ter ali je udobja v planinskih kočah preveč, ravno prav ali premalo. V istem letu je bila organizirana prva konferenca o planinskem gospodarstvu. Leta 2012 je PZS ustanovila svetovalno pisarno, ki je namenjena nudenju strokovne pomoči posameznim planinjskim društvom pri obnovi planinskih koč in investicijah vanje, ter organizirala prvo strokovno ekskurzijo z ogledom koč in primerov dobre prakse v tujini.

Istega leta je začela z ocenjevanjem koč za certifikat Okolju prijazna planinska kočica (prve podelitve v januarju 2013), v letu 2014 so podelili prve certifikate Družinam prijazna planinska kočica. Certifikat Takega okusa so planine, katerega glavni cilj je ponudba izdelkov domačega proizvajalca okoliškega območja, pa je v procesu. "Letos bomo poskusno uvedli take izdelke na Koči na Golici," pripoveduje Rabič. V marsikateri koči vam že ponudijo čaj iz zdravilnih rožic, nabranih v okolici kočice, pa zavitek z domačimi borovnicami itd. PZS zadnja leta kočice vabi tudi k predstavitvam na sejmi, kjer sodeluje PZS. O kočah je seveda zapisano tudi v *Statutu PZS* in Častnem kodeksu slovenskih planincev.

Stanje planinskih koč

Glede udobja je opazna razlika med starimi in novimi kočami ter med nižinskimi in visokogorskimi. "Veliko kočice dotrajanih, s staro opremo, društva nimajo denarja za posodobitev. Tam je udobje slabše. V koči lahko marsikaj nadoknadimo s prijaznim odnosom, vendar udobje je takšno, kakršno je. Drugače je z obnovljenimi objekti in novo opremo v sobah. Pri GK zbiramo podatke tudi o tem, vendar zaenkrat celovitega odgovora še ne moremo dati. Naš interes je, da čim prej pripravimo čim celovitejši pregled, saj nam bodo vse informacije v večkratno korist," razloži Rabič. Glede na vsakoletne odzive planincev na spletnih straneh, forumih, v pismih, z vprašanji in mnenji ter neposredno na društvih ali PZS naj bi bilo stanje zadovoljivo. "Odstopanja pri posameznih kočah so včasih kar velika (neupoštevanje

cen prenočevanja in osnovne oskrbe, neprijaznost osebja), kar meče slabo luč na vse kočice," pravi načelnik GK. Ali lahko izpostavi GK kakšne primere naših planinskih koč kot primere dobre prakse, me je ob tem zanimalo. "Primeri vzornih koč so in jih z naših obiskov poznamo, a jih težko izpostavim, ker dejansko nimamo nad vsemi pregleda, tako bi lahko kateri od koč naredili krivico." Člani GK in vodstva PZS so od leta 2012, ko so si zadali, da do leta 2017 obiščejo vseh 163 oskrbovanih planinskih koč (od skupno 178 planinskih koč, bivakov in zavetišč v Sloveniji), obiskali in preverili stanje 95 koč.

Pri oskrbovanju planinskih koč je velikokrat težava v pogostem menjavanju oskrbnikov in osebja v koči, tako "je včasih s povsem novo ekipo težko na hitro doseči prejšnji dober nivo ali slabega narediti odličnega," omeni Rabič kot eno izmed težav planinskih koč. Težavo predstavljata tudi pitna voda v kočah in voda za umivanje, kar pri marsikom dvigne ali zniža raven udobja v koči.

Smernice gospodarske komisije glede planinskih koč

GK zapisanih smernic nima, kot pomembno lastnost pa sta Rabič in Prašnikar omenila ohranjanje planinskih koč z vsemi lastnostmi tradicije in vrednot planinstva. "Ni želja, da v smislu udobja planinske kočice konkurirajo turističnim objektom, gostiščem in lokalom v dolini. Udobje je relativen pojem. Jasno je, da mora biti poskrbljeno za osnovno udobje, urejenost, čistočo in pospravljenost vseh prostorov (predprostorov, hodnikov, kuhinje, jedilnice,

spalnih prostorov, sanitarij ...) in okolice koč, za dobro hrano, mir ob 22. uri ter domačnost, ki je povezana z osebjem. Komunikacija z gosti mora potekati dobro od prvega do zadnjega stika v vseh fazah, da ima človek občutek zaželenosti in dobrodošlosti." Omenita tudi, da bi sušilnica vsaki koči doprinesla veliko, vendar zahtevati tega ne morejo. PZS si je za leto 2017 med drugim zadala sodelovanje pri celostni obnovi ali nadomestni gradnji ene izmed planinskih koč v visokogorju z namenom, da bi prenesli primere dobre prakse s področja gradbeništva, energetike, varstva okolja ter poslovanja iz domačega in tujega

okolja v slovensko visokogorje. Vendar pa naj ne bi visokogorskih koč posodabljali z višjimi standardi (večja ponudba jedi, tušev itd.). Izjema je Triglavski dom na Kredarici. "Tam naj bi posodobili sanitarije, ki so velika težava, in objekt na splošno," pravi Rabič. Za planinske koč, dostopne z avtomobilom, kjer se čuti, da je objekt bolj gostilna kot koč, pri GK nameravajo opraviti pogovor z osebjem oz. z društvi "in če se ne nameravajo podrežati pravilom, bomo ukrepali v smislu odvzema statusa planinske koč," zaključil načelnik Rabič. Biti dandanes oskrbnik v planinski koči, voditi koč, skrbeti zanjo in za

obiskovalce, ni lahko. Tega se morda še premalo zavedajo vsi, ki želijo delati v planinskih kočah. Potrebno je zgodaj vstajati, upoštevati vse zakone in pravilnike, pripravljati okusne jedi in napitke, omejen je izbor živil, delovnik traja pozno v noč, delo poteka večkrat v mrazu in ekstremnih razmerah ... Hkrati pa to delo ponuja veliko radosti, pristnih stikov z ljudmi v najlepšem okolju, kjer si srčno pogledamo v oči, krepko stisnemo dlan. In za koč ponuja seveda različne izzive z vsemi možnimi drobnimi izboljšavami, za katere ima marsikatero planinsko društvo in osebje številne zamisli in rešitve. ◻

NAPENJALNE JERSEY RJUHE IN DEKE ZA PLANINSKE KOČE

NORICUM d.o.o.,
Podjetje za trgovino in storitve

01/ 5074-156
noricum@siol.net

Iskanje kompromisov med tradicijo in modernim

Udobje v planinskih kočah v tujini

Drago Dretnik

Pojem udobja v planinskih kočah je precej širok. Po osamljenem prečanju s turnimi smučmi je zimska soba odlična, po nekajdnevnem potepanju po hribih nadvse prijeta tuš in topla jed, pri dnevnem izletu družine pa so udobna gostinska soba, jedilni list in možnosti igranja pred kočjo odločilnega pomena. Vsi gostje pa imamo nekaj skupnega: na koči se hočemo počutiti prijetno in jo želimo imeti za svoj planinski dom.

Največ k temu prispeva sama kočja z okolico in s prijaznim osebjem. Dežele, ki so članice Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA – Club Arc Alpin), so Nemčija, Avstrija, Južna Tirolska, Italija, Švica, Francija, Lihtenštajn in Slovenija. Skupno imajo v posesti več kot tisoč šeststo planinskih koč, zavetišč in bivakov. Nekatere kočje so velike in nudijo veliko udobja, druge so majhne in enostavne. Nekatere dosežemo po lahki poti v kratkem času, druge so dostopne po utrudljivi večurni hoji po ledenikih ali zahtevnih poteh. Tako ima vsaka kočja svoj poseben značaj, svojo posebno lego in svoje posebne goste. Vsem pa je skupno, da so upravljane, vzdrževane in obnavljane z veliko prostovoljnega dela.

Mnoge nove nadomestne gradnje planinskih koč

V zadnjih letih so v Alpah zgradili nekaj novih planinskih koč, katerih gradnja je precej burila planinsko javnost. Med temi so bile najbolj odmevne Neue Monte Rosa Hütte v Švici, Refuge du Goûter in Refuge de Tete Rousse v masivu Mont Blanca v Franciji, Höllentalangerhütte pod Zugspitze v Nemčiji, Schiestlhaus in Olpererhütte v Avstriji, Capanna Quintino Sella v Italiji. Vse so bile zgrajene kot nadomestne kočje starih. V Planinski zvezi Nemčije (DAV) so že leta 1977 sklenili, da imajo planinskih koč dovolj in da novih ne bodo več gradili. Podobno so storile tudi planinske zveze drugih alpskih držav.

Zanimivo je, da je sedemdeset odstotkov vseh planinskih koč v avstrijskih hribih v lasti nemških planinskih organizacij. Kaj imajo skupnega nadomestne gradnje planinskih koč? Stare kočje niso več ustrezale merilom za sodobno planinsko kočjo. Mnenja tradicionalistov in planinskih romantikov so, da vodi razvoj v *luksuziranje* in spreminjanje koč v planinske hotele v skladu z zahtevami razvajenih množic. Z vidika planinskih društev, oblasti in oskrbnikov pa imajo nadomestne kočje ali obsežna sanacijska dela pri starih kočah čisto pragmatične osnove. Če je potrebno na koči vedno nekaj popravljati, če zahteva redno vzdrževanje veliko angažiranja in stroškov, če so higienske razmere neustrezne in če je ogrožena požarna varnost, kočje ni več možno upravljati varno in brez težav.

Za planinska društva kot lastnike koč je pomembno, da planinskih objektov ne občutijo samo kot stavb za začasno zaščito, temveč da jih spoznamo in spoštujemo tudi kot del kulturne dediščine. Če je kočja še dovolj ohranjena, se

odločijo za temeljito obnovo. Oskrbnik planinske kočice Purtschellerhaus, prek katere dobresedno poteka državna meja med Avstrijo in Nemčijo, mi je dejal, da mora kočica kljub obnovi obdržati svojo "dušo". To ne pomeni le ohranjanja zunanosti, temveč tudi notranjo arhitekturo in skrbno izbiro uporabljenih materialov. Znani so primeri, da se stalni obiskovalci po obnovi ali dograditvi kočice niso več vračali. Pri odločitvah o prenovi je potrebno združiti različne interese v kombinaciji z naravnimi in okoljskimi zahtevami ter ne nazadnje z vprašanji financiranja – osemdeset odstotkov nemških kočic potrebuje vsakoletno finančno pomoč.

Tradicija in moderno

Da bodo planinske kočice dobro obiskane, morajo funkcionalno in arhitektonsko ustrezati okusu gostov. Kljub mnogim razlikam v pogledih različnih strokovnjakov pa jih vendar družijo eno – tradicija in moderno v primeru planinskih kočic ne smeta biti v nasprotju. Ulrich Delang, vodja komisije za kočice Planinske zveze Švice, je na 14. mednarodnem simpoziju v Benediktbeuernu dejal: "S sodobnimi inovacijami gradimo tradicijo za jutri." Kako to razumeti? Planinske kočice, ki so se gradile v 19. stoletju po tedanjih najnovejših dognanjih, so danes "tradicionalne" kočice, v času gradnje pa so bile revolucionarne in so sprožale burne revolverske diskusije. Če je tedaj zadostovala za osnovno zaščito planincev kočica, zgrajena iz kamna, pa so za kočice, zgrajene konec prejšnjega in v začetku tega stoletja, uporabljeni številni sodobni materiali (les, kovine, plastika), zgrajene so v različnih slogih (lesene gradnje, organske oblike, ravne strehe,

kontrastni deli zgradbe) in upoštevana je arhitektonska vključitev v okolje. Poleg same zgradbe je za udobje gostov še bolj pomembna infrastruktura v koči in izven nje. Med standardno opremo novozgrajenih, prigradenih in obnovljenih kočic sodijo sončne celice, vetrne turbine ali male hidroelektrarne za proizvodnjo potrebne električne energije. Če te ne zadoščajo, poskrbi za manjkajočo energijo naprava za istočasno pridobivanje električne in toplotne energije, kurjena na rastlinsko olje. Planinska kočica Meranerhütte na Južnem Tirolskem ima kljub temu, da do nje vodi javno električno omrežje, na strehah kar za okoli 100 m² sončnih panelov, ki poskrbijo za 29 kW moči. Ker toliko energije kočica ne potrebuje, jo oddaja v omrežje in s tem pridobi finančna sredstva, potrebna za vlaganja v kočico. Zato ne preseneča, da so sobe ogrevane in da se gostje lahko tuširajo s toplo vodo. Med novogradnjami posebej izstopa švicarska Neue Monte Rosa Hütte. Zgrajena je bila na višini 2883 metrov v samo petih mesecih leta 2009 na jeklenem temelju, ki so ga postavili leta 2008. Kočica se ponaša z izjemno arhitekturno obliko, ki je obenem tudi zelo funkcionalna, saj inovativne rešitve pokrivajo devetdeset odstotkov porabe energije kočice. Za pridobivanje električne energije je v fasado vgrajenih 110 m² solarnih modulov, za dodatne potrebe pa je na voljo naprava za kogeneracijo električne in toplotne energije, kurjena na rastlinsko olje. Toplo vodo v sončnih dneh proizvaja 60 m² termičnih solarnih kolektorjev. Za udobje planincev poskrbijo računalniško vodeni sistemi oskrbe z vodo, prezračevanja in čiščenja odpadne vode.

Nujna je predhodna rezervacija

Impozantna gradnja nove planinske kočice Refuge du Goûter pod vrhom masiva Mont Blanc je nastala v letih 2010 do 2012. Tudi ta kočica se podobno kot Neue Monte Rosa Hütte ponaša z najnovejšimi tehničnimi novostmi – tu so sončni in termični kolektorji, kogeneracija, prezračevanje, membranska čistilna naprava, uporaba očiščene odpadne vode za splakanje stranišč ... Še nekaj je skupnega tem novim kočicam. Nujna je predhodna rezervacija planincev po spletu, saj na osnovi številnih prijav računalniški sistemi upravljajo s kočico – izračunavajo potrebno količino vode in na osnovi tega delovanje čistilne naprave, delovanje sistema za ogrevanje in prezračevanje ter tudi koliko hrane in pijače je treba dostaviti na kočico. Brez rezervacije ni spanja v teh posteljah. Drugačnja pa je arhitektura nove kočice Höllentalangerhütte pod Zugspitze, ki so jo zgradili v letih 2014 in 2015. Ker stara kočica ni več ustrezala higienskim normativom in požarni varnosti, so se odločili za gradnjo nove, ki izpolnjuje vse zahteve zakonodaje s področja varstva pred požarom, delovnega prava

1 Kočica Meranerhütte (1960 m) na Južnem Tirolskem presežek energije oddaja v omrežje.

Arhiv Alpenverein Südtirol

2 Švicarska kočica Neue Monte Rosa Hütte (2883 m), ki ji pravijo planinski kristal, je inovativna samooskrbna stavba.

Foto: Tonatiah Ambrosetti

3 Nova kočica Höllentalangerhütte (1387 m) pod najvišjim vrhom Nemčije Zugspitze (2962 m)

Arhiv DAV Sektion München

in higijene živil. Investicijski predračun za gradnjo je bil 4,2 milijona evrov. Še en primer dograditve kočice Taschachhaus v Pitztalu v Avstriji na 2434 m. Koča se uporablja tudi kot učni center za potrebe DAV. V novem prizidku imajo veliko sobo za izvedbo seminarjev, v kleti pa sobo za plezanje. Omogočen je organiziran dovoz opreme do kočice s tovorno žičnico. Poleg tega so v kočici seveda najmoderneje naprave za njeno brezhibno obratovanje. Zanimivo je tudi, da so številni sezonski delavci na planinskih kočah v Avstriji Šerpe iz Nepala. V poletju si služijo kruh na kočah v Alpah, jeseni, ko se začne

odpravarska sezona v Nepalu, pa se vrnejo domov. Ob mojem obisku kočice Kaunergrathütte v Pitztalu se je proti večeru vrnil iz doline, oddaljene tri ure hoda, starejši Šerpa in v nahrbtniku prinesel na kočico trideset steklenic vina. Vse za udobje gostov ... Ta kratki sprehod po planinskih kočah v Alpah seveda ne podaja odgovorov na vprašanja, kakšna naj bi bila udobna planinska kočica po meri večine pohodnikov v gorah. Želje planincev na eni strani in zahteve zakonodaje na drugi strani postavljajo načrtovalce sanacij ali novogradenj planinskih kočic v precejšnje dileme. Zato bo treba še naprej iskati

kompromise med starim in novim, med tradicijo in modernim, med enolončnico in kompletnim kosilom ter med umivalnikom z mrzlo vodo in toplim tušem. ●

- 4** Kuhinja v kočici Höllentalangerhütte
Arhiv DAV Sektion München
- 5** Plezalna stena v kočici Taschachhaus
Arhiv DAV Sektion München
- 6** Koča Taschachhaus (2434 m)
na Tirolskem v Avstriji se uporablja tudi kot učni center.
Arhiv DAV Sektion München

Prijaznost osebja in urejenost koč

Želje obiskovalcev planinskih koč

Zdenka Mihelič

V sklopu teme meseca sem želela iz prve roke izvedeti, kaj o udobju v planinskih kočah menijo obiskovalci gora. Tisti, ki v kočeh zahajajo sami, s prijatelji, z organizirano planinsko skupino ali z družino. Zato sem na družabno omrežje Facebook in nekatere tamkajšnje skupine postavila vprašanja z željo, da bi člani skupin z nami delili svoje izkušnje in mnenje, kaj jim pomeni udobje v planinski koči, kakšne izkušnje imajo v planinskih kočah doma in v tujini ter kaj bi morala imeti koč, da bi se v njej počutili dobro, prijetno, udobno. Svoja mnenja so z menoj delili tudi planinski prijatelji, s katerimi smo večkrat predebatirali, zakaj nas v nekatere kočeh vleče, nekaterih pa se že od daleč ognemo, in kaj bi si želeli za koč po naših željah in merilih.

V kratkem času mi je svoje mnenje in izkušnje posredovalo presenetljivo veliko obiskovalcev gora in članov družabnega omrežja, iz česar bi lahko sklepala, da sodelujočim ni vseeno, v kakšni koči se bodo spočili, okrepčali ali prespali. Med njimi so bili inštruktor planinske vzgoje Jože Drab, vodnica PZS Katja Žagar, alpinist in gorski reševalec Miljko Lesjak, varuh gorske narave Darko Lorenčič,

starejša alpinistična pripravnica Mateja Hafner, gornica Darja Korelc, planinci Andrej Šumer (sicer podjetnik na področju razvoja turizma), Nuša Mahne, Urša Sgerm, Stanko in Alenka Kosi, Olga Berložnik, Matej Kucler in Sašo Benetek. Nekateri so svoje dragocene izkušnje zapisali obširno, nekateri skromneje, a bistvo vseh odgovorov bi lahko strnili v nekaj skupnih točk.

Med primere dobre prakse so sogovorniki uvrstili tudi koč Arthur von Schmid Haus (2281 m) pod Säuleckom v Avstriji.

Foto: Zdenka Mihelič

Razlikovanje pojma udobnosti

Kaj je nekomu udobno, si različno predstavljamo. Iz zbranih mnenj sem ugotovila, da eni prisegajo na večjo udobnost, kot so na primer obvezen topel tuš, sedeče stranišče, velika izbira jedi, drugi pa večjo pozornost namenjajo skromnosti brez blišča in razkošja ter dobremu počutju pred fizičnim udobjem. Darko Lorenčič pravi, naj bo v kočah "čim bolj preprosto, toliko bližje naravi in tistemu, kar nas večina išče v hribih, k čemur bežimo iz ponorele betonske, kičaste, skomercializirane džungle." Drab dodaja, da mu udobje v koči pomeni "zavetje pred mrazom, mokroto, vetrom – toplo sobico, kjer se spočiješ, kaj poješ." Sogovorniki so razlikovali tudi med udobjem, ali prespiš v hribih eno noč,

takrat je lahko bolj skromno, ali si v kočah dlje časa, potem se prileže večje udobje, ki naj bo značilno tudi za nižje ležeče kočice. Tako Berložnikova: "En dan že preživiš brez tuširanja in ne vem česa še. Kdor ne more sprejeti takih razmer, itak ne hodi po planinah. Govorim za visokogorje, nižje ležeče kočice pa lahko nudijo mnogo več." Zanimivo je zapisala Hafnerjeva, ki samo udobje v planinski koči deli na več stopenj: "Že samo to, da obstaja kočica, je zame veliko udobje, saj to pomeni, da si v zameno za plačilo lahko zmanjšaš težo na hrbtu na sami turi. Prva stopnja udobja so že pastirske kočice po planinah, kjer se lahko zavlečeš pod streho in ti gresta nočni mraz in jutranja rosa malo manj do kosti. Naslednja stopnja so naše planinske kočice – praktično vse po vrsti, kjer imaš možnost spanja, topel obrok, toplo pijačo, možnost napolniti zaloge za naslednji dan. Najvišja stopnja pa so kočice v tujini, ki so pravzaprav že luksuz, kot na primer Stüdlhütte, 2802 m, pod Grossglocknerjem."

Prijaznost je najpomembnejša

Najpomembnejša glede udobja v planinskih kočah je vsem sogovornikom prijaznost oskrbnika in celotnega osebja. Da že ob vstopu začutiš, da si dobrodošel in toplo, z nasmehom sprejet, da osebje diha z gorami, kočico in planinci. Nekateri se šele na podlagi prijaznosti v koči in dobrega vzdušja odločijo, ali bodo preспали tam ali ne. Lesjak takole razmišlja: "Ponudba v koči je lahko sila preprosta, sam ne potrebujem kakšnega luksuza. Osnovni meniji, možnost sušenja premočenih in prepotnih oblačil. Predvsem pa je bistvo udobja prijazno osebje kočice. Zame je to najpomembnejše. Da znajo vzpostaviti stik z obiskovalci, poklepetati, dati nasvet glede poti ..." Ja, tudi to je pomembno pri udobju – poznavanje okoliških vrhov in poti, njihovo stanje, vremenske razmere in da osebje deli z obiskovalci najnovejšo vremensko napoved.

Andrej Šumer je ob prijaznosti opozoril še na eno pomembno komponento udobja, o kateri smo obširno pisali v letošnji januarski številki *Planinskega vestnika*: "Na prvem mestu je prijaznost osebja, če tega ni, potem tudi hrana slabše diši." Večini je pomembno, da imajo kakovostno, okusno, domačo in preprosto hrano, skuhamo sveže in z ljubeznijo, z izbiro tudi za vegetarijance in otroke. "Jedi na žličo in druge preproste jedi, nič cvrtja in sladolegov," pravi Drab. Sgermova zadnje čase opaža, da "je v ponudbi naših visokogorskih koč

veliko različne hrane. Slaba stran tega je, da je slabše kakovosti (zmrznjeno in odtajano), velikokrat razredčeno in zato brez okusa. Koča naj ponuja samo tisto hrano, ki je pripravljena sveže." Jože Drab, ki je v letu 2014 dokončal projekt vzpona na najvišje vrhove evropskih držav, je opozoril še na "skoraj obvezen polpenzion v visokogorskih kočah tujine, kar je žal v naših kočah prej izjema – tu ljudje še vedno nosijo vse s sabo, ker je gori predrago."

Red in urejenost koč

Sogovorniki si želijo v koči tudi reda – takega, ki ob 22. uri pomeni za vse obiskovalce mir, počitek in nabiranje moči za nadaljnje poti, vrhove, doživetja. Poleg tega za udobje navedejo urejenost in čistočo koč, tako jedilnih kot spalnih in sanitarnih prostorov. Prijatelji ne pozabijo na pomembnost urejenosti koč ob vstopu. Mali detajl pred vhodom je na primer nastavek s krtačami za čiščenje čevljev. Če pa je potrebno pustiti čevlje pri vhodu, da so na suhem in da ima koča plastične natikače, npr. *krokse*, ki jih pogosto vidimo v kočah v tujini. Sobe (enako skupna ležišča) naj bodo čiste, ne zatohle, torej prezračene, brez prahu in pajčevin, naj bodo tople, z dovolj posteljami ter s čistimi dekami in posteljnino. Spalni prostori naj imajo prostor za odlaganje nahrbtnikov ter vsaj kakšno poličko in kljukico za obešanje oblačil. Za udobje v kočah je pomembno, da lahko gosti svoja mokra

(premočena, preznojena) oblačila, čevlje in opremo posušijo, pa naj bo to v jedilnicah ali v posebnih sušilnih prostorih.

Tuši večini niso pomembni, da je le voda za umivanje. Za večjo pomanjkljivost naših koč sogovorniki omenjajo pogosto slabe WC-je, neurejene sanitarne prostore. Sašo Benetek pravi, da udobje pomeni tudi osnovno higieno.

Če je možno, naj koča ponudi pitno vodo, če pa to ni možno, pa naj ne zaračunava visoke cene vode v plastenkah.

Dušo koči pa dodajo tudi naravni materiali. Kot je zapisal Kucler: "Če mi je že kaj pri srcu, so to naravni materiali. Da se planinec v koči počuti domače, brez kakšnega kiča."

Koče, ki nimajo tekoče vode in kakšnega večjega udobja, pa lahko planince še vedno pritegnejo na drugačen način, predvsem s svojo prvinskostjo, urejeno skromnostjo, detajli, prijaznostjo.

Primeri dobre prakse

Sogovorniki imajo zelo različne, tako dobre kot slabe izkušnje v naših kočah in v kočah v tujini. Ko sem jih povprašala po primerih dobre prakse, kjer so se dobro počutili, so med domačimi navedli Kočo na Gozdu, Planinski dom na Zelenici, Češko kočo na Spodnjih Ravneh, Dom na Mrzlici, Tončkov dom na Lisci, Pirnatovo kočo na Javorniku, Tonkino kočo pod Vršičem, Kočo na Dobrči, Planinski dom pri Gospični na Gorjancih, Pogačnikov dom na Kriških podih, Ribniško koča na Pohorju, Dom na Komni, Kočo na

Zavetišču pod Špičkom, Kranjsko kočo na Ledinah ...

Za kočje v tujini so po večini menili, da so neprimerljive z našimi, imajo visoke standarde, so dobro organizirane, pomembne so podrobnosti v urejenosti koč, sanitarij, sob in pri strežbi, po večini imajo prostor za sušenje opreme, poleg tega je "hrana raznovrstna in dobra, cene pa sprejemljive," je še zapisala Urša Sgerm. Izpostavili so kočje Rifugio Zacchi nad Belopeškimi jezeri, Rifugio Vittorio Emanuele II pod Gran Paradisom, Capanno Gnifetti v pogorju Monte Rose v Italiji, v Avstriji Eisenkappler Hütte pod Obirjem, Arthur von Schmid Haus pod Säuleckom in Stüdlhütte pod Velikim Klekom, v Švici pa novo kočo Monte Rosa Hütte. ●

- 1** Urejen prostor za opremo v koči Capanna Gnifetti (3647 m) na Monte Rosi
Foto: Zdenka Mihelič
- 2** Dekleti, ki jima tudi nad 4500 metri ne zmanjka dobre volje in nasmeška. Najvišje ležeča koča v Evropi Capanna Regina Margherita (4554 m)
Foto: Zdenka Mihelič
- 3** Otroški kotiček v Koči na Blegošu (1391 m), ki se ponaša s certifikatom Okolju prijazna planinska koča in Družinam prijazna planinska koča.
Foto: Zdenka Mihelič
- 4** Dobrodošli! Koča na Dobrči (1478 m) vas pozdravi z napisom in urejeno okolico.
Foto: Zdenka Mihelič

Tomaž Jakofčič,
gorski vodnik

Združeni v joti in ričetu

Kolumna

Nekega večera sem sedel na terasi lepe avstrijske planinske kočice na višini 2200 metrov. Utrujen po dolgi turi sem brskal po telefonu in preverjal zadnjo vremensko napoved. Prijetno se mi je rignilo (*pardon*) po pravkar popitem sveže točenem pivu, ko zacinglja telefon z novo prispelim elektronskim sporočilom. Pošta prinaša prošnjo po razodetju osebnega stališča do udobja v planinskih kočah. Kot nalašč, si navihano mislim, saj pravkar sedim v eni izmed koč, ki bi bile lahko

prizorišče strokovne ekscurzije Gospodarske komisije PZS, vključno z vsemi oskrbniki naših planinskih koč.

Najprej se mi utrne misel o odprtju koč v času turne sezone. Kakšni *runkeljni* smo Slovenci, da ob vseh danostih za odlično turno smuko ne odpremo tistih nekaj koč tudi spomladi. Zagotovo bi bile s časom deležne velikega obiska. V tujini me sprašujejo o turni smuki v Sloveniji. Veliko jih je seznanjenih z odličnim turnim smučanjem pri nas, celo s slovensko

"Haute Route", Triglavsko smučarsko magistralo. A kaj ko so tujci navajeni na odprte kočice in se jim ne ljubi s težkimi nahrbtniki kolovratiti po vlažnih zimskih sobah. Pa nič, boste rekli, če se jim ne da, pa nič! Ja, to je res, gledano z očmi *zaplankanega* romantičnega hribovca. A to vsekakor ni odgovor nekoga, ki bi rad kaj zaslužil ali v današnjih težkih časih pač lažje preživel. Turno smučanje je za kočice v tujini odličen vir zaslužka. Veliko koč takrat zasluži glavino, poleti le še pokrpajo. Na priljubljenih smučarskih

potovanjih, kakršna bi Triglavsko magistralo vsekakor lahko bila, so kočice vsak dan od konca februarja do konca aprila nabito polne. Pa ne gre le za nekaj tistih koč, tudi hoteli v dolini bi s tem dobili večji obisk, pa gorski vodniki, taksisti, ki bi prevažali ljudi nazaj na izhodišče, športne trgovine itd. Vodnikov dom na Velem polju na primer ima v smislu turne smuke neverjeten položaj, primerljiv z najboljšimi turnosmučarskimi kočami v Alpah. Toda ne, ne bodo ga odprli. Zakaj? Pojma nimam, najbrž pa zato, ker ni v privatni lasti,

PROTI

Borut Peršolja,
inštruktor planinske
vzgoje

Hvaležnost. V imenu gora.

Kolumna

Berem svoje vodniške zapiske iz lanskega leta: triindvajset vodenih tur, obiskal sem deset slovenskih planinskih koč, v treh sem prenočeval. Skušam se spomniti, v kateri koči sem se počutil prijeto, kaj me je morda zmotilo.

Dobro sem se počutil v koči, kjer sem spregovoril več kot nekaj vljudnostnih besed z oskrbnikom. Poslušal sem

njegov pozitivni strah pred poletno sezono in naporna, a lepa doživetja iz prejšnjega leta. Hrana k sreči količinsko ni bila izdatna, bila pa je okusno pestra. Stranišča so bila čista, skupna ležišča pa zgleden primerek škripanja in kosmatega smrčanja. Zjutraj je bila na vratih jedilnice nalepljena sveža slikovna vremenska napoved in dovtip, da smo najlepši del dneva že

prespali. Bil sem s skupino mladostnikov in glede zaloga hrane namenoma s praznim nahrbtnikom. Znesek, ki sem ga pustil ob celotnem *zajestku*, je bil ustrezen tistemu, kar smo dobili, in tistemu, kar sem pustil več. Za planinske poti, za investicijsko vzdrževanje kočice, za ozaveščanje obiskovalcev, za program društva. No, planinske poti do kočice istega planinskega društva

so po moji skromni oceni že desetletje očitno del nekega nadstandarda. Markacijskim hudim mravljicam, ki naj bi jih številni koraki obiskovalcev zbezali na plan, bi moral nekdo že zdavnaj povedati, da na veliko pestrost kamenja na poti, odpadlih vej in predolgih bližnjic ni treba biti ponosen. Njihova vnama žal ni odstopala od slovenskega povprečja. Kako potem aerobno doseči, kar

ampak v rokah olesenelega postsocialističnega planinskega društva (prisežem, nisem utegnil na spletu poiskati katerega, pa saj ni važno), ki nima interesa ubrati kakšne neutučene smeri.

Odprtje takšnih koč v zimskem času bi potegnilo za seboj seveda še nujno potrebne spremembe in dodatke. Najprej infrastrukturne (rešitev ogrevanja, ekologije), nato še v smislu ponudbe. Tu smo namreč ostali na ravni iz leta 1950. Ista scena, ista hrana. Torej jota in ričet z *ali brez* sta železni repertoar, ki se v nekaterih kočah razširi še s pečenko z zeljem in žganci ter v avantgardi še s štruklji ali/in golažem. Da ne bo pomote, sam imam vso to hrano rad, dobra je

V pričakovanju sedmih hodov za večerjo na koči Rifugio Ferraro G. B. (2066 m) pod Monte Roso
Foto: Klemen Gričar

in prija, a ne vsak dan. Za dva dni, kolikor povprečno traja redni (ali pač *once in a lifetime*¹) vzpon na Triglav, bomo že preživel brez sveže zelenjave, ob joti in ričetu, boste dejali. To je

¹ *once in a lifetime* - enkrat v življenju (ang.)

res in se strinjam. A sam gledam z očmi človeka, ki v gorah preživi veliko časa, vsaj šestdesetkrat na leto večerjam v planinskih kočah. Tudi na smučarskem potovanju po Julijcih boste preživel slab teden. Če boste jedli samo joto, vam bo četrty dan

ob pogledu nanjo slabo, verjetno pa boste ob taki prehrani četrty dan že dokaj težko vstali iz postelje, kaj šele se povzpeli na Kanjavec ali Kredarico. Približati bi se morali ponudbi koč v ostalih alpskih državah. Tam ne gre za nikakršen razvrat, le drobna ugodja,

je vedel že Jakob Aljaž: "Če se po ravnem izprehajaš, imajo le noge dobiček, če pa zlezeš na goro, vsi udje."

Na več kot polovici vodenih izletov in tur pa sem se planinskim kočam izognil, čeprav so bile vabeče blizu v uživaški, zlasti spustni razdalji. Izognil sem se jim zato, ker sem želel mir in ker mi gredo "tiste" kočice na živce.

Skromnost planinske kočice meni pomeni, da ne izstopa, ne poudarja svoje navzočnosti v gorski pokrajini. Da nima (pre)velikih funkcionalnih potreb, zahtev po kakršnikoli novogradnji, dodatni energiji, širjenju oskrbe z vodo, helikopterski

Sporočilo in vsebina gora sta brezčasna.

Foto: Borut Peršolja

ki naredijo bivanje v gorah še prijetnejše in prijaznejše. Zajtrki imajo razpon od suhega kruha z maslom in marmelado do ponekod obilnejših narezkov, palačink, s svežimi jogurti in sadnimi solatami. Naj dodam, da ne govorim o kočah, do katerih vodijo ceste, temveč o visokogorskih kočah, pogosto nad višino našega Triglava, ki jih oskrbujejo s helikopterji. Preko dne do 15. ure se lahko v takih kočah dobi nekaj jedi po naročilu, kar pomaga pri prebroditvi lakote pred glavnim večernim obrokom. Te jedi največkrat spominjajo na tradicionalne jedi posamezne dežele. Torej pri nas bi temu več kot odlično ustrezali prej omenjeni jota, ričet in zelje. Po 15. uri je naročanje omejeno na pijačo, saj v kuhinjah pripravljajo glavni obrok, ki je običajno med 18. in 19. uro. Ta je obilen in pester, kot se za obrok po dolgem dnevu v gorah (ali pred njim) spodobi. Trije do štirje hodi, tu so juha (ali v Italiji testenine), solata,

glavna jed in sladica. Vseh sto ljudi dobi predse enako večerjo (razen vegetarijancev) ob istem času. Nikoli prevelike kulinarčne eksotike, temveč konvencionalne jedi, vsečne večini. Preprosto, večerjo razdelijo, potem celotno jedilnico pospravijo, povabijo še nekaj obiskovalcev k pomoči pri pomivanju in brisanju posode in stvar je zaključena. Še kakšno pivo za konec in vsi smo pripravljeni na spanje, tako obiskovalci kot osebje. Najkasneje ob 22. uri je v kočah popoln mir, brez pardona! Preprost, ustaljen proces, manj je več. Pri nas je zaenkrat po večini drugače. Pred časom sem se z gosti podal iz Bohinja prek Triglava na Vršič, šest dni smo bili na poti. Priznam, da me je nekaj koč ob klicanju za rezervacijo prijetno presenetilo z vprašanjem: "Polpenzion?" A spet drugje sem se kasneje zataknil v postopke naročanja in plačevanja, ki niso jasni nikomur z zdravo pametjo. Ena od triglavskih koč je bila prvak (morda celo evropski) v kompliciranju. Vsako

pijačo sem moral naročiti posebej pred malim šankom in jo plačati, enak proces je sledil za večerjo, morebitni posladek, spet v vrsto za pivo, spet v vrsto za plačevanje nočitve, spet v vrsto in drenjanje za naročanje zajtrka. Tudi če ne bi poznal utečenosti v ostalih alpskih državah, bi se mi to zdelo neumno. Medtem ko sem končno prišel do zadnjega stadija mojih finančnih obveznosti na tej koči, sem želel malo poklepetati z oskrbnico, češ ali ne bi bilo lažje samo enkrat računati za cel čas mojega bivanja, samo enkrat po 15. uri popoldan kuhati in samo enkrat ob določeni uri postreči, a takrat pač malo več kot le joto, se mi je sicer prijazna gospa samo smehljala misleč svoje. In preostalo mi je le, da sem se tudi jaz smehljaj misleč svoje. Da bi ji govoril o kočah v Silvretti, kjer dobiš v ceni polpenziona spanje v sobi, obilen samopostrežni zajtrk, možnost samoizdelave sendviča za na pot (s pripadajočo vrečko), popoldansko juho po turi in veličastno večerjo,

vse ob enkratnem (običajno po večerji) plačilu približno 45 evrov, ni imelo smisla. Kaj šele, da bi govoril o toplih tuših in *wifi-ju*. Spet slišim iz ozadja pripombe o potrebni skromnosti, ki je še vedno lepa čednost, sploh večine slovenskega naroda. A presneto, saj se tudi do Vrat ali Bohinja nisem pripeljal s kolesom ali pešačil od avtobusne postaje v Mojstrani! Pripeljal sem se z avtom, na poti sem pred daljšo odsotnostjo (prstoročno seveda) govoril še s hčerko in Tino. Medtem ko sem moral odtočiti ob cesti, sem na telefonu preveril zadnjo vremensko napoved ... Tudi meni se kolca po časih *Politikinega Zabavnika* in *Sreče na vrvici*, časih, ko je bilo življenje počasnejše in prijaznejše, ko so nam bile dovolj preproste stvari. Tudi kočice so bile v duhu časa. Zakaj ne gredo v korak z njim tudi danes? ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

dostavi, tarnanju v javnosti. Zato ima samo osnovne, nujne, a kakovostne storitve in še vedno iste, ob rojstni gradnji določene lastnosti: prijaznost, domačnost, čistost, normalen vonj in frekvenco pogovora. Čeprav je koča stara, pa je lahko zgledno vzdrževana, zato skromnost in zanikrnost nista sinonima. Koča ostaja majhna v vseh pogledih, tudi po dohodku, ki ga ustvarja, saj si je zastavila trajnostne cilje ničelne rasti. Komercializacija je drugo ime za pridobiten, nece-losten način gospodarjenja, ki zadovoljuje potrebe predvsem pohodniškega obiskovalca. Turizem, za njim pa mediji in celotna

splošna javnost, izrazov planinstvo/gorništvost ter gorniški turizem sploh ne uporablja (več) in zato v nasprotju z že doseženimi rezultati in gorniško tradicijo vsiljuje nove/lastne turistične vrednote in razvija "zgolj" turizem (v najboljšem primeru gorski turizem) in njegov destinacijski produkt – pohodništvo. Gorniški turizem zahteva od gosta, da se scela prilagodi skromnosti, ki izhaja iz narave gora. Pohodniški turizem pa v gore prinaša zgolj užitek, dolinske standarde in navade. Gorniški turizem v ospredje postavlja doživetje lastnega podviga in gorske narave. Postavlja zgodbo, ki je tesno

povezana z domačim prebivalstvom, z izročilom in krajevnim vodnikom. Pohodniški turizem ne prispeva niti evra za vzdrževanje in razvoj gorniške infrastrukture. Zato pa želi posamezniku, ki nima gorniškega znanja, da bi se samostojno in varneje gibal, podrediti/prilagoditi vso mogočo stvarno in virtualno infrastrukturo ter urbanizirati neukročene gore. Optimizacija ponudbe kočice in pričakovani obiskovalcev v skladu z gorniškim turizmom je najbolj občutljiva točka življenja vsake planinske kočice. Pri tem morajo sodelovati lastnik planinske kočice, oskrbnik ali najemnik in obiskovalci, ob

odločni, čeprav le moralni podpora Planinske zveze Slovenije. V navezi, ki se zaveda svoje odgovornosti in ki razume SKROMNOST gora.

Po vzponu na dvatisočak in odlično preživetih dveh dneh je sledilo vodniško vprašanje, kaj je bilo peterici mulcev najbolj všeč na turi. V en glas so odgovorili: "To, da je Marcel pri taroku izgubil valat." ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Ohraniti dušo Roblekovega doma

Možnosti za nadaljnji razvoj Roblekovega doma

"Na Roblek bom odšel, bom ljub'co s sabo vzela. Tam, kjer živi mlad pastir, užival bom z ljub'co gorski mir," poje poznana Avsenikova skladba *Večer na Robleku*. Upam si trditi, da ni Slovenca, ki te pesmi ne bi poznal. Obenem pa lahko zatrdim, da jih je kar nekaj, ki živijo v prepričanju, da je Roblek gora in ne dom pod Begunjščico.¹ V letu 2015 je nastala diplomska naloga z naslovom *Roblekov dom na Begunjščici – možnosti za nadaljnji razvoj*, s katero sem diplomirala na Visoki šoli za hotelirstvo in turizem na Bledu.

Ugotoviti sem želela, kako slovenski obiskovalci gora poznajo Roblekov dom in kakšno mnenje imajo o njem. V ta namen sem opravila zgodovinski pregled slovenskih planinskih postojank, razložila termine, povezane z njimi, in se poglobila v zakone in pravilnike, ki na njihovo delovanje vplivajo. Med seboj sem primerjala tri planinske postojanke v Karavankah in prišla do zaključka, da je prav vsaka izmed njih edinstvena.

Enkratnost Roblekovega doma sem poskušala ugotoviti s pomočjo analitičnih orodij (marketinškega spleta, analize SWOT in spletne ankete). Prišla sem do zaključka, da je Roblekov dom med Slovenci dobro prepoznaven in obiskan.

Obiskalo ga je kar enainosemdeset odstotkov vseh anketirancev. Anketiranci so bili najbolj zadovoljni z dostopnostjo, obratovalnim časom, ponudbo in urejenostjo okolice, najmanj pa z urejenostjo sanitarij in s cenami, ki jih prepogosto primerjajo s cenami v dolini, saj se ne zavedajo, kaj vse vpliva na višino cen v planinskih postojankah. Oskrbovane planinske postojanke planinci največkrat obiščejo z namenom, da bi kaj popili, uporabili toaletne prostore in se oskrbeli s hrano, najmanj pa se jih v njih ustavi zato, da bi prenočili. Prav možnost prenočevanja na Roblekovem domu še ni docela izkoriščena. Pri tem bi lahko sodelovali z različnimi društvi (tudi iz tujine), s krožki in z večjo promocijo Slovenske planinske poti. Možnost za nadaljnji razvoj je zagotovo tudi v povezovanju

s pastirskimi kočami na Begunjščici, morda tudi z vpeljavo skupnega produkta, npr. pakete ponudbe storitev. Glede na to, da živimo v dobi z močno razvito informacijsko tehnologijo, bi postavitve spletne kamere s svojim prenosom razmer na Robleku prek spleta gotovo privabila še kakšnega obiskovalca tudi v dneh, ko se vreme ne zdi najbolj primerno za obisk gora. Pa vendar niso vedno potrebne novosti, da dosežemo spremembo. Pri tem mislim na projekt Prijatelj Begunjščice, ki je nastal z namenom, da bi spodbudili hojo v gore tudi izven sezonskega časa in poskrbeli za druženje planincev, ter na večjo promocijo poti, ki jih je z informacijskimi tablami uredilo TD Begunje in gore povezujejo z Avsenikovimi skladbami. Najbolj pomembna pa je ohranitev duše planinske

Roblekov dom
Foto: Miran Hladnik

postojanke – kot vse kaže, Roblekov dom na obiskovalce naredi dober vtis, tako da je treba ohraniti sedanji nivo ponudbe in storitev, spremembe pa vpeljevati počasi in premišljeno. Vsekakor ima Roblekov dom na Begunjščici veliko možnosti za povečanje števila obiskovalcev, popestritev svoje ponudbe in boljši izkoristek prenočitvene zmogljivosti, le izbrati je treba tisto pot, ki bo izmed vseh ponujenih možnosti z najmanjšim vložkom prinašala največ dobička na dolgi rok in pomenila trajnostno delovanje. S tem bo omogočeno tudi naslednjim generacijam, da bodo zahajale v neokrnjeno naravo zelene Begunjščice in se tam napolnile z novo energijo, odmaknjeno od vsakdana. ●

¹ Roblekov dom je dobil ime po Hugu Robleku, pobudniku planinstva na Gorenjskem.

Kje so tuši in kakšna je koda za wi-fi

Pogovor z Amélie Faure

Martina Čufar Potard

Koča Goûter je ena najvišje ležečih oskrbovanih gorskih koč v zahodni Evropi. Stoji na grebenu Aiguille du Goûter,¹ na 3835 m nadmorske višine. Dobro je vidna iz doline Arve, saj se zlasti ob sončnih večerih zaradi "inoxove preobleke" zelo sveti. Zdi se mi, da malo preveč izstopa iz naravnega okolja, a tako pač je, če želimo imeti veliko, udobno, funkcionalno in okolju prijazno zavetišče za vse tiste, ki želijo na Mont Blanc priti po normalni smeri. Le-teh je v poletni sezoni tudi do 8500.²

Nova kočica, ki jo zaradi vesoljskega dizajna mnogi imenujejo Sputnik, je leta 2013 zamenjala staro in izdelano kočico Goûter, ki je bila zgrajena leta 1936 in povečana 1960. Sprejela je nekaj čez sedemdeset gostov, kar je bilo več kot premalo. Pogosto je še nadaljnjih osemdeset gornikov spalo na tleh in klopih jedilnice. Nova kočica sprejme sto dvajset gostov, a zaradi strogih pravil je tistim, ki niso rezervirali, vstop v skupne prostore prepovedan in morajo za spanje na tleh predprostora plačati enako ceno kot tisti, ki spijo v postelji. Pogosto pride do preprirov, ki so včasih blizu fizičnega nasilja. O teh problemih in marsičem drugem sem se pogovarjala z oskrbnico, dobro znanko, ki je delala tako v stari kot v novi kočici, simpatično 35-letnico Amélie Faure.

Kakšna je bila tvoja pot do oskrbnice ene najbolj obiskanih gorskih koč v Evropi?

Rodila sem se v Lyonu, kjer sem začela študirati umetnostno zgodovino in antropologijo. Študij sem dokončala v Arlesu na jugu Francije. Od nekdaj imam rada gore, moj oče je veliko hodil v hribe. V prostem času smučam, plezam, hodim v hribe, vsega po malo. Leta 2004 sem si kot počitniško delo izbrala kočico Argentière nasproti Les Droits. To delo mi je bilo zelo všeč, šlo je za nekakšno razodetje. Naslednje leto je moj takratni fant Thomas Duconseille postal oskrbnik kočice Grand Mulets³ in s tem se je začela tudi moja pot oskrbnice. Tam sva ostala šest let. Leta 2011 so iskali oskrbnika za kočico Goûter. V osebnem življenju sicer ni več teklo, kot bi bilo treba, profesionalno pa sva bila kot dobro namazan stroj. Za prevzem tako velike kočice, kot je Goûter, morava drug drugemu zaupati. Rekla sva si, to je izziv, ki sva si ga oba želela. Vedela sva, da je to posebna kočica, napornejša kot druge. Nihče od naju tega dela ni hotel opravljati sam, zato sva se povezala in si delo razdelila

¹ Ime gore izhaja iz časa, ko gre sonce, gledano iz Chamonixa, čez njen vrh, to je okoli 16 h, ko je čas popoldanske malice, po francosko goûter. Enako velja za Aiguille du Midi. Sonce je nad njo okoli poldneva (midi).

² To je število gostov, ki prespijo v kočici Goûter. Glede na vremenske razmere niha iz leta v leto. Tistih, ki poskušajo priti na Mont Blanc, je tudi do 20.000 letno.

³ Kočica Les Grands Mulets leži na skalnem otoku ob ledeniku Bossons na 3051 m. V njej se ustavijo večinoma tisti, ki se na Mont Blanc povzpnejo s turnimi smučmi. Odprta je od konca marca do konca julija.

tako, da sva bila v kočici vsak po deset dni. To nama je omogočilo, da sva se vsaj malo naspala in v dolini nabavljala za teden dni hrane in pijače. In seveda, da je imela najina hčerka Camille, rojena 2009, redne stike z mamico in očkom. Ta rešitev je bila pravzaprav idealna. Tudi če bi ostala par, se zaradi izmenjav šest mesecev praktično ne bi videla!

Verjetno je bila razlika med delom v kočici Grand Mulets in Goûter velika?

Grand Mulets je manjša, glavna razlika je v gostih. Le-ti so na Grand Mulets večinoma izkušeni alpinisti – smučarji, medtem ko v Goûterju vidiš vse živo. Od tistih, ki si želijo na Mont Blanc za rojstni dan in prej niso veliko hodili v hribe, do *trailerjev*, ki mimo pritečejo skoraj v kratkih hlačah. Biti oskrbnik kočice Goûter pomeni delati z veliko ekipo ljudi in jih voditi. A meni to ugaja. Česar prej nisva vedela, je dimenzija ekonomskega pritiska, do katerega prihaja v kočici. Vodniki želijo delati, da bi med sezono zaslužili dovolj za preživetje skozi leto, zato prihaja do trenj pri rezervacijah. Ekonomski vložki so veliki. Dosti je tudi političnih pritiskov in konfliktov. Predvsem med županom Saint Gervaisa, ki je lastnik zemljišča, in FFCAM,⁴ ki ga ima v najemu za sto let.

Kakšne so prednosti nove kočice? Imaš kaj nostalgije po stari?

Prednost nove kočice Goûter je predvsem udobje! Za ekipo, ki kočico upravljamo, in tudi za goste. Gre za majhne, a zelo pomembne stvari. Stranišče je notri, tako da se ni treba vedno obuvati in oblačiti kot za na turo, če te tišči lulat in je zunaj nevihta. V določenih razmerah je bil prej dostop do stranišč za goste celo nevaren. Stara kočica ni več zadoščala. Predvidena je bila za sto ljudi,⁵ včasih nas je bilo notri tudi sto osemdeset. Vse je bilo majhno, ni bilo dovolj prostora niti, da bi sto ljudi pustilo čevlje v predprostoru. Vse je bilo staro, plesnivo, nepraktično. Oskrbniki nismo imeli sob, spali smo v nekakšnih boksih pod stropom kuhinje (dvojni strop), kjer se niti usesti nisem mogla. Zdaj je pravi luksuz, ker imamo svoje sobe. Ne spimo veliko, a je prijetno, ker greš lahko v svojo sobo, se preoblečeš, malo umiješ in stojiš pokonci.

⁴ FFCAM – Fédération Française des Clubs Alpins et de Montagne – Francoska zveza alpinističnih in planinskih društev.

⁵ V stari kočici je bilo sto postelj, a so jih zadnja leta trideset zasedli delavci, ki so gradili novo kočico, zato so lahko sprejeli le sedemdeset gornikov.

Amélie Faure

Foto: Martina Čufar Potard

Druga prednost nove kočice je kuhinja, ki je narejena po higienskih normah. V stari nismo imeli ne hladilnika ne zamrzovalnika, pripravljati večerjo za več kot sto ljudi brez teh dveh osnovnih shranjevalnih pripomočkov je bilo težko. Pogosto nas je skrbelo, da bo kaj narobe. Prostor, kjer so temperature najmanj nihale, je bil v kleti kočice, zato smo imeli hrano spravljeno tam.

Slaba stran nove kočice je ta, da se gostje zaradi udobja obnašajo drugače, pričakujejo hotelske storitve. Prvi vprašani sta, kje so tuši in kakšna je koda za *wi-fi*. V prejšnji kočici je bilo takoj jasno, da so ta vprašanja brezpredmetna. Vzdušje v prejšnji kočici je bilo preprostejše, prijetnejše.

Je kočica ogrevana?

Gretje so ljudje. Kočica je zelo dobro izolirana. Imamo sončne celice, ki pa delujejo le, ko je lepo vreme. Ko je slabo, je mrz, a nikoli tako, kot je bilo v stari kočici, kjer je bila temperatura pogosto pod ničlo. Ko smo npr. zunaj kidali sneg, bili mokri, utrujeni in premraženi, se znotraj nismo niti pogreli.

Kakšna je zdaj usoda stare kočice?

V zvezi s staro kočico Goûter je bilo in je še vedno veliko političnih pritiskov, saj bi jo morali podreti. Takratni minister za okolje je podpisal gradbeno dovoljenje za novo kočico, v katerem je bilo jasno napisano, da stare kočice eno leto po odprtju

nove ne sme biti več. A to se ni zgodilo, ker je bilo nekaj narobe z dovoljenjem za rušenje. Zdaj je župan Saint Gervaisa s pomočjo nove ministrice za okolje Ségolène Royale uspel kočo skupaj z zemljiščem dobiti nazaj. Menda nameravajo narediti novo kočo za vodnike, znanstvenike in gorske reševalce.

Koliko časa traja delovna sezona oskrbnika?

Gor gremo maja, dol pridemo okoli 10. oktobra, torej traja skoraj šest mesecev. Za goste je koča odprta od 1. junija do konca septembra. Prej smo hodili gor le dva dni prej. Zdaj priprava na obratovanje traja dlje. Treba je npr. stopiti 7 m³ vode, da koča lahko deluje, pripraviti vse postelje in še mnogo malenkosti, da potem vse teče.

Greste gor s helikopterjem?

Večinoma, razen če helikopter zaradi slabega vremena ni mogel leteti ali sem imela nujne obveznosti v dolini. S Thomasom sva bila fleksibilna in sva se menjavala glede na vremenske razmere oz. ko se je menjala ostala ekipa.

Aperitiv za vodnike v koči Goûter

Foto: Klemen Gričar

Kako pogosto se menja osebje?

Imela sva tri zaposlene, ki so bili gor celo sezono, dva kuharja in pomočnika oskrbnika. Kuharja sta se izmenjevala. Štirje ostali člani ekipe so se menjavali na en mesec. Skupno je v koči naenkrat sedem članov osebja.

Kdo pripravlja jedilnike in računa, koliko hrane je treba dostaviti v kočo?

To počnemo oskrbniki skupaj s kuharjem. Pogledamo, koliko je rezervacij in kakšna je vremenska napoved. Če imamo sto rezervacij in bo lepo vreme, pripravimo več obrokov, ker bo prišlo več gostov, in obratno. Helikopter pripelje hrano enkrat na teden, po pet tovorov; tri s pijačo in dva s hrano. Če je vreme slabo, ga ni. Na srečo imamo velike hladilnike in zamrzovalnike, tako da imamo nekaj zaloge za take primere. Smo v gorski koči in ne v hotelu, tako da gostje razumejo, da jim ne moremo narediti omlete, ko nimamo več jajc.

Kakšen je bil tvoj delovni dan?

Vstajala sem ob 6 h, ker je bil ob 7 h zajtrk za goste. Sledil je pregled zalog. Potem je bilo treba kaj počistiti, veliko dela je bilo tudi z računovodstvom. Proti koncu dopoldneva so začeli prihajati alpinisti,

ki so se zjutraj odpravili iz doline, zato sem bila v recepciji.

Ob 11.30 smo jedli. Od 12 h do 18 h sem bila v recepciji, ob 18 h je bila večerja. Takrat sem najraje pomivala posodo, ker sem se zaprla v kuhinjo in imela malo miru.

Mar nimate pomivalnega stroja?

Zdaj ga imamo, a je vseeno treba najprej vse splakniti. Prej nismo imeli ničesar, likaj je bil velik kot v navadni kuhinji. Pomivali smo s stopljenim snegom, ki ni mineraliziran in je bilo težko pomivati ... ni bilo vedno vse odlično čisto. Od 19 h do 21 h sem izstavljala račune, kasneje je bilo tudi nekaj zakasnelih večerij za tiste, ki so šli na vrh iz koče Tête Rousse in so se z njega vračali pozno. Jedilnico smo zapirali okoli 22.30. Sledila sta priprava zajtrkov in pospravljanje. Šele potem smo tudi mi večerjali, okoli 23 h. Nato še zaključek blagajne in okoli polnoči sem šla spat. Ob pol dveh sem vstala za zajtrk tistih, ki so se odpravljali proti vrhu, in se vrnila spat okoli pol štirih. S Thomasom sva si rekla, da bova glede na to, da se lahko vsakih deset dni naspiva v dolini, poskušala zgodnje zajtrke pripraviti sama, da bi se ekipa, ki je gor cel mesec, lahko naspala.

Tam do sedemdeset obrokov je šlo, za več sem zbudila še koga od ekipe.

Ali višina utruja?

Ja, tudi ko smo aklimatizirani, nas višina utruja. Vsak fizični napor je gori težji kot v dolini. Če predolgo ostaneš na višini, se kri zgosti, zato smo redno jemali aspirin. Kot zanimivost naj povem, da smo v jedilnico dali plezalno desko, na kateri so trenirali člani ekipe, ki so večinoma navdušeni plezalci. Rekli so mi, da so potem, ko so prišli v dolino, z neverjetno lahkoto držali majhne oprimke!

Kako pa je s kampingom okoli nove kočice?

Prej so ljudje kampilali na grebenu zraven stare kočice, včasih je bilo tudi do petdeset šotorov. Seveda je bilo temu primerno tudi število kakcev naokoli. Uradno je to prepovedano že od leta 1954, a je tipično

Za Slovence bi rekla, da so diskretni gostje. Sprašujem se, ali ne gredo na Mont Blanc po kakšni drugi poti mimo Goûterja, ker jih ni veliko.

francosko, da se ni nihče potrudil, da bi to res veljalo. Zdaj se je prefekt zavezal za to. H koči Tête Rousse, kjer je kamping dovoljeno in so postavljena zunanja stranišča, je poslal žandarje. Ti vse, ki imajo na nahrbtniku šotore ali podloge za spanje, ustavijo oz. jim rečejo, da morajo opremo za kamping pustiti tam. Torej je to zdaj urejeno, nobenega šotora ni več. Opazila sem tudi, da se je prostor na grebenu, kjer so včasih kampilali, spremenil. Ni več ravninice.

Ali imaš kakšne posebne nasvete za tiste, ki si želijo prespati na koči Goûter? Katere so največje napake, ki jih delajo?

Največja napaka je, da ne rezervirajo. Slabe izkušnje imamo z alpinisti iz Rusije, Češke, Poljske in Ukrajine. Skoraj vedno pridejo brez rezervacije! Rezervirati je najbolje takoj, ko na spletu odprejo rezervacije. To je po navadi aprila. Vse rezervacije niso *on line* takoj, odprejo se trikrat v sezoni. Če se ne da več rezervirati, se ni treba vznemirjati, saj se vedno sprosti nekaj mest. Po navadi je kočica že takoj po odprtju rezervacij zasedena, a to ni čisto res. Svetujem, naj redno spremljajo rezervacije na spletni strani, v zadnji minuti, se pravi en teden prej, lahko pokličejo oskrbnika in vprašajo, ali

je kakšna postelja prosta. Še en koristen nasvet: vedno naj imajo s seboj gotovino, saj se zgodi, da v slabem vremenu kartice ne delujejo. To ni pogosto, a ko pride do tega, je res zmeda!

Slišala sem, da imate zdaj več problemov z ljudmi, ki ne rezervirajo, kot v stari koči.

Res je, lažje je bilo z osemdesetimi nenapovedanimi gosti v stari koči, kot s tridesetimi v novi. Zdaj so strožja pravila. Če nimaš rezervacije, je prepovedano vstopiti v kočico Goûter. Če je kaka postelja prosta, jo dobiš. Če je ni, moraš kljub temu plačati polno ceno za nočitev, toda ostaneš v predprostoru. Tam, kjer so čevlji in mokra oprema. Spiš na tleh ali na klopi, ni nobenih podlog. Je vlažno, a ni mraz. Seveda so se vsi pritoževali nad tem in jaz sem bila tista, ki sem morala reševati konflikte, ki jih je bilo res veliko. Počutila sem se bolj policistka kot oskrbnica. To mi je pobralo veliko časa in energije. Slišala sem mnogo grdih besed na svoj račun. Včasih je bila taka napetost, da je skoraj prišlo do pretepa in sem klicala reševalce, žandarje, ki so po telefonu rešili problem. Tudi jesti je uradno tistim, ki niso rezervirali, prepovedano. A mi se tega nismo držali, ker se mi zdi že dovolj nečloveško, da morajo ljudje spati na tleh, zato smo jim ponudili, če smo imeli dovolj hrane, enak obrok kot tistim, ki so rezervirali. Navsezadnje so morali ti ljudje potem še na vrh ali v dolino, in če bi padli v hipoglikemijo, ker jim nismo dali jesti, bi se počutila odgovorno za to. Po drugi strani smo trgovci in smo s tem tudi zaslužili. Oskrbniki namreč zaslužimo le s hrano in pijačo.

Sem mislila, da oskrbnike plačuje FFCAM.

Ne, ne, ravno obratno, FFCAM od nas zahteva denar! FFCAM moramo plačati 35.000 evrov letno za najem kočice oz. za to, da lahko v njej delamo. To je veliko omlet ali piv! Sistem je tak, da gre ves denar, ki se obrača v koči, najprej na oskrbnikov račun. Potem mora oskrbnik vse nočitve plačati FFCAM, dobiček iz gostinstva pa ostane njemu. Z njim plača svoje pomočnike in helikopter. Tudi hrano mora nabaviti sam. Z njo je veliko dela, saj jo je treba naložiti na tovornjak, peljati do heliporta, jo zložiti dol in pripraviti tovore za helikopter.

Je zato pivo tako drago? To je vprašanje fantov iz uredništva PV.

V koči stane pivo šest evrov. A glede na delo, ki ga imamo s tem, da ga spravimo v

kočo, je prav poceni v primerjavi s pivom v hotelu v Chamonixu, v katerem trenutno delam – šest in pol evra! Problem v koči Goûter je tudi ta, da FFCAM iz leta v leto dviguje ceno nočitve,⁶ zato ljudje porabijo manj denarja za hrano in pijačo in mi zaslužimo manj. Prišla sva do točke, ko sva ugotovila, da sva več zaslužila v manjših kočah kot na Goûterju, ker si npr. ljudje, ki za nočitev plačajo trideset evrov, potem lažje privoščijo še kak priboljšek.

Ali je treba za opravljanje službe oskrbnika imeti posebno izobrazbo?

Ko sem postala oskrbnica, tega ni bilo. Od leta 2006 obstaja diploma za oskrbnike gorskih koč. Gre za krajše izobraževanje, ki ga organizira univerza v Toulousu, traja okoli šest mesecev (340 ur teorije in 210 ur prakse), na katerega se lahko prijavi vsi, ki imajo nekaj izkušenj ali opravljeno maturo. Danes je za oskrbnike, tako kot za vse gostince, obvezno izobraževanje o osnovni higieni in higieni živil s skladu s sistemom HACCP. Prav tako je potrebno imeti obratovalno dovoljenje, ki ga pridobiš na izobraževanju, ki traja dva dni in pol.

Zakaj sta se odločila, da ne bosta več oskrbnika?

Odnosi s FFCAM so se poslabšali, od naju so zahtevali vedno več denarja. Seveda ne moreš biti oskrbnik, če si gor samo zaradi zaslužka, potrebna je predvsem ljubezen do tega poklica in gorskega okolja. A razlogov za najino odločitev je več. Nova kočica je popolnoma spremenila delo klasičnega oskrbnika, ki sva ga bila vajena. Kot sem že omenila, sem se pogosto počutila kot policist, zaradi preprirov so bili prikrašani tisti, ki so imeli rezervacijo. Potem so tu tudi zdravstveni razlogi: pomanjkanje spanja mi je popolnoma porušilo hormonski sistem, predvsem inzulin, tako da sem se kljub aktivnosti zredila. S tem so bile povezane še druge zdravstvene težave, zato se bom od zdaj najprej posvetila sebi. Našla sem si normalno službo v recepciji hotela, kjer, priznam, mi je malo dolgčas, saj se v primerjavi z delom v Goûterju (kjer smo delali dvajset ur na dan) nič ne dogaja. Delo v dolini te »omehča«. A v glavi imam že druge projekte! ●

⁶ Zadnja leta je bila cena nočitve (brez hrane) 75 evrov. Tisti, ki imajo kartico recipročnosti, so plačali polovično ceno, vodniki nič oz. pozneje 15 evrov. Od letos dalje bo drugače. Vsi bodo plačali enotno ceno nočitve – 55 evrov. Za zajtrk je potrebno odšteti 12 evrov in za večerjo 26 evrov.

Oceani granita in druge lepote

Treking nad dolino Bregaglia

Mojca Stritar Kučuk

Dve državi, štiri doline, pet prelazov, ščepec ferat in prečkanje ledenika. Obvladljivo adrenalinsko in granitno estetsko, drago švicarsko in odmaknjeno italijansko. Treking nad dolino Bregaglia je prvovrstna zapolnitev zelo alpskega tedna!

Tritisočak za predjed

Po nekaj letih sem morala za spremembo spet sama preživeti prgišče prostega časa sredi vročega poletja in ko sem v enačbo vključila vse dane podatke, je bil njen rezultat treking med kočami pod slavnim granitnim lepotečem, Pizom Badile. Z Alenko, ki mi je prva dva dneva

delala družbo, sva s prelaza Maloja začeli malo po svoje, z imponantnim ovinkom čez tritisočak Monte del Forno (3214 m). Dolga dolina, sitna, sprana prečka s prelaza Muretto, kotaljenje čez polja granitnih skal, capljanje po razmehčanih snežiščih in verige čez zadnjo stenico so naju brez posebne opreme spravili na

fletni vrh. V kratkih rokavih sva tam več kot eno uro ležali in se med nenehnim regljanjem, kot se spodobi damama najinich let, veselili svojega obstoja prav zdaj in tu, na tem koticu Zemlje. Na eni strani turistično kičasta dolina Val Bregaglia/Bergell, na drugi resnobna Monte Disgrazia (3678 m), povsod okoli naju pa plečati granitni vrhovi, ostre granitne špice in morja granitnih balvanov. Kako lep je svet!! Kako lepo je življenje!!!

Pogled z vrha Monte del Forno na ledenik Vadrec del Forno

Foto: Mojca Stritar Kučuk

Do kočice Forno sva se oddričali po razmočenem snegu in v cmokajočih čevljih padli naravnost v fotogeničen večer. Med čakanjem na večerjo so nam na terasi postregli celo aperitiv. S kozarci v rokah smo kramljali kot na urbani zabavi – s to razliko, da je pod nami zijal ledenik Vadrec del Forno, največji v tej gorski skupini, nad njim pa so molčali široki vrhovi okrog Cime dal Cantun (3354 m) in Cime di Castello (3392 m). Nič čudnega, da me je po takem dnevu in ob taki sceneriji tisti deci vina tako *zadel*, da sem se morala malo uleči ...

Balet čez ledenik

Zajtrk drugega dne je bil začinjen s sitnim zavarovanim spustom od kočice do večer prej občudovanega ledenika. Zdaj pa sva ga morali prečkati! Dereze in vrvi na položnem ledu niso potrebne, hladnokrvno trdijo opisi. Temu primerno sva bili (ne)opremljeni zgolj s cepini,

Kočica Albigna nad istoimenskim umetnim jezerom

Foto: Mojca Stritar Kučuk

a se – prvič na ledu s poletno opremo – nisem mogla izogniti velikemu cmoku v grlu. Hm, tole naj bi bilo varno!? Kot baletki sva balansirali med kamni, umazanim ledom, potočki, razpokami in srhljivimi luknjami. Nazadnje sva morali odplesati še okoli globokega kotla, v katerega je izginjal led, besen, ker ga je kletev jutranjega sonca že spremenila v vodo.

Sprano, prhko pobočje z negotovo bobnečimi skalami nad ledenikom si posebnih lepotnih točk ni priborilo, ampak petdeset metrov višje sva ujeli zelene okljuke steze in se prek nekaj snežišč pripotili na prelaz Casnil. Mar niso prav trenutki, ko se priboriš do novih dolin in novih razgledov, eden najbolj uživaških smislov večdnevniht potepanj po gorah? Pred nama so zablesteli umetno jezero in ledenik Albigna, dušo pa so jima vdihovale granitne njive, kompaktni vršiči raznih oblik in dimenzij za vse plezalske uživače ter drobna jezercica, raztresena med njimi. O z zemljevida pobranih sanjah, da bi zlezli še na kak vrh nad prelazom, pa sva se nehali pogovarjati, čim sva pritelovadili na prvi vršič.

Plezanja po naloženih, gugajočih se balvanih sva imeli že dovolj.

Alenka je odšla v dolino po svojih dopustniških opravkih in v kočici Albigna sem ostala sama med plezalci. Vse lepo in prav je bilo – do večerje. Švicarski junaki so na moje poskuse kramljanja odgovarjali z nekaj zloznicami, tako da je še najuspešnejše pogovor tekkel z italijanskima gospodoma v najbolj srebrnih letih. In če veste, da je moja italijanščina bolj blefiranje kot kaj drugega, je to zadosten pokazatelj tega, kako mučno neskončna je bila večerja. Da noči niti ne omenjam, kajti v spalnici nabito polne kočice je nekdo zračil smrdljive nogavice in omamno napojeno švic majico. Lahko noč!

Dvojna etapa

Tretje jutro me je zbudilo nepričakovano zoprno prečkanje grape nad jezerom Albigna. Po gladkih, izpostavljenih skalah sem se morala preliščiti okoli ogromnih kosov snega, ki so na poti obležali od zimskih plazov. Na ostrem prelazu Cacciabella pa so me pričakali novi monolitno-granitni strazarji obzorja: iglaste Sciore, Piz Badile

1 Ferata s prelaza Cacciabella

Foto: Mojca Stritar Kučuk

2 Piz Cengalo (v sredini) in Piz Badile (desno)

Foto: Mojca Stritar Kučuk

Italijanska stran

Na četrti dan se je vreme, sledeč staremu Murphyju, začelo kvariti – kot bi vedelo, da me čaka ključno prečkanje na italijansko stran. A ker so plezalci že ob šestih z vso opremo odcingljali pod Badile, sem sklepala, da ne more biti tako slabo, v turobnem jutru zastavila proti prelazu Trubinasca – in ob sedmih že vedrila pod orjaškim balvanom. Na srečo sem kasneje brez dežja splezala na prelaz. V naglici se mi je vzpon z nekaj prostega plezanja in nekaj vlečenja po verigah zdel kar konkreten. S hudo prepišne in neudobne škrbine sem se olajšano prevalila v svetlejšo vreme in v Italijo, ki je, če drugega ne, skoraj pol cenejša kot neokusno draga Švica.

Prvi znak človeštva, bivak Pedroni Del Prà, se je zdel blizu, a od njega so me ločila skalnata morja. Pa ne že spet! Čez nadležne bloke in balvane sem odkolovratila do rdeče škatle in izrekla še nekaj krepkih na račun granita. V skromnem, po vlagi smrdečem zavetju pa sta ves moj gnev nadomestila olajšanje, da so glavne težave trekinga za mano, in hvaležnost. Koliko srečnežev lahko doživlja ta izbrani, od civilizacije odmaknjeni in predvsem zelo samotni kraj na vrhu doline Val Codera? Med vsemi alpskimi dolinami, ki jih poznam, je ta ena najčarobnejših. Na eni strani granitni stolpi, na drugi brezpotni vrhovi, spodaj pa spokoj srčkanih vasic, kamnitih planin, gozdnih kostanja in smrek, rojev metuljev in samotnih slapov. V tem čudovitem izgubljenem svetu ljudje živijo vse leto, in vendar vanj cesta ne pripelje. Sredi severne Italije!

Sestop v Codero je bil presenetljivo pustolovski in naporen – 1300 metrov spusta pač nikoli ni hec, s težkim nahrbtnikom pa še manj. Dodatno ga je upočasnjevala orgija gigantskih gozdnih sadežev okoli mene, zaradi katere sem na cilj prikoralaka modrih ust, jezika in rok. Sprejela me je silno prijazna kočica Brasca, ki jo lahko samo priporočim – le tistih štirih kosov kuhane govedine, ki so bili za večerjo glavna jed, jim ne morem odpustiti. Vse lepo in prav, italijanska kuhinja in te stvari, ampak vsaj prilogo bi lahko dali zraven ... So se

(3308 m), Piz Cengalo (3370 m) in Pizzi Gemelli (3262 m). Na zahodno stran prelaza se spusti ferata, ki je bila dobro zavarovana in, kar je bilo še bolje, v senci. Težji pa je bil nadaljnji sestop, saj se je ekspresni sneg pod steno hitro iztekel v strmo moro. Kje je bilo zdaj moje vzdihovanje nad lepotami granita!? Neskončne poljane nerodnih kamnov in melišča so se v primerjavi z apnenčastimi zdela še bolj kotaleča, svoje tedanje misli pa bi (v cenzurirani obliki) lahko povzela kot: "Presneti granit!"

V nadaljevanju dneva so se mi v vsej lepoti razgrnila slavna severna ostenja Badila. Peturni etapi do kočice Sciore sem namreč sklenila priključiti še eno, triurno, a kraljevsko, saj vodi po slikoviti polici pod pozerskim Badilom. Nekoliko so me sicer plašile opozorilne table, da je pot zaradi podora zaprta – če se je kaj podrlo na polici, pač nimam šansa, da bi prišla čez, in bom morala narediti zamuden obvoz v dolino in nazaj gor! Toda oskrbnik kočice Sciore me je potolažil, da je pot prehodna, in ker ljudem bolj verjamem kot tablam, še najbolj pa lastnim očem, sem šla preverit.

Čez pol ure sem res prišla do krivca za svarila. Grd in naporen je že bil ves

tisti grušč, a širok, na položnem delu doline in nič kaj dosti drugačen od drugih podorov, ki sem jih prečkala vsak dan, pa zaradi njih niso zapirali poti. Za sledmi in možici sem se skobacala čezenj, nato pa sem se vedno bolj izžeta vlekla gor in dol še čez nekaj zoprnih moren, sitnih potokov in vročih ledeniških kotlov. Ja, ja, krasne granitne stene so bile nad mano, ampak energije za navduševanje mi je zmanjkalo. Na znameniti polici, ki izpostavljeno, a precej široko in zeleno pripelje na Vial (2250 m) pod Badilom, sem vendarle še za hip oživela. Ob pogledu na v nebo vpijoči severni raz Badila in alpiniste v njem, ki plezajo menda eno najlepših štiric v Alpah, so celo moje, že zdavnaj ugasnjene plezalske želje za hip vzplamtele. Čudovit ples med prijetno nagnjenimi granitnimi ploščami in zelenjem me je pripeljal v kočico Sasc Furà, kjer sem se po umetelnih večerjeh prejšnjih dni in žalobnih energetskih ploščicah, ki so bile moja glavna popotna malica, končno najedla makaronov skoraj do razpočenja. Tete oskrbnice so bile silno prijazne. Celo ko so me ob pol desetih zvečer vrgle iz postelje, češ da naj plačam spanje, ker jih zjutraj ne bo na spregled, so se prešerno smejale.

pa odkupili z božanskim tiramisujem in polno spalnico brez enega samega smrčča.

Zadnje jutro me je čakal dolgi pohod skozi Codero. Štiriurno pešačenje po makadamu se je za spremembo prileglo – nobenih skal, nobenega granita, nobene telesne in miselne telovadbe! Idilo je kvaril le helikopter, ki je vztrajno brenčal sem in tja in prevažal tovore za prebivalce doline. Toliko o neomadeževani prvinskosti doline brez ceste ...

Glavna lepota

Ampak po vseh dolinah, stenah in špicah, ledenikih in travah, borovnicah in jagodah me je najlepša stvar pričakala čisto drugje, kot bi si mislila še kako leto pred tem. Kajti kot samooklicani realisti se mi je zdaj – kot pregovorni zarečeni kruh – maščevalo vse moje posmehovanje romantiki. Zdaj sem bila jaz tista, ki je na vsakem prelazu letala naokrog s telefonom v roki in besno skušala pričarati italijanski signal

za nekaj minut cenovno ugodnejšega kramljanja z domovino ... In po celem tednu gorskih lepot so mi nožice od sreče najbolj zacepetale na železniški postaji – ob Njegovem nasmejanem obrazu.

Da pa zaključim hribovsko, kot se spodobi: že dan kasneje sva si za piko na i privoščila še en tritisočak. Ob zvezdniški dolomitski gneči se mi je prav milo storilo – po granitu! ●

informacije

Treking pod Pizom Badile in v Val Codero
Izhodišče: Prelaz Maloja (1815 m) na vrhu doline Val Bregaglia/Bergell v Švici. Ljubljana–Benetke–Bergamo–Como–Chiavenna–Maloja, 600 km.

Oprema: Osnovna gorniška oprema, za prečkanje ledenika in snežišč so koristni cepin in dereze, za zavarovane odseke pa samovarovalni komplet.

Preskrba: Vode je po poti dovolj. Koče so udobne, cene pa so posebej na švicarski strani zasoljene (dobrih 50 EUR za polpenzion), zato je prigrizke priporočljivo nositi s sabo. Spanje je smiselno rezervirati (lahko prek spleta).

Etape po dneh:

1. dan: Skozi dolino Val Forno do kočice Capanna del Forno, 2574 m, telefon +41 (0)81 824 31 82, <http://www.fornohuette.ch>. Zahtevna označena pot, 4 h. Daljša varianta je čez prelaz Passo del Muretto (2562 m) z možnostjo vzpona na Monte del Forno (3214 m).

2. dan: Čez ledenik Vadrec del Forno in prelaz Pass da Casnil Dadent (2941 m) do kočice Capanna da l'Albigna, 2333 m, telefon +41 (0)81 822 14 05, <http://www.albigna.ch/>. Zahtevna označena pot, 5 h.

3. dan: Čez prelaz Passo Cacciabella (2895 m) do kočice Capanna Sciora, 2118 m,

telefon +41 81 822 11 38. Zelo zahtevna označena pot (ferata s prelaza), 5 h.

4. dan: Po polici Il Viale do kočice Capanna Sasc Furä, 1904 m, telefon +41 (0)79 437 25 80, <http://www.sascfura.ch>. Zahtevna označena pot, 3 h.

5. dan: Čez prelaz Passo della Trubinasca (2701 m) mimo bivaka Pedroni Del Prà do kočice Rifugio Brasca, 1304 m, <http://www.rifugiobrasca.it/> v dolini Val Codera. Zelo zahtevna označena pot (ferata čez prelaz), 6 h.

6. dan: Skozi Codero do kraja Novate Mezzola. Nezahtevna označena pot, 3–4 h.

Nekoristni svet je lahko koristen

Pogovor z Edom Kozorogom

Žarko Rovšček

Intervjuji se pogosto začnejo z nagovarjanjem. Z Edom Kozorogom se srečujem že od njegovih zgodnjih let v Mladinskem odseku PD Tolmin. Na pobudo za pogovor mi je sprva skromno odgovoril, da zadnja leta njegova dejavnost ni več toliko povezana z gorami, da ne ve, ali je za Planinski vestnik dovolj zanimiv. Ko bi mu pripravil vprašanja, je dejal, bi se odločila kako in kaj.

Menil sem, da bi imel 53-letni univerzitetni diplomirani inženir gozdarstva, vodja OE Zavoda za gozdove RS v Tolminu, veliko povedati. Življenje mu prepletajo alpinizem, gorsko reševanje, turno kajakaštvo, kolesarjenje in še kaj. Ukvarja se z urejanjem gozdov, gozdnogospodarskim načrtovanjem in z raziskovanjem njegove zgodovine. Sledove svojega poklicnega in ljubiteljskega početja pušča v bogati publicistični in fotografski beri. V letih 1988–1997 je bil član uredniškega odbora *Planinskega vestnika*.

Tvoje najaktivnejše obdobje v alpinizmu je bilo v času srednje šole in v študentskih letih (1978–1989). Kako bi ga označil?

V alpinistični odsek sem se vključil s prijatelji na srednji gozdarski šoli v Postojni. Na zidovih v okolici šole in internata (tu je nekoč služboval tudi naš vzornik Henrik Tuma) smo viseli skoraj vsako prosto uro. V 3. razredu je naš jeseniški kolega ugotovil, da smo pripravljene, in smo v prvih dneh januarja opravili prvi pravi podvig "v slogu" našega vzornika Bonattija, zimsko ponovitev Kugyjeve smeri v Razorju. Z ravnateljem internata smo se pogodili, da so nam za odhode ob koncu tedna in obiske Paklenice dali nekaj konzerv kot nadomestilo za čas bivanja zunaj ustanove. Igor Škamperle je to obdobje opisal v svoji knjigi *Sneg na zlati veji*. Med študijem v Ljubljani sem se vključil v Soški alpinistični odsek Tolmin

(načelnik od 1986 do 1989). V 80. letih je bil pravi razcvet primorskega alpinizma, odseki in alpinisti so zelo dobro sodelovali. Ko smo posamezno

gorsko skupino raziskali in preplezali ključne, takrat nerešene probleme, smo izdali vodnik. Sodeloval sem pri izdaji večine plezalnih vodnikov za primorski del Julijcev, kjer sem preplezal petinpetdeset prvenstvenih smeri (izstopajo Steber, Onkraj resničnosti in Zaratustra v Vršacu, Bolero v Jerebici, Eni in drugi v Planji, Klic samote v Maselniku, Stečina v Bavhu ter Sulica in Quo vadis v Paklenici), enajst prvih vzponov v zaledenelih slapovih in številne prve proste ponovitve (izstopajo Puntarska

Edo na strokovni ekurziji na Sardinijo
Foto: Egon Obid

v Vršacu, Kragljeva v Škednju, Huljeva v Jerebici in Forma nova v Paklenici). Sodeloval sem v slovenskih alpinističnih odpravah v Tien Shan (1985), Severno Ameriko (1986), Patagonijo (1987) in Mt. Kenijo (1989); zanimale so me predvsem manjše odprave, v manj poznana in obljudena gorstva. Kar v dveh (Tien Shan v Kirgiziji in stolpi Paine v Patagoniji) smo bili kot prvi takratni Jugoslovani, v Tien Shanu celo med prvimi Nesovjeti, saj so gorstvo ravno v tistih letih odprli za tuje odprave.

V gore pa si hodil že veliko prej?

Tolminska je neločljivo povezana z gorami, zato sem se že zgodaj seznanil s planinami, pašo na planinah in tudi z gorami. Ko sem se vključil v mladinski odsek, ki je bil s takratno mentorico Marijo Šavli zelo aktiven, smo s šolskimi izleti postopoma napredovali do visokogorja. Nekajkrat smo, najprej s stricem Karlom, kasneje z Jankom Kutinom, premarkirali vse poti matičnega PD, od Vogla do Krna. Po opravljeni šoli za mladinskega vodnika sem se začel bolj ukvarjati z alpinizmom.

Že zgodaj si se vključil v Gorsko reševalno službo. Kaj ti tovrstno delo predstavlja?

Na tolminski postaji GRS mi je nekaj let pomenilo skoraj službeno obveznost, moralno obvezo pomagati drugim. Zadnja leta sem nekoliko manj aktiven. Pobudo večinoma prevzemajo mlajši kolegi, sam pa bolj aktivno pomagam pri izdajah jubilejnih zbornikov (npr. ob 60-letnici postaje, tečejo že priprave na 70-letnico delovanja). Tudi GRS je vse bolj družbeno in drugače odgovorna, organizacijsko zahtevna. Po zdajšnjem načinu financiranja in pozivanja po sistemu Uprave RS za zaščito in reševanje (112) služba namreč ni več samo gorska, kar se sicer počasi, a zanesljivo odraža tudi pri njenem razvoju.

Alpinizem te je zaznamoval in koristno obogatil?

Vedno mi je bil več kot šport, predvsem raziskovanje in odkrivanje neznanega. Nekatere ustaljene fraze so se sicer temeljito spremenile. Tista o osvajanju nekoristnega sveta se je z desetletji in stoletji pokazala, da je ta včasih lahko še kako koristen, v nematerialnem in materialnem pogledu. Jakob Aljaž je denimo pred sto leti kupil parcelo na vrhu Triglava za en goldinar; čeprav je po splošnem vrednotenju nepremičnin tudi danes vredna le dober evro, pa je

Na vrhu El Capitana leta 1986 Arhiv Eda Kozoroga

njena dejanska (verjetno tudi tržna) vrednost neprecenljiva! S časovnega odmika mi sam vrhunski uspeh odprave ni več najpomembnejše merilo uspeha. Največ mi danes pomeni odprava v Torres del Paine v Patagoniji, kjer nam je poslabšanje vremena in pomanjkanje časa preprečilo zaključek vzpona (nekaj let kasneje sta ga dokončala Marko Prezelj in Andrej Štremfelj). Veliko mi pomeni, da je prvi vzpon po severni strani severnega stolpa ostal slovenski. Prijetno mi je bilo, ko sta nas Marko in Andrej pred svojim odhodom vprašala, ali nameravamo svoje začeto delo dokončati. Pogrešam pa morda to, da nisem bil deležen fantastičnega razgleda z vrha stolpov, kar je zaradi prevladujočega slabega vremena dano le redkim. Žal sem zaradi študijskih obveznosti moral takrat zavrniti tudi ponudbo ameriškega naravovarstvenika, ki je v parku spremljal in preučeval pume in kondorje, da bi mu nekaj mesecev pomagal ... Bistveni del teh odprav, poleg treningov in drugih priprav, je bilo zbiranje podatkov in vzpostavljanje stikov; v tistih časih povsem nekaj drugega kot danes. Ker sem ob tem redno študiral in si z višinskimi in drugimi deli zaslužil denar za svoje aktivnosti, sem se navadil na organizirano, sistematično delo in vztrajnost, kar mi koristi še danes v službi in drugje. Nekatere vrednote in pogledi, npr. etični odnos do gora in sten, tovarištvo, iskanje nečesa novega, popolnejšega, so v alpinizmu in sorodnih dejavnostih univerzalni, zato ostanejo vodilo različnim generacijam. To sem pred leti spoznal tudi med pogostimi obiski pionirja primorskega alpinizma Franca Ceklina.

Veliko si tudi pisal. Najopaznejše je tvoje delo na področju alpinizma in gozdarstva.

Če preskočim članke v strokovnih revijah, je širši javnosti zanimivejša predstavitev izjemnih dreves severne Primorske. Po večletnem zbiranju podatkov o izjemnih drevesih smo po projektu LAS – Uživajmo lokalno hrano (v sodelovanju z nekdanjim soplezalcem Jankom Humarjem, danes direktorjem Lokalne turistične organizacije) uredili najzanimivejša drevesa za obisk in izdali vodnik. Podnaslov *Mitske vezi med preteklostjo in prihodnostjo* nakazuje, da

se nismo omejili le na dimenzije dreves, temveč tudi na pričevalno in mitsko zanimivost, njihove ugodne energijske učinke ipd.

Zadnja leta si posvetil raziskovanju zgodovine gozdov in načrtovanja, iskanju starih mejnih znamenj?

Zaradi denacionalizacijskih postopkov smo leta 1993 obiskali državni arhiv v Trstu in slučajno našli tudi pogrešani Flameckov gozdnogospodarski načrt za Trnovski gozd iz leta 1771, ki je bil v literaturi omenjan kot prvi na principih trajnostnega gospodarjenja. Kasneje smo obiskali še več arhivov, tudi na Dunaju, in našli še veliko zanimivega arhivskega in kartnega gradiva, tudi za nekdanje deželno knežje, kasneje cesarsko-kraljeve (državne) gozdove v gorah zgornjega Posočja. Za transkripcijo, prevode in obdelavo teh gradiv se je oblikovala široka skupina strokovnjakov in po skoraj dvajsetih letih dela (z nekaj vmesnimi zastoji) je lani nastala obsežna knjiga z izvirnimi besedili v gotici, transkripcijo in prevodi v slovenščino ter kartnimi prilogami. Ob tem je potekalo tudi raziskovanje na terenu, iskanje ostankov nekdanjih klavž, v skale klesanih mejnih znamenj, raziskovanje imen, povezanih s temi gozdovi, v katerih je bila nekoč zelo živahna gozdarska dejavnost: sečnje v gozdovih visoko v gorah, spravilo lesa najprej po drčah do vodotokov, potem pa plavljenje po Soči vse do Benetk. Nekatere takrat

sprožene dileme so še danes aktualne, denimo globalna in lokalna ekonomija; trajnost gospodarjenja, ki jo v nekaterih dejavnostih kot zadnji krik mode odkrivajo šele danes. Poleg gozdarskih mejnih znamenj me zanimajo tudi druga kamnita mejna in druga znamenja. V *Goriškem letniku* sem napisal članek o tem, saj je to področje varstva kulturnih znamenitosti sorazmerno slabo obdelano.

Zavod za gozdove Slovenije, kjer si zaposlen, je po novi zakonodaji pristojen za presojo ustreznosti vožnje po gozdnih vlakah in poteh. Kakšna so vaša prizadevanja?

Prvič sem se seznanil z gorskimi kolesi v Severni Ameriki. Med odpravo so mi v študentskem naselju izmaknili moje staro kolo poni. Ravno takrat, okoli 1987, so prišla na avstrijski in italijanski trg prva gorska kolesa, tako sem ga imel verjetno prvi na Primorskem. Čeprav me danes zanimajo bolj potovalne kolesarske ture, recimo po Pohorju, Velebitu (letos sem bil po Črni gori), sem takrat opravil nekatere podvige, ki veljajo še danes za zahtevne, npr. od Krnskega jezera čez planino Razor po mulatjeri in naprej po današnji E7 do Bače pri Podbrdu. Ob srečanjih z uporabniki poti sem bil bolj deležen začudenja kot neodobravanja. Popularizacija in množičnost rojevata tudi probleme. Zato je bila pred približno dvema desetletjema sprejeta znamenita *Uredba o prepovedi vožnje v naravnem okolju* in omejujoči člen v *Zakonu o gozdovih*; vožnja z vsemi vozili, tudi s kolesi zunaj gozdnih in drugih cest je bila prepovedana. Te določbe pa so bile preveč omejujoče in težko izvedljive, zato sta bili vožnja s kolesi in ježa pred leti spet nekoliko sproščeni. Po spremembi *Zakona o gozdovih* leta 2009 je zdaj možna vožnja s kolesi, ježa po gozdnih vlakah in poteh ob določenih pogojih (poti in vlake morajo biti pred označitvijo usklajene z Zavodom, lastniki zemljišč in lokalno skupnostjo) in na območjih, ki so opredeljena v območnih gozdno-gospodarskih načrtih. Ti so bili sprejeti leta 2011, območja za sprejemljivost turističnih dejavnosti so bila opredeljena po enotnih kriterijih za vso Slovenijo in usklajena z vsemi deležniki. Sam sem bil avtor takega načrta za zgornje Posočje.

Lani je bil spremenjen tudi *Zakon o ohranjanju narave*, ki zdaj dovoljuje vožnjo s kolesi po utrjenih poteh in na območjih, ki so opredeljena za

rekreacijo. Pri izvedbi v praksi pa je še nekaj problemov. Zato smo v lanskem letu s projektom *AlpStar* opravili presojo večine poti, ki so potencialno zanimive za kolesarjenje v zgornjem Posočju. Z gozdarskega kot tudi širšega vidika se kaže potreba, da bi med gozdnimi cestami in vlakami uvedli vmesno kategorijo traktorskih poti. Po njih bi lahko dopustili vožnjo lesa na polprikolicah in prikolicah (in ne vlačnja!), hkrati pa bi se lahko uporabljale tudi za vožnjo s kolesi, ježo in podobne okolju prijazne dejavnosti. Po mojem vožnja s kolesi (razen pri ekstremnih spustih s posebnimi tekmovalnimi kolesi) na tleh ne povzroča večjih poškodb kot hoja. Večji problem je dogovor z lastniki zemljišč oziroma sobivanje z ostalimi uporabniki obstoječih poti in vožnja po mirnih zavarovanih območjih. Veliko planinskih in drugih poti je preozkih za varno srečevanje s pohodniki. Tudi kolesarstvo kot vse bolj množična dejavnost ima določeno število takih, ki ne upoštevajo pravil, zato je problem še toliko večji. Menim, da je možno sobivanje med dejavnostmi, za posamezne poti pa se bo potrebno odločiti, da bodo namenjene predvsem kolesarjenju. Mnogo poti v naravi je opuščeni, ne ustrezajo več svojemu namenu in bi jih lahko ponovno uredili kot kolesarske poti. Komisija za turno kolesarstvo pri PZS je zelo aktivna in se je stvari pravilno lotila.

Sva morda med tvojimi aktivnostmi še katero izpustila?

Prepričan sem, da meriš na moja turna kajakaška popotovanja v zadnjih

letih. Zanimivo je, da večina morskih kajakašev, ki jih poznam, izhajajo iz vrst alpinistov in gornikov. Tudi Karlo Kocjančič, ki velja za pionirja turnega kajakaštva pri nas (že leta 1932 je z lesenim sklepnim kajakom preveslal velik del jadranske obale), je bil gornik, fotograf in publicist. Menim, da je obema dejavnostma skupno predvsem to, da sta več kot šport, da se odvijata v neokrnjeni naravi in predstavljata izziv za pustolovskega duha. Kajakaška potovanja lahko trajajo več dni, tudi več tednov in mesecev. S sabo imaš vse potrebno za spanje in bivanje, giblješ pa se ob manj obljudenih obalah, otokih in raziskuješ. Alpinizem potrebuje celega, dobro psihofizično treniranega človeka, turni kajakaš pa si lahko že ob splošni dobri pripravljenosti, saj gre za manj izpostavljen šport. Vsekakor tudi kajakaštvo potrebuje polno mero preudarnosti, ob razburkanem morju in burji se lahko sprosti tudi nekaj adrenalina. Po etapah sem preveslal že celotno jadransko obalo do Albanije, lani Jonsko morje v Grčiji, leto prej Skadarsko jezero, reki Crnojeviča in Bojano v Albaniji. Zapltnik je dal v svoji znani knjigi prednost predvsem poti. Zame je pomembno oboje, najprej izbor (več) ciljev, ki me motivirajo, potem pa tudi, po kakšni poti jih bom dosegel. Oboje je pomembno za splošno motivacijo in splošno življenjsko kondicijo. ●

Kolesarjenje po Severnem Velebitu
Arhiv Eda Kozoroga

Bogatenje naše gorniške dediščine

Slovenski vrhunski alpinizem je nedvomno v svetovnem merilu priznana zgodba o uspehu. Izhaja iz bogate tradicije in zgodovine slovenskega gorništvaja. Na dosežke in dejanja slovenskih alpinistov smo ponosni ne le slovenski gorniki, ampak Slovenci nasploh. Poleg tega alpinizem promovira univerzalne vrednote, ki so pomembne za družbo, ter s tem pomembno posega tudi v polje splošne kulture.

To je samo nekaj razlogov za to, da razmislimo o morebitni ustanovitvi dodatnih razstavnih prostorov kot satelitskih objektov Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. S tem bi obogatili javno podobo gorništvaja ter dodatno izpostavili njegove dosežke, vrednote in povezave z umetnostjo, zgodovino, naravo ... Da imamo Slovenci na teh področjih kaj pokazati, me dodatno prepričuje moje dobro sodelovanje z verigo gorniških muzejev alpinističnega kolega Reinholda Messnerja, ki jih je zasnoval v Dolomitih in že vrsto let odlično delujejo. V njih imamo Slovenci pomembno mesto in smiselno se mi zdi, da v skupno dobro nas vseh nekaj podobnega ustvarimo in razvijemo tudi v Sloveniji. Seveda morajo biti za uspešno izvedbo takega načrta ustvarjeni določeni pogoji. Razstavne prostore bi oblikovali v tisti lokalni skupnosti, ki bi imela za to interes, ponudila ustrezne

prostore ter financirala in upravljala delovanje satelitskega muzeja. Slovenija – kot ena najbolj slikovitih gorniških dežel na svetu – ima za to velik potencial in številne lokacije, ki bi bile primerne. Kar nekaj sem si jih s somišljeniki že ogledal, opravili smo tudi prve razgovore s pristojnimi predstavniki lokalnih skupnosti. Gre seveda za kompleksen načrt, ki ne bo prinesel rezultatov kar čez noč. Dobro pa je, da gorniki in drugi zainteresirani razmišljamo v to smer. Ne nazadnje gre za pobudo, ki ni ideološko, politično, religiozno ali kako drugače obarvana. V končni in uspešni fazi bi tak projekt, če vzamemo za primer in zgled Messnerjeve muzeje, poleg širjenja gorniške in splošne kulture ter dodatne turistične ponudbe lokalni skupnosti prinesel tudi kakšno novo delovno mesto.

Če bi bil interes slovenskih gornikov in določene lokalne skupnosti kjerkoli v Sloveniji dovolj velik, sem tudi sam, ob sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem, z njegovo Ustanovo Avgusta Delavca, lokalnim planinskim društvom ter drugimi zainteresiranimi, pripravljen pomagati pri zbiranju vsebine razstavnih prostorov in zanimivega muzejskega gradiva tako doma kot v tujini. Dodatno me pri tej zamisli spodbuja dejstvo, da bi Slovenski planinski muzej, ob pomembnih eksponatih lokalnih gornikov, umetnikov, zgodovinarjev ... na novih lokacijah predstavil del svojih

eksponatov, ki jih je sedaj zaradi pomanjkanja prostora prisiljen hraniti v depojih. Glede lokacij iskanih objektov je pomembno, da smo odprti za vse predloge in vrste sodelovanja. Še posebej zato, ker menim, da sta eden ključnih dejavnikov za uspešno izvedbo zamisli interes in podpora lokalne skupnosti. Po ogledu nekaj zanimivih lokacij in razgovorih na različnih koncih Slovenije verjamem, da je Kamnik – zaradi svoje lege pod gorami, izjemne gorniške tradicije in ne nazadnje slikovite lokacije gradu nad mestom – že eden od pravih krajev za ustanovitev satelitskega muzeja alpinizma in gorske kulture. Naslednja zanimiva lokacija je nedvomno Šmarne gore, kjer je tradicija še bogatejša in ima že postavljene trdne naravne in kulturne zgodovinske temelje. Vrh Šmarne gore kot starodavna romarska pot, Aljaževa rojstna hiša v Zavrhu in plezališče Turnc pod Grmado tvorijo izjemen zgodovinski trikotnik, ki bi ga lahko povezali še z zgodovinsko pohodno potjo. Že sedaj

Grad Zaprice nad Kamnikom, v katerem ima prostore Medobčinski muzej Kamnik.
Foto: Vladimir Habjan

na njenih pobočjih mrgoli obiskovalcev, ki jim je ob športno-rekreativnih vsebinah smiselno ponuditi še kakšno kulturno.

V neposredni bližini Šmarne gore je grad Smlednik, prav tako odlična lokacija z lepimi pogledi na vse tri glavne slovenske gorske skupine, Julijce, Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe. A to so le tri od številnih možnih lokacij po Sloveniji. Verjamem in vem, da jih je še veliko več. Prav tako verjamem, da bo ta pobuda prej ali slej zaživela in prinesla nekaj pozitivnega vsem nam.

S tem razmišljanjem vabim vse zainteresirane institucije in posameznike, ki se jim zdi zamisel vredna podpore, k razmisleku, novim pobudam in sodelovanju.

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije. ◉

Karavanška pomladna ljubljenska

Golica

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika piše, da je golica strm, s travo porasel svet, običajno nad gozdno mejo. Za goro, ki nastopa v tokratni rubriki Z nami na pot, bi težko našli primernejši opis, ki bi hkrati v nekaj besedah na razumljiv način pojasnil ime. Ko se vozimo čez gorenjsko ravan in nekje pri Alpskem letalskem centru v Lescah malo odmislimo Stolove strmine na desni in Triglavsko pogorje na levi, se nam "tam zadaj", kot bi ji bilo malo nerodno, postavi na ogled prav takšna podoba, kot jo opisuje slovar – to je Golica. Tudi nemško ime (Kahlkogel) poudarja njeno golo, plešasto teme.

Gora, vas, pesem ...

Čprav Golice ne boste našli na spisku slovenskih dvatisočakov, niti v svojem gorovju ne sodi med najvišje vrhove, in tudi v skupini, ki se imenuje po njej, višinsko štafetno palico nosita Struška z Velikim vrhom, 1944 m, in Dovška Baba, 1891 m, je Golica, 1835 m, ki ji za glavni vrh lahko dodamo tudi pridevnik Velika, glavno ime pa uporabljamo za

celoten masiv od Jekljevega sedla do sedla Suha, eden izmed najbolj znanih in priljubljenih gornjskih ciljev pri nas. Najbrž je veliko razlogov, da je to tako, najbolj pa brez dvoma vabijo narcise, mnogi pravijo, da je pravilneje reči in pisati ključavnice, ki jim namenjamo poseben odstavek.

Marsikomu verjetno pride na misel tudi neka druga Golica – glasbena. To

Gorazd Gorišek

je večini, tudi tistim, ki sicer tovrstne muzike ne prenašajo najbolje, dobro znana Avsenikova polka Na Golici, brez katere ne mine nobena prava veselica, vrtijo jo ob športnih uspehih, posneta je v nič koliko različicah, tudi daleč zunaj naših mej, in hkrati velja za eno izmed najpogosteje predvajanih skladb na svetu. S tem imenom so poimenovali celo televizijsko postajo in revijo, v Sloveniji pa je tudi vas Golica, najdemo jo pod Miklavško goro nad Selško dolino. Množinsko obliko imena (Golice) nosi vasica, ki se sonči na prisojnih pobočjih nad sklepom Tuhinjske doline, skozenjo pa gremo, če se z juga odpravimo na Menino planino.

Kje je kaj

Skupina Golice se na zahodu začinja s sedlom Mlinca, 1581 m, kjer se stika s Kepo. Najprej se greben proti vzhodu, ki mu državna meja vdano sledi po najvišjih

1646 m. S slednje se greben spusti na sedlo Suha, 1438 m, do katerega seže pred leti utrta gozdna cesta, ki zelo skrajša dostop na Golico. Čez nevpadljivi Ptičji vrh, 1550 m, in na severno stran prepadno sedlo Kočna, 1469 m, svet preide v naročje Struške, onstran katere se na sedlu Medvedjak, 1698 m, kjer domuje planina Seča, začenja sosednja skupina Stola.

Stranske vzpetine

Najpomembnejši vrhovi so seveda razporejeni vzdolž glavnega grebena med Koroško in Gorenjsko, a tudi nekatere stranske kope v skupini Golice so zanimive za obisk. Severovzhodno od Dovške Babe je skoraj z mejnim grebenom zraščeni Koprivnjak/Kleiner Frauenkogel, 1754 m, ki tudi po višini prav nič ne zaostaja za nekaterimi vrhovi na razvodnici med Savo in Dravo.

Do velikega križa na vrhu s slovenske strani najlažje pridemo s planine Dovška Rožca po poti proti Hruškemu vrhu, ko dosežemo mejni greben, pa nadaljujemo čez lahko prehodno vzhodno pobočje do najvišje točke. Koprivnjak je precej obiskan tudi v času turne smuke. Na severni strani Golice je še nekaj manj pomembnih, večinoma gozdnatih vzpetin. Severno nad Področje je Suha/Dürrkogel, 1300 m, na katero ne vodi nobena pot. Vzhodno od nje stoji Zgorelec oz. Kapelčni vrh/Kapellenberg, 1226 m. Tik pod vrhom vodi označena pot iz Podgorij na Golico, do najvišje točke pa se lahko povzpemo po neoznačeni stezi. Severno pod Zgorelcem sta na gozdni jasi dve kapelici, ki sta iz vasi v Rožu dobro obiskani. Na drugi strani Velike Suhe, globoke grape, ki se s severovzhodne strani zajeda pod Golico, se nad Podgorsko planino/

Ključavnice

Golica velja za belo goro. Če zima vsaj približno zasluži svoje ime, belina na njenih travnatih strmih prevladi od decembra do marca ali aprila. Ko pobočja okopnijo, si vršni travniki maja in junija, nižje pa že prej, spet nadenejo belo podobo. Za ponovno belitev poljan seveda ni "kriv" sneg, temveč ključavnice – kot jih imenujejo domačini, poznamo pa še celo vrsto drugih imen za isto cvetlico (jurjevka, bedenka). Na Golici ni njihovo edino rastišče v Sloveniji (občudujemo jih lahko tudi na Krasu, Slavniku, v Prekmurju, ponekod v Zasavju, na sedlu pod Krempe nad Kolpo in še kje), je pa zagotovo najbolj znano in med obiskovalci priljubljeno za pomladni obisk. Travnike v okolici Plaškega Rovta in Planine pod Golico, kasneje pa višje pod Krvavko, zasedejo številni ljubitelji gorskega cvetja.

vrhovih, strmo vzpne na Dovško Babo, visoko čislano turnosmučarsko goro, pod katero se na razglednem hrbtu sonči planina Dovška Rožca s planšarijo. Babin vzhodni sosed je s cestnim predorom prevrtani Hruški vrh, 1776 m. Na njegovem temenu stoji kapelica sv. Izidorja, zavetnika pastirjev in živine. Na naslednjem sedlu Rožca, 1587 m, je pomembno razpotje planinskih poti, tudi v njenih globinah se odvija promet, tokrat železniški. Greben se nadaljuje čez Klek/Petelinjek, 1753 m, do Jekljevega sedla, 1488 m, s katerega doseže našo tokratno "glavno igralko" – Golico. Njeni vzhodni rami sta Krvavka, 1785 m, in Mala oziroma Adamčeva Golica,

1 Golica s Plavškega Rovta

Foto: Franci Horvat

2 Cvet ključavnice

Foto: Gorazd Gorišek

Maria-Elender-Alm dviga Veliki Mošenik/Muschenig, 1021 m.

Južna stran Golice, poleg smučarsko "popravljenega" Španovega vrha, 1334 m, nima dosti obiska po sredogorskih vzpetinah. Več ga je na travnatih poljanah v času cvetenja ključavnic. Omeniti velja še Jelenkamen, 1096 m, pomol nad Jesenicami, ki s skalnatih pečin, molečih iz gozda, ponuja nekaj razgleda.

Goliške poti za kopne ...

Na vrh vodi z juga lepo število markiranih poti. Najbolj obljudena je seveda tista, ki od Svetega Križa, kot se je nekoč imenovala Planina pod Golico, mimo

Koče na Golici doseže najvišjo točko. Gozdna cesta, kjer je pozimi sankaska proga, vodi mimo Savskih jam in Markljevega rovta tako zelo visoko, da tistim, ki se pripeljejo do konca, res ne ostane več veliko hribovskih užitkov. Golica je dostopna po označeni poti tudi z zahodne strani, z Jekljevega sedla. Lepa neoznačena pot vodi tudi po vzhodnem grebenu s sedla Suha čez Adamčevo (Malo) Golico in Krvavko. Severni pristopi z avstrijske Koroške, kjer sta primerni izhodišči vasi Področca/Rosenbach in Podgorje/Maria Elend, so daljši, naporejši in prebivalcem osrednje Slovenije malenkost odročnejši, četudi prav tako markirani ter – vsaj zgodovinsko gledano – zelo slovenski. Pot iz Področca mimo osemmetrske navpične skale, pod katero izvira studenec Vodica, in čez planino Kladje na vrh je že pred prvo svetovno vojno za Slovensko planinsko društvo označil oče slovenske markacije

3 Tu je stala Kadilnikova koča.

4 Zima na Golici

5 Južne strmali Golice

6 Ključavnice s Triglavom

Vse foto: Gorazd Gorišek

Zadnji dom Jože Čopa

Pri sv. križu na Planini pod Golico je pokopan vrhunski alpinist in gorski reševalec Joža Čop. Umrl je leta 1975 v častitljivi starosti dvainosemdesetih let. Leto po smrti so mu na grobu odkrili doprski kip z napisom: "Joža Čop, starosta slovenskih alpinistov in gorskih reševalcev." Med obema vojnama je preplezal vrsto prvenstvenih smeri, večinoma v navezi s Stankom Tomiškom in Miho Potočnikom, zaradi česar so bili nagrajeni z zlatim častnim znakom PZS in poimenovani zlata naveza. Njegova najbolj znana smer je Steber v Triglavski severni steni, ki sta ga kmalu po koncu druge svetovne vojne preplezala s Pavlo Jesih. Kasneje je bila smer poimenovana po njem – Čopov steber.

Poti na Golici so tako široke, da lahko hodijo kar trije *vštric*.

Foto: Gorazd Gorišek

Alojz Knafelc, ki je v tistih letih služboval pri železnici v Beljaku/Villach. Lepo bi bilo, da bi se kdaj odpravili na senčno stran Karavank in tudi s severne strani usmerili korak na Golico in sosednje vrhove. Škoda bi bilo, da bi zapuščina naših dedov, ki so s ponosom in trudom vzdrževali slovensko besedo na osojni strani Karavank, odšla prehitro v pozabo. Mi sami smo odgovorni zanjo.

... in zasnežene dneve

Zima povrne Golici mnogo prvobitnosti. Poti so zasnežene in kočja zaprta. Kljub temu ni ravno veliko možnosti,

da boste morali gaziti, a kmalu po sneženju nas lahko doleti tudi to. Ravno tedaj je treba biti še posebno previden. Strma travnata pobočja so zelo izpostavljena snežnim plazovom.

Prav zaradi njih premore Golica na južni strani poleg običajne poti, ki drži do kočje po vzhodni strani tovarne žičnice, tudi zimsko pot (razcep je pri spodnji postaji), ki se vije navzgor zahodno od nje. Je strmejša in tik pod kočjo, glede na to, da se gibljemo v sredogorju, tudi malenkost izpostavljena, vendar zanimivejša in manj nevarna za snežni plaz.

Kratek pogled v zgodovino

Ker je gora lahko dostopna, so bili njeni prvi obiskovalci zagotovo domačini, ki so se bolj ali manj po "službeni dolžnosti" vzpenjali po njenih strminah,

za bralce naše revije pa je nemara zanimivejša pestra planinska zgodovina Golice, ki ponazarja obdobje na prelomu iz 19. v 20. stoletje. To je bil čas slovensko-nemškega tekmovanja, ki se je, tako kot v sosednjih Julijcih, tudi na Golici odražalo v gradnji planinskih koč razmeroma blizu vsaksebi.

Na mestu današnje Koče na Golici je nekoč stala Spodnja oziroma Nemška kočja, ki jo je leta 1892 postavila kranjska podružnica nemško-avstrijskega planinskega društva DÖAV, SPD pa je svojo kočjo, od katere so dandanes ostali samo še temelji, postavilo leta 1905 slabo uro hoda stran prav na vrhu Golice in jo po starosti slovenskih planincev Francu Kadilniku, ki je za njeno gradnjo prispeval dobršen del sredstev, poimenovalo Kadilnikova kočja. ○

informacije

Dostopi: Do izhodišč za izlete na Golico se iz osrednje Slovenije pripeljemo po gorenjski avtocesti. Če smo si za začetek izbrali Planino pod Golico, avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica, nato zavijemo desno na magistralno cesto do Jesenic, kmalu za bolnišnico na semaforiziranem križišču levo in se po strmi asfaltirani cesti pripeljemo do Planine. Do izhodišča na Javorniškem Rovtu se pripeljemo tako, da avtocesto zapustimo na izvozu Lipce, na semaforiziranem križišču

zavijemo desno na magistralno cesto, pred železarno pa levo skozi podvoz pod železniško progo do Koroške Bele in navzgor na Javorniški Rovt. Gozdne ceste iz prej omenjenih vasi sežejo še precej višje, a planincem priporočamo, da jih ne uporabljajo.

Literatura: Klemen Janša: *Karavanke*. PZS. 2010.

Irena Mušič in Vladimir Habjan: *Karavanke*. Sidarta. 2007.

Stanko Klinar: *Karavanke*. PZS. 1997.

Gerhard Leeb: *Karavanke brez meja*. Mohorjeva založba. 2010.

Stanko Klinar: *55 krat Karavanke*. PZS. 2005.
Stanko Klinar: *Sto slovenskih vrhov*. Prešernova družba. 1991.

Zemljevidi: *Stol in Begunščica*, PZS, 1 : 25.000; *Jesenice*, turistična karta Občine Jesenice, 1 : 25.000; *Karavanke, osrednji del*, PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Prvi opis bo namenjen najbolj obiskani poti na Golico. Relativno visoko izhodišče, do kamor seže asfaltirana cesta, gostišča v vasi, kočja ob poti, lep pogled iz vasi proti vrhu in seveda ključavnice v pomladnem času so nekateri od pomembnejših razlogov, da je na tej poti vedno veliko pohodnikov. Med spodnjo postajo tovorne žičnice in Kočo na Golici sta na voljo celo dve poti: običajna in zimska, ki je pozimi manj izpostavljena snežnim plazovom, je pa strmejša, saj vodi kar naravnost navzgor proti koči in je zato tudi v kopnih razmerah primernejša za vzpon.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 855 m

Izhodišče: Parkirišče na koncu asfaltne ceste v vasi

Planina pod Golico pod turistično kmetijo Betel, 980 m.

WGS84: N 46,470333°, E 14,059557°

Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica, nato zavijemo desno na magistralno cesto do Jesenic, kmalu za bolnišnico na semaforiziranem križišču levo in se po strmi asfaltirani cesti pripeljemo na Planino in naprej do izhodišča.

Kočja: Kočja na Golici, 1582 m, mobilni telefon 041 735 911, odprta od maja do septembra.

Časi: Planina pod Golico–Kočja na Golici 2 h

Kočja na Golici–Golica 1 h

Sestop 2 h

Skupaj 5 h

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih, običajno od maja do oktobra. Pozimi je strmo vršno travnato pobočje zelo izpostavljeno

"Zimska" pot vodi kar naravnost navzgor proti Koči na Golici, široka udobna pot proti vrhu pa v ključih čez sicer strmo travnato pobočje. Foto: Gorazd Gorišek

snežnim plazovom. Izkušeni in dobro opremljeni gorniki naj v zimskem času skrbno izberejo čas za vzpon.

Vodniki: Klemen Janša: *Karavanke*. PZS. 2010; Irena Mušič in Vladimir Habjan:

Karavanke. Sidarta. 2007; Stanko Klinar: *Karavanke*. PZS. 1997; Stanko Klinar: *55 krat Karavanke*. PZS. 2005.

Zemljevidi: *Jesenice*, turistična karta Občine Jesenice, 1 : 25.000; *Karavanke, osrednji del*,

Golica, 1835 m, z Javorniškega Rovta

Drugo pomembno izhodišče za vzpon na Golico je na Javorniškem Rovtu. Žal se na tej poti v spodnjem delu ne bomo mogli izogniti hoji po makadamski cesti, ki seže do sedla Suha in še dlje proti Koči na Golici. Veliko planincev si pot skrajša z vožnjo do prevala Križovec ali še višje do Pustega rovta. Pot po grebenu čez Adamčevo Golico in Krvavko je seveda posebej priporočljiva v pomladnem času, ko dobršen del vzhodnih pobočij Golice pobelijo ključavnice.

Zahtevnost: Nezahtevna označena in deloma neoznačena pot. Neoznačen del poti, ki vodi po grebenu med sedlom Suha in sedlom med Krvavko in Golico, orientacijsko ni zahteven. Pot je na neoznačenem delu dobro sledljiva.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 880 m

Izhodišče: Parkirišče v bližini Doma na Javorniškem Rovtu, 970 m.

WGS84: N 46,453682°, E 14,092096°

Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Lipce, na semaforiziranem križišču zavijemo desno na magistralno cesto, pred železarno pa levo skozi podvoz pod železniško progo do Koroške Bele in navzgor na Javorniški Rovt.

Koči: Dom Pristava na Javorniškem Rovtu, 970 m, telefon 04 580 67 32, mobilni telefon 031 322 856, stalno odprt; Kočja na Golici, 1582 m, mobilni telefon 041 735 911, odprta od maja do septembra.

Časi: Dom na Javorniškem Rovtu–sedlo Suha 1.30 h
Sedlo Suha–Golica 1 h

Na vzhodnem grebenu Golice
Foto: Gorazd Gorišek

Golica–Kočja na Golici 45 min.

Kočja na Golici–Dom na Javorniškem Rovtu 2 h
Skupaj 6 h

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih, običajno od maja do oktobra. Pozimi je strmo vršno travnato

pobočje zelo izpostavljeno snežnim plazovom. Izkušeni in dobro opremljeni gorniki naj v zimskem času skrbno izberejo čas za vzpon.

Vodniki: Klemen Janša: *Karavanke*. PZS. 2010; Irena Mušič in Vladimir Habjan: *Karavanke*. Sidarta. 2007;

PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča se vrnemo nekaj korakov po cesti, po kateri smo se pripeljali, in zavijemo desno navzgor po asfaltirani cesti mimo turistične kmetije Betel do gostišča Pri Fencu. Za njim krenemo desno na travnik in se po njem in kasneje po gozdu povzpne do makadamske ceste v bližini spodnje postaje tovarne žičnice. Pri njej je razpotje (desno običajna pot na Golico), levo pa vodi zimska pot, po kateri se povzpne do Koče na Golici. Sprva hodimo po gozdu proti levi. Višje dosežemo stranski greben, ki postaja vse strmejši, osvobodimo pa se tudi gozda. Tik pod kočo se nam z desne priključi običajna pot.

V nadaljevanju nas široka udobna pot vodi proti vrhu v ključih čez sicer strmo travnato pobočje. V bližini sedla med Krvavko, 1785 m, na desni in Golico dosežemo glavni greben in se po njem povzpne do vrha.

Sestop: Do koče z razpotjem pod njo sestopimo po poti vzpona. Gremo po levi poti, po

kateri se najprej spustimo (pomagajo nam tudi nadelane stopnice), nato pa prečimo strmo travnato pobočje, ki je v zimskem času zelo izpostavljeno snežnim plazovom. Kmalu smo na razcepu, kjer se v isti smeri (proti vzhodu) nadaljuje prečna pot proti sedlu Suha, 1438 m, Struški in Stolu, desno dol pa se odcepi široka pot, po kateri

skozi gozd sestopimo do spodnje postaje tovarne žičnice in naprej do izhodišča.

Gorazd Gorišek

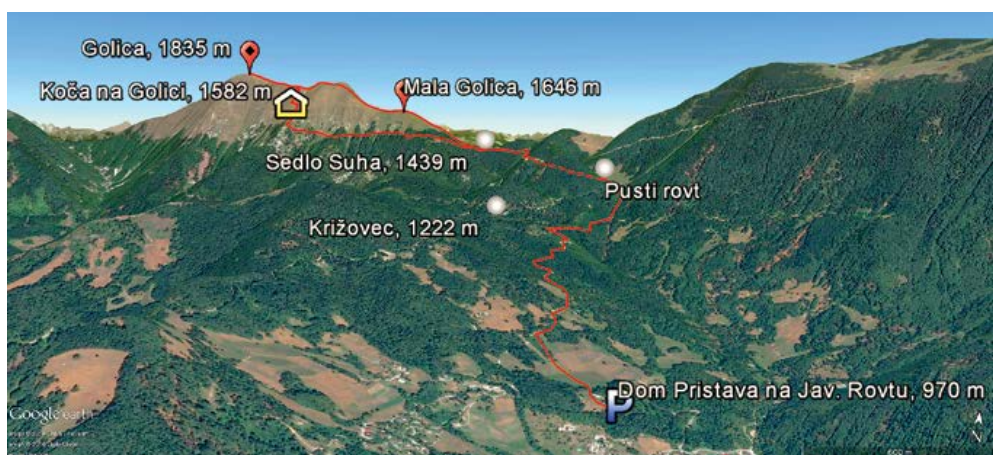
Golica, 1835 m, z Javorniškega Rovta

Stanko Klinar: *Karavanke*. PZS. 1997.

Zemljevidi: *Jesenice*, turistična karta Občine Jesenice, 1 : 25.000; *Karavanke, osrednji del*, PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Z izhodišča gremo do bližnjega Doma Pristava in čez travnik in gozd dosežemo makadamsko cesto (na desni so trije manjši ribniki), kjer je razpotje (naravnost Jelenkamen in Jesenice). Oznaka za Golico nas usmeri na makadamsko cesto proti prevalu Križovec, 1222 m. Tik pod prevalom na levem ostrem ovinku zavijemo na desno cesto. Po njej kmalu dosežemo levi odcep kolovoza, po katerem se povzpne na travnike Pustega rovta. Do sedla

Suha, 1439 m, spet hodimo po gozdni cesti. Naravnost po cesti se nadaljuje pot proti Koči na Golici (po njej se bomo vrnili), mi pa zavijemo desno na neoznačeno pot, ki nas po grebenu čez Malo (Adamčevo) Golico in Krvavko, 1785 m, pripelje do sedla med slednjo in Golico, kjer se priključi označeni poti od Koče

na Golici, po kateri se po grebenu povzpne do vrha.

Sestop: Do sedla pod Krvavko se vrnemo po poti vzpona in s sestopom nadaljujemo do Koče na Golici. Od nje kratko sestopimo v smeri Planine pod Golico, na razpotju pa zavijemo na zgornjo prečno pot, ki Golico povezuje s

Stolom. Po prijetni stezi s krajšimi vzponi in spusti hodimo skozi gozd in čez strma travnata pobočja, ki se spuščajo z glavnega grebena. V bližini sedla Suha sestopimo do gozdne ceste in zavijemo levo po njej do sedla in naprej do izhodišča.

Gorazd Gorišek

Vas Planina pod Golico je poleg običajne, najkrajše poti mimo Koče na Golici, lahko izhodišče tudi drugih možnosti, ki vodijo na vrh. Vzhodna pot nas vodi mimo Savskih jam in čez Markljev rovt na sedlo Suha, kjer se priključimo smeri z Javorniškega Rovta, zahodna pot pa drži na sedlo Rožca in po zahodnem pobočju gore na vrh. Turo lahko popestrimo z vzponom po neoznačeni grebenski poti na Klek/Petelinjek, kar turo podaljša za slabo uro. Za tiste, ki ne marajo spustov med vzponom na goro, ima opisana pot morda "lepotno" napako – relativno globok sestop na Jekljevo sedlo, a takšne so pač grebenske poti.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Na nekaterih delih poti so markacije obledele in zato slabše

vidne. Orientacijo otežujejo tudi številne poti, ki jih je na pašnem svetu shodila živina.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 1100 m
Izhodišče: Parkirišče pri cerkvi sv. Križa na Planini pod Golico, 935 m.

WGS84: N 46,465877°, E 14,050530°

Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica, nato zavijemo desno na magistralno cesto do Jesenic, kmalu za bolnišnico na semaforiziranem križišču levo in se po strmi asfaltirani cesti pripeljemo na Planino in levo do cerkve.

Koča: Koča na Golici, 1582 m, mobilni telefon 041 735 911, odprta od maja do septembra.
Časi: Planina pod Golico–sedlo Rožca 2 h
Sedlo Rožca–Golica 1.30 h
Golica–Koča na Golici 45 min.

Golica z Obirjem v ozadju. Po levem grebenu vodi na vrh pot z Jekljevega sedla. Foto: Gorazd Gorišek

Koča na Golici–Planina pod Golico 1.30 h
Skupaj 6 h

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih, običajno od maja do oktobra. Pozimi je strmo vršno travnato pobočje zelo izpostavljeno snežnim plazovom. Izkušeni in dobro opremljeni gorniki naj v zimskem času skrbno izberejo čas za vzpon.

Vodniki: Klemen Janša: *Karavanke*. PZS. 2010; Irena

Mušič in Vladimir Habjan: *Karavanke*. Sidarta. 2007; Stanko Klinar: *Karavanke*. PZS. 1997.

Zemljevidi: *Jesenice*, turistična karta Občine Jesenice, 1 : 25.000; *Karavanke, osrednji del*, PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Na izhodišču izberemo desno cesto in po njej čez potok pridemo

Golica, 1835 m, z Jesenic

Zadnji opis bo namenjen hribovskim dolgotrogašem. Če se želimo na Golico povzpeti popolnoma iz doline in se izogniti dolgotrajni hoji po asfaltu, je ena od primernejših poti v nadaljevanju opisana različica, ki z Jesenic vodi čez razgledni pomol Jelenkamen in skozi počitniško naselje Javorniškega Rovta, kjer bomo vendarle stopili tudi na asfalt, naprej proti vrhu. Veselo na (dolgo) pot!
Zahtevnost: Nezahtevna označena in deloma neoznačena pot. Neoznačen del poti, ki vodi po grebenu med sedlom Suha in sedlom med Krvavko in Golico, orientacijsko ni zahteven. Krajši del vzpona na Jelenkamen je zahteven (jeklenice). Tura je dolga in zahteva dobro kondicijsko pripravljenost.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 1300 m
Izhodišče: Parkirišče pri kopališču na Jesenicah (Ukova), 595 m.

WGS84: N 46,437671°, E 14,064131°

Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Lipce, na semaforiziranem križišču zavijemo levo na magistralno cesto proti središču Jesenic. Vrh klanca pri gimnaziji (pred železniško postajo) zavijemo desno na Cesto Toneta Tomšiča. Peljemo se mimo Osnovne šole Prežihov Voranc, za njo pa zavijemo levo na ozko ulico (Ukova), po kateri se pripeljemo do označenega parkirišča v bližini letnega kopališča.

Koči: Dom Pristava na Javorniškem Rovtu, 970 m, telefon 04 580 67 32, mobilni telefon 031 322 856, stalno odprto; Koča na Golici, 1582 m, mobilni telefon 041 735 911, odprta od maja do septembra.

Časi: Kopališče Ukova–Jelenkamen 1.30 h
Jelenkamen–Dom na Javorniškem Rovtu 1 h
Dom na Javorniškem Rovtu–sedlo Suha 1.30 h
Sedlo Suha–Golica 1 h
Golica–Koča na Golici–Dom na Javorniškem Rovtu 3 h
Dom na Javorniškem Rovtu–Jelenkamen–kopališče Ukova 2 h
Skupaj 10–11 h

Sezona: Primerno v kopnih letnih časih, običajno od maja do oktobra.

Vodniki: Klemen Janša: *Karavanke*. PZS. 2010; Irena Mušič in Vladimir Habjan: *Karavanke*. Sidarta. 2007; Stanko Klinar: *Karavanke*. PZS. 1997; Franci Novak in Urban Golob: *Po sončnih obronkih Slovenije*. Mladinska knjiga. 2014.

Zemljevidi: *Jesenice*, turistična karta Občine Jesenice, 1 : 25.000; *Karavanke*,

osrednji del, PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Od parkirišča se odpravimo navzgor po cesti ob kopališču in že čez nekaj korakov zavijemo desno na ožjo asfaltirano cesto v dolino potoka Ukova. Pri ograji vodnega zajetja krenemo levo na stezo, se višje vrnemo na cesto, jo prečimo in z vzponom nadaljujemo po stezi do kolovoza, kjer zavijemo desno (kažipot). Prečkamo dva kraka potoka Ukova in se po kolovozu vzpenjamo skozi gozd. Čez čas nas kažipot povabi na bližnjo vzpetino Kalvarija s kapelico. Vrnemo se na kolovoz, ki se zoži v stezo. Napis Pristava nas usmeri desno čez večji del leta suho strugo. Vse strmejša steza nas vodi čez gozdat greben,

do bližnjih hiš. Kmalu nas kažipot usmeri levo navzgor čez travnik v gozd. Po stezi in kolovozu ob njej se povzpne do makadamske ceste, jo prečimo in nadaljujemo z vzponom po kolovozu, ki čeprav večinoma poteka skozi gozd, omogoča nekaj razgleda na okoliške vrhove. Ko se kolovoz konča, stopimo na strmo stezo, pa kateri dosežemo gozdno slame s pašno ograjo na desni. Markacija nas kmalu usmeri levo navzdol do potoka Raten, ki ga prečkamo in pridemo do slabše ceste, po kateri se povzpne do Jeseniške planine.

Nad planino se vzpenjamo čez travnato pobočje do razpotja (levo lovska kočica pod sedlom Rožca), mi pa se usmerimo desno in prečimo južna pobočja Kleka, 1753 m. V nadaljevanju se pot strmeje spusti na Jekljevo sedlo, 1488 m,

kmalu za njim pa dosežemo razpotje (naravnost prečna pot proti Koči na Golici), levo navzgor pa se odcepi pot na vrh Golice, ki ga dosežemo po grebenu. V spodnjem delu je strmejši in deloma izpostavljen, proti vrhu pa se svet položi in kmalu stopimo na prostoren vrh.

Sestop: Sestopimo v vzhodni smeri po grebenu in kasneje čez travnato pobočje proti

Koči na Golici in do razpotja. Gremo po levi poti, po kateri se najprej spustimo, nato pa prečimo strmo travnato pobočje, ki je v zimskem času zelo izpostavljeno snežnim plazovom. Kmalu smo na razcepu, kjer se v isti smeri (proti vzhodu) nadaljuje prečna pot proti sedlu Suha, 1438 m, Struški in Stolu, desno dol pa se odcepi široka pot, po kateri skozi

gozd sestopimo do spodnje postaje tovarne žičnice. Prečimo makadamsko cesto in nadaljujemo s sestopom skozi gozd do travnika, čez katerega dosežemo gostišče Pri Fencu. Po asfaltirani cesti se mimo turistične kmetije Betel spustimo do križišča, kjer zavijemo desno do izhodišča.

Gorazd Gorišek

Golica, 1835 m, z Jesenic

ki ponuja nekaj lepih razgledišč – glavno, s klopco, je oddaljeno lučaj z označene poti. Nad osrednjim razglediščem se strma steza spet oprime grebena. Del poti je zavarovan z jeklenico. Ko strmina popusti, stopimo na Jelenkamen, 1096 m. Z vrha hodimo proti severu po širokem gozdnatem hrbtu in dosežemo sedlo pod Lenčkovim Špikom, 1223 m. Nadaljujemo desno skoraj po ravnem skozi gozd po prijetni široki stezi. Ko pridemo na travnik, se spustimo na kolovoz, po katerem pridemo do počitniškega naselja. Po cesti dosežemo razpotje v bližini Doma Pristava, do katerega je le nekaj minut proti desni. Zavijemo levo (oznaka Golica) na makadamsko cesto proti prevalu Križovec. Tik pod prevalom na levem ostrem ovinku zavijemo na desno cesto. Po

njej kmalu dosežemo levi odcep kolovoz, po katerem se povzpne na travnike Pustega rovta. Do sedla Suha spet hodimo po gozdni cesti. Naravnost po cesti se nadaljuje pot proti Koči na Golici (po njej se bomo vrnili), mi pa zavijemo desno na neoznačeno pot, ki nas po grebenu čez Malo Golico in Krvavko pripelje do sedla

med slednjo in Golico, kjer se priključimo označeni poti od Koče na Golici, po kateri se povzpne do vrha.

Sestop: Do sedla pod Krvavko se vrnemo po poti vzpona in s sestopom nadaljujemo do Koče na Golici. Od nje kratko sestopimo v smeri Planine pod Golico, na razpotju pa se usmerimo na zgornjo prečno pot. Po

prijetni stezi s krajšimi vzponi in spusti hodimo skozi gozd in čez strma travnata pobočja, ki se spuščajo z glavnega grebena. V bližini sedla Suha sestopimo do gozdne ceste in zavijemo levo po njej. Kmalu dosežemo sedlo s katerega se do izhodišča vrnemo po poti vzpona.

Gorazd Gorišek

V deželi marelic

Armenija s smučmi

Uroš Prelovšek

Pred nekaj leti smo z Elbrusa in Ararata občudovali morje gora, ki se preko Malega Kavkaza razprostirajo proti jugu. Lepote teh vrhov ne dosegajo lepote naših Julijcev ali italijanskih Dolomitov, so pa višji, njihova enakomerna pobočja pa so kot ustvarjena za turno smučanje. Armenija, eksotična dežela marelic in samosvoje kulture, dežela prvega krščanstva in svilnate poti, danes pa "domovina razseljenega naroda", je lep cilj za vsakega popotnika. Predlagani program, ki je obetal več kot teden dni turnega smučanja po vsej deželici, vključno z Aragatsom, za dodatek pa ogled lokalnih znamenitosti, je odločitev olajšal. Tako smo se še tretjič podali s smučmi v gore širšega območja Kavkaza.

Tik pred odhodom smo izvedeli, da imajo v Armeniji zadnjih štirinajst dni nenormalno visoke temperature, tako da naš vodnik Hovhannes vsak dan zaskrbljeno hodi z metrom naokrog in meri višino snežne odeje – lahko, da bomo kakšen hrib zamenjali z drugim, bolj zasneženim. Aragats, Hatis in Ara ... so v redu, problem sta

Ishkhanasar in Tezh, čeprav tritisočaka. Kakor koli, v igri so druge zanimive kombinacije; vseeno pa naj vzamemo s seboj ležalne podloge in *spalke*.

Erevan

Po jutranji vožnji do letališča Marco Polo v Benetkah in letu v Moskvo je našo sedmerico pozno zvečer čakal še let

Smučanje z Mt. Are

Foto: Uroš Prelovšek

do Erevana. Na letališču v Erevanu nas je čakal Hovhannes, odpeljali smo se v hotel in tik pred svitanjem popadali v postelje. Noč je bila kratka in sonce še ne visoko, ko vstanemo. Poznozimski zrak, ki veje skozi okno, je nadvse prijeten, svež. Nič nenavadnega, saj Erevan leži okrog tisoč metrov nad morjem. Okrog enajste jo mahnejo v center. Vodi nas Hovhannes oziroma Hovo (predlagal je, naj ga kličemo z vzdevkom), ki je v pisani obleki in volneni kapi nenavadna pojava. Glede čečenske bradice, ki mu krasi obraz, pojasni, da jo potrebuje na Araratu, kamor zahaja kot tekmovalec v gorskih tekih ali kot vodnik, saj so tam menda dobrodošli vsi, razen Armencev. Je prepričan vegetarijanec in za razliko od mnogih meni, da je alkohol koristen,

Zanimive stene soteske v kanjonu reke Azat

Foto: Uroš Prelovšek

sam ga s pridom uporablja za umivanje rok, pije ga pa ne. Kmalu smo na zanimivem Cafesjyanovem trgu z eksotičnimi skulpturami.

Z vrha kaskad je lep razgled na mesto z okolico. Kot gradbeni material prevladuje rožnati vulkanski tuf. Popoldne obiščemo zgodovinski muzej na glavnem trgu. Zgodovina Armencev, mešanice ljudstev, je polna obratov. Najstarejša država, ki je povezala različne rodove, je bila Kraljevina Van (Urartu) med 9. in 6. st. pr. n. št. V tem obdobju je bilo ustanovljeno tudi mesto Erevan. Vrhunec je Armenija doživela v prvi polovici 1. st. pr. n. št. pod kraljem Tigranom II., ko je predstavljala imperij med Kaspijskim, Črnim in Sredozemskim morjem. Novejša armenska zgodovina je prejkone tragična. Ko smo muzejski vodički omenili, da smo bili pred nekaj leti na Araratu, na Vanski trdnjavi in na otoku Akdamar ob jezeru Van, kjer stoji stara armenska cerkev sv. Križa, je potožila, da za tega življenja ne bo imela možnosti obiskati teh krajev. Jutri nas čaka vzpon na Aro. Hovo meni, da so na gori prave razmere za vzpon in smučanje popoldne, ko veter, mraz in led popustijo.

Ara, 2600 m

V nedeljo pred deseto znosimo opremo v kombi, čaka nas dobra ura vožnje do izhodišča ture. Med potjo pobereмо še Tigrana, ki bo Hovu na naših turah za vodniškega pripravnika. V predmestju se odpre veličasten pogled na Ararat. Vršni ledenik se blešči v soncu, zgornji del gore je zasnežen. Vozimo se skozi vasice z ograjenimi nasadi jablan. Jabolka naj bi bila tu kljub višini okrog 1400 m izvrstna. Na platoju nad Zoravanom na levi zagledamo hrbet Are. Ob cesti na okrog 1800 m si nadenemo opremo, nato pa jo uberemo s smučmi na ramah čez le rahlo zasnežene planjave proti gori v daljavi. V rastju prevladujejo drobni hrasti z okroglimi želodi, vmes pa z grmovja in dreves obiramo šipek in druge, napol posušene sladke sadeže. Z višino je snega vse več.

Nadaljujemo s prečenjem hrbta proti glavnemu vrhu. S predvrha odsmučamo v izrazit graben, nato pa se povzpemo na glavni vrh masiva, ki ga krasí kovinski vetrolom, na katerem je naslikana armenska zastava. Veter je vse močnejši in oblakov vse več, razgledi se ožajo. Kmalu se odpravimo z vrha in prečimo strmo severno pobočje pod skalnati "nos" Are, najizrazitejši del pogorja, od tam pa po širokem hrbtu odsmučamo proti severu. Slog smučanja, ki ga gojita Armenca, temelji na pogumu in

spretnosti. V vršnem delu imamo dobre razmere za smučanje, v spodnjem pa je sneg vse bolj ojužen in pod smučmi vse bolj škrt. Po malici sestopimo s smučmi na ramah k vikendom pri Norashenu, kjer nas na zaključku blatnega kolovoza čaka kombi. Med krožno vrnitvijo v Erevan se ustavimo pri obeležju armenski abecedi, kamnitih skulpturah armenskih črk, ki jih je z namenom, da bi ohranili kulturno identiteto naroda, v začetku 5. st. n. št. iznašel Mesrab Maštuts. Armenski jezik uvrščajo med indoevropske jezike, ima pa tudi primese jezikov drugih narodov z armenske planote. Hovo pojasni, da so vse besede, ki jih Armenci uporabljajo, unikati. Če se kakšna beseda ujema z besedo iz drugega jezika, jo črtajo iz slovarja in poiščejo novo. Kmalu zatem smo v hotelu v Erevanu. Jutrišnji cilj bo Hatis, med Armenci popularna gora, po vrnitvi s ture pa bomo prespali v Tsaghkadzorju ("Rožni dolini").

Hatis, 2529 m

Ob devetih se odpeljemo izpred hotela, med vožnjo poslušamo armensko glasbo. Gledamo v nebo, preprejeno z oblaki. Občasno malce porosi. Ustavimo se pri svetišču Garni na robu kanjona reke Azat. Po ogledu templja, ki so ga sezidali Neronovi gradbeni mojstri in od koder je lep razgled na vasico Garni z vrtovi in sadovnjaki, posejanimi po pobočjih

Smučanje nad Selim Passom. Zadaj Ararat s kapo, levo od njega Mali Ararat.
Foto: Uroš Prelovšek

ali pa Armenci s trenutnim imenom niso zadovoljni in iščejo gori novo ime. Gagik, prijazen navigator, na vprašanje, kje smo, odgovori, da se vrh imenuje Tsaghtunjac (nekakšen armenski "Rožnik"). Na vprašanje, ali morda pozna Slovenijo ali Slovence, je Gagik z navdušenjem odgovoril: "Seveda, vaši športniki so odlični, navijamo za vaše košarkarje in smučarske skakalce." Potem ko se ogrejemo, se poslovimo. Kmalu pod vršnim triangulacijskim znamenjem zavijemo v pobočje in potem v desno po vse položnejših terenih proti izhodišču. Smuka je odlična, le v vznožju snega ni na pretek. Na poti v hotel se ustavimo še v piceriji v Erevanu. Jutri nas čaka smučanje z vrhov nad sedlom Vоротan, prenočili bomo v Gorisu.

Smučanje nad sedlom Vоротan – Goris

Dopoldne se skozi Artashat zapeljemo do samostana Khor Virap v dolini reke Araks. Po legendi naj bi tu dal kralj Trdat III. zapreti Gregorja Razsvetlitelja v jamo pod samostanom. Ko ga je Gregor ozdravil neozdravljive bolezni, se je dal kralj leta 301 pokristjaniti in s tem so Armenci sprejeli krščanstvo. Razveselimo se razgleda na Ararat, spomnimo se na smučanje z njega. Tudi danes je na vrhu močan veter, ki nad vrhom gore pušča dolge bele sledi v zraku. Ogleđamo si Gregorjevo celico pod samostanom, potem nadaljujemo z vožnjo po ravninah z nasadi vzcvetelih marelic mimo krajev Ararat in Yeraskh.

Ko se peljemo skozi manjši kraj Chiva, se Tigran šali: "Shiva je bil Armenec!" Ob cesti iz skupne blagajne nabavimo za vzorec vina iz granatnih jabolk, malin in grozdja. Po kosilu ob jezercu pod cesto nadaljujemo po dolini reke Arpe. Na sedlu Vоротan na višini okrog 2400 m parkiramo pri monumentalnih "vratih". Skozi te kraje so pred stoletji potovale karavane iz osrednje Azije v dežele okrog Črnega morja. Kamnit relief kolone kmetov s cepci na rami krasi steno. Postavimo se poleg in dopolnimo prizor, le da na ramah namesto cepcev nosimo smuči. Čaka nas tura na lep "brezimeni" vrh višine okrog 2800 m, ki ga vidimo jugovzhodno od sedla. Med potjo opazujemo lisico, ki prečka vršno pobočje. Preko desnega sedla dosežemo spihan vrh. Spremljajo nas štirje praelementi – svež zrak, sonce, kamenje in sneg. Z vrha občudujemo neskončne zasnježene planjave gorate

pod njo, se sprehodimo še po kanjonu. Čudovite bazaltne tvorbe sten soteske spominjajo na monumentalne orgle, zato je ta kraj poimenovan tudi Simfonija kamna. Nadaljujemo, ustavimo se še pri samostanu Geghard na 1800 m. Prvi samostan je tu stal že v antiki, v 13. stoletju je dobil svoje sedanje ime. Sneži. Ogleđamo si samostan, v kapeli Tigran in Hovo zagodeta tibetansko mantro. Tigran indijsko in tibetansko mitologijo in religijo obvlada v podrobnostih. Akustika je odlična, prizor dopolnjujejo kapljice, ki s strešne odprtine padajo na vlažna tla. Nato se odpeljemo proti vasi Zovashen pod vzhodnim vznožjem gore Hatis, na okrog 2000 m. Pozdravi nas nekaj domačinov in ogromen ovčarski pes. Vse gosteje sneži v kosmih, zato v kombiju pomalicamo, zatem ob približno dveh štartamo s smučmi na nogah. Bolj ko se dvigamo, bolj se veter krepi. Pobočja gore so gola, le tu pa tam leži grmiček ali osamljena skala. Strmina se večja, tik pod ramo nas vihar že "prestavlja". Vidljivost se slabša, smo v oblaku. Po zaledenem spihanem hrbtu dosežemo vrh, kjer je blizu triangulacijskega znamenja v tla skopana pokrita jama. Vsi se spravimo vanjo. S stropa nam kaplja na glavo, kljub temu pa smo s tem "udobjem" povsem zadovoljni. Dobro volje ne manjka, s sabo imamo nekaj priboljškov. Ko v tej krtini modrujemo, zunaj vihar tuli svojo pesem.

Po pol ure imamo počitka dovolj, skozi poševni rov se splazimo na plan, si nadenemo smuči, kmalu zatem pa se z vršnega roba poženemo v zamegljeno strmo severno pobočje. Sneg je mehak, razmere za smučanje kljub slabi vidljivosti dobre. Strmina se hitro unese, odsmučamo proti zaselku z enakim imenom kot gora – Hatis. Odpeljemo se v smučarsko letovišče Tsaghkadzor na višini okrog 1800 m in se nad vasjo namestimo v penzionu.

Teghenis, 2851 m

V torek smo smučali s Teghenisa, vrha v masivu Teghenyats nad Buzhakanom. To je bil lep nadomestek za pomanjkljivo zasneženi tritisočak Tezh. Pozajtrkovali smo v domačem vzdušju penzijske kuhinje in se zapeljali do konca stranske dolinice pri Arzakanu. Parkirali smo pri vojaških objektih, si naredili smuči in pričeli s hojo ob desnem bregu potoka, ki smo ga kmalu prečkali preko dveh vzporednih jeklenih cevi, ter nadaljevali ob potoku proti severozahodu. Po nekaj kilometrih zložnega vzpona smo vendarle prišli iz nizkega rastja in se zagrizli v široka, mestoma spihana vršna pobočja. Sredi popoldneva smo stali na vrhu, kjer leži navigacijska postaja za armensko letalstvo, po stenah prostorov visijo reklame za ruske letalske družbe. Z imenovanjem tega vrha je, kot kaže, nekaj zmede, ali zaradi pomena objekta

Ararat, Khor Virap in dolina mejne reke Arax

Foto: Uroš Prelovšek

pokrajine in čudovit sončni zahod. Ob še svetlem nebu odsmučamo do ceste pod sedlom. V večernem mrazu pospravimo robo v kombi, čaka nas še vožnja do Gorisa, kjer se namestimo v penzion v alpskem stilu. Sobe so udobne, obložene z lesom in opremljene s toplimi radiatorji. Okna sob nudijo razglede na čudovite vrtove za hišo, kar pa smo lahko ugotovili še naslednje jutro.

Nesojeni Ishkhanasar – smučanje nad sedlom Selim

Ta dan smo imeli v načrtu smučanje z Ishkhanasarja. Po poznem zajtrku se ustavimo na razgledniku nad Gorisom, ki leži v soteski istoimenske reke, zatem nadaljujemo proti Sisianu. Na levi nas spremlja veriga mejnih tritisočakov, na desni pa mogočni Ishkhanasar, 3550 m.

Ustavimo se na delu ceste, ki je gori najbližji. Vrh se pravkar odeva v oblak. Pobočja so s te strani ravno prav strma za smučanje, a okolica in vznožje gore sta danes skoraj brez snega. Le zgornja polovica gore se izzivalno blešči v snegu, a tudi tik pod vrhom so opazna skalnata rebra in raztreseno skalovje v snegu. Glede na to, da nas s ceste do vrha loči okrog 1550 višinskih metrov, nam gora namesto smuke danes ponuja le muko, tudi ob povratku bi morali večji del poti smuči nositi na ramah. Nadaljujemo proti sedlu Selim, kjer se na višini okrog 2400 m izkrcamo in nadenemo smuči. Proti vzhodu se nad nami razprostirajo širna, lepo zasnežena pobočja pogorja Vanrdenis z vrhovi visoko nad 3000 m. Okrog poldneva se pojavi nekaj zanimivih "rib" na nebu. Vsakič ko se po obsežnih planjavah povzpemo na vrh pred seboj, se nam pred očmi pojavi v daljavi naslednji, nekaj sto metrov višji vrh. Zlagoma nadaljujemo do razglednega vrha na okrog 3400 m, od koder

je čudovit razgled na Sevan, največje visokogorsko jezero v Zakavkazju. Kmalu odsmučamo z vrha, dan se je nagnil, razgledi se ožijo. Najprej smučamo v smeri pristopa, nato zavijemo proti severozahodu, kjer se nam obeta daljša smuka. Ararat se medtem pokriva s popoldansko "kapo", nad markantnim Malim Araratom pa sta le dva oblaka. Med potjo občudujemo slikovit ugasli vulkan ob Sevanu in snežne lisice, ki zbežijo v kotanje, še preden pomislimo na fotoaparata. Snega je dovolj za v zgornjem delu odlično, v spodnjem delu pa dobro smuko. Kljub razsežnostim gorovja celoten spust s postanki traja le dobro uro. Na enem od ovinkov severno od sedla nas pobere kombi. Ob obalah Sevana se vračamo v Erevan. Nebo se zapira, med vožnjo porosi. Ishkhanasar nam je zaradi pomanjkanja snega "ušel", a danes smo kljub vsemu povsem prišli na svoj račun. V naslednjih dneh gremo na Aragats, nočjo bo potrebno spakirati opremo za naslednje tri dni.

Aragats, južni vrh, 3879 m

Ob osmih se odpeljemo proti Aragatsu, ugaslemu štiriglavemu stratovulkanu. Šofer nas s kombijem zapelje mimo astrofizikalnega laboratorija Bjurakan do snežne meje, od tam pa si z goseničarjam skrajšamo pot do električnih daljnovodov na 2750 m. Ti so speljani vse do postaje za preučevanje vesoljskih sevanj na 3190 m, ki je naš današnji cilj. Pot po širnih pobočjih Aragatsa se le zlagoma dviga. Kmalu v pobočju nad seboj zagledamo zidane objekte naše postojanke. Nekaj deset metrov pod njo se klima obrne, namesto vročine nastopi sibirski vejavica. Zadnjih nekaj metrov naredimo med grotesknimi objekti, počutimo se kot na drugem planetu. Merilnim, vojaškim in drugim napravam je za kuliso v belino zavita gorata pokrajina. Namestimo se v glavnem poslopju, na katerem je pred vhodom v armenščini, ruščini in z latinico zapisano: "Erevanski fizikalni institut; raziskovalna postaja ARAGATS". Maloštevilno osebje nas prijazno postreže s čajem, zatem se razmestimo po sobah. Stene so prepleskane z rdeče-belimi vzorci, okna so ovešena z zelenimi zavesami, tla prekrivata parket in modra preproga. Morda je bila ta oprema tu že pred petdesetimi leti, a vse je na svojem mestu. Sobe ogrevajo z električnimi radiatorji. Možnosti za sušenje obleke in notranjih čevljev so tu vendarle boljše kot v hotelu s štirimi zvezdicami v Erevanu. Sonce popoldne

seva skozi okna jedilnice, a daje le malo energije. Zbiramo moči za naslednji dan, popoldne se priležeta kosilo in čaj. Kdor želi, si lahko v kleti poslopja ogleda fizikalne merilne naprave. Veter naj bi se dopoldne umiril. Sledi pogovor, Tigran nas spomni, da je danes prvi pomladni dan, Hovo pa nam je – na mizi stoji tudi marelična marmelada – predstavil svoje gastronomske izkušnje z mareličnimi jedrci.

Naslednji dopoldan okrog desetih pričnemo s turo, veter je ponehal. Na severu nedaleč stran se pred nami v snegu bleščijo južna pobočja Aragatsa. Prečimo zamrznjeno umetno jezerce Kari pred kočo, po približno dveh urah zložnega vzpona dosežemo južni vrh, ki je povsem spihan, nešteto kamnov gleda iz snega. Pri vršnem križu odložimo smuči. Privlačen je pogled na zahodni vrh Aragatsa nedaleč stran, ki je višji in strmejši, nima pa dovolj snega, da bi bil smučljiv. Enako velja za glavni, severni vrh Aragatsa. Vulkanska kaldera je povečini zasnežena, a povratni vzpon bi bil zamuden. Uživamo, dan je popoln. Po pavzi se počasi pripravimo na povratek. Del ekipe peš sestopi do sedelca pod vrhom. Smuka le ni tako dobra, kot je bila v preteklih dneh nad Vorotanovim in Selimovim sedlom.

Povratek

V nedeljo zjutraj se po zajtrku zahvalimo kuharicama za prijaznost in odrinemo

s postaje, kjer smo bili v teh dneh edini gostje. Smučamo nekaj sto metrov proti zahodu, zatem se povzpemo na s piramido označeni vršič na okrog 3300 m. Z vrha se pod nami razpira dolga soteska. Odsmučamo po njenih pobočjih in nadaljujemo v desno po planjavah proti jugu, kjer pa snega kmalu zmanjka. Če želimo še danes priti v civilizacijo, se moramo usmeriti proti visokogorski cesti, po kateri smo se pred dnevi pripeljali. S smučmi na ramah prečimo travnike in nadaljujemo s smučanjem po soteski. V spodnjem delu jo uberemo po s snegom prekritem žuborečem potoku. Soteska se oži in postaja neprehodna, zato se po strmih travah povzpemo na rob in nadaljujemo do križišča nad Antaratom, kjer zaključimo nekajdnevno pentljo. Zvečer v taverni v Erevanu nazdravimo pred slovesom.

Naslednjega dne med popoldanskim poletom proti Moskvi občudujemo Elbrus v soncu in obujamo spomine na smučanje z njega pred štirimi leti. Pomislim na Hovhannesovo misel pred nekaj dnevi v Tsaghkadzorju: "Ljudje velikokrat rečemo, da smo izgubili to ali ono stvar, nikoli pa, da smo izgubili dan". Kot da bi bile drobne stvari pomembnejše od življenja. ◉

Varni tudi v tujini!

Ekskluzivna ponudba zdravstvenega zavarovanja v tujini z asistenco CORIS za člane PZS, ki je odlična dopolnitev članskega zavarovanja PZS za aktivnosti v tujini!

Zavarovanje krije stroške zdravstvene oskrbe v tujini ter stroške prevoza v domovino. Poleg tega zagotavlja tudi **24-urni asistenčni center v slovenskem jeziku**, ki vam pomaga pri organizaciji pomoči v tujini.

V zavarovanje je vključeno tudi športno plezanje, deskanje in smučanje izven urejenih prog ter planinarjenje in trekking do 6.500 metrov nadmorske višine.

Zavarovalna vsota znaša 25.000 EUR, letna premija za posameznika 43,68 EUR (redna premija 96 EUR) za družino z družinskimi člani, ki so člani PZS, pa 103,04 EUR (redna premija 184 EUR).

Več na www.clanarina.pzs.si, na e-naslovu clanarina@pzs.si ali na telefonski številki 01/43-45-688.

O ostrem grebenu, ki ga danes ni več

Triglav, kot so ga doživljali prvopristopniki

Ivan Veber

Če se danes vzpenjamo na Triglav, si ne moremo predstavljati, s kakšnimi težavami so se ubadali prvopristopniki. Imel sem priložnost, da sem to pot prvič prehodil že pred petinšestdesetimi leti. Poznal sem tudi opise vzponov zgodnjih osvajalcev Triglava in skrbno poslušal svoje vodnike, zato vam lahko o tem nekaj napišem.

Da je prva četverica Bohinjcev šla leta 1778 z Velega polja proti Kredarici in nato po ledeniku splezala na greben med Malim in glavnim vrhom Triglava, piše Mira Marko Debelakova v *Kroniki Triglava*. Tudi Beneševa slika jasno pokaže Triglavski ledenik ali Zeleni sneg, ki je segal do grebena. Hoja po njem z derezami za vajene ni bila posebno težavna. Toda povratek bi bil že nevarnejši. Zato so se verjetno vračali čez Mali Triglav po kopnini. Tudi Willomitzerjevo¹ poročilo o prvem vzponu, zdaj izgubljen, je po povzetku tako ohranjeno. V arhivu Zoisove železarne Javornik (Arhiv RS) sem pred tridesetimi leti našel skico triglavskega pogorja z bohinske strani z vrisano potjo, verjetno iz tistega časa. Zanimiva je predvsem narisana oblika vršne glave Triglava, ki ima obliko previsnega stolpa. Takoj se mi je posvetilo, da je skico risal prestrašeni pohodnik, ki je preplezal tako imenovani Vodnikov previs. Ta skica me je tudi spodbudila, da sem napisal ta zgodovinski prispevek.

Ime Vodnikov je previs dobil zato, ker leži pod spominsko ploščo Valentinu Vodniku, ki jo je dal vzdati župnik Jakob Aljaž. Leži na mestu, kjer se je Vodnik leta 1795 obrnil, ker ni tvegala z nadaljevanjem vzpona. To mi je pripovedoval moj prvi vodnik Vilko Mazi, ki je bil eden od preučevalcev zgodovine Triglava. Na tem mestu mi je celo nekoliko pomagal, bilo je najtežavnejše mesto. Če se prav spominjam, so to mesto imenovali tudi Pri rdeči skali zaradi barve železovega oksida. Železova ruda je Žiga Zoisa zelo

zanimala. On je bil tisti, ki je obljubil šest zlatnikov prvopristopnikom. Triglav, ki se iz Bohinja vidi nekoliko rjavkaste barve, barve železa, je bil za Zoisa zanimiv, saj je njegovi bohinjski železarni tedaj že primanjkovalo železove rude. Poglejmo še zapise zgodnjih obiskovalcev Triglava. Rosthorn²: "Na tem kraju se domala navpična stena nenadoma vzpne pred plezalcem, ki mora splezati nanjo s tiste ozke rezi. Polagoma in previdno, s pogledom uprtim le v stóp, ki ga otipa noga ... Na tej navpični steni, ki moli kot krmolja (izbočena kamnita tvorba, op. ur.) nad severne prepade, visi tako rekoč prosto v zraku nad strahotno globino. Da premagaš to nevarnost, moraš biti res precej neustrašen. Toda le nekaj korakov višje in že je pogumni plezalec na širokem hrbtu pečine, ki po njej pripleza v nekaj minutah na vrh Triglava." Seveda avtor ne pove, kako mu je vodnik pomagal, da je trepetajoč zmagal težavo. Hermannsthal³: "Končno smo prispeli na tisti kraj, ki ga po pravici štejejo za najbolj nevarnega. Réz se nenadoma dvigne v ozki, skoraj navpični, približno dva sežnja visoki steni. Toda izoblikovana ni naravnost navzgor, temveč visi nad severnim prepadom, iz katerega modrikasto odseva led z ledenika. Z ozkega stojišča moraš preplezati to steno, držeč se obenem z rokami in nogami in na njej visiš nad strašno globino ... Kmalu po tej preizkušnji smo slišali zmagoviti klic prvega, ki je stopil na vrh."

Kadilnik⁴: "Naenkrat stojiva pred velikim stolpom, kateri skoraj navpik proti nebu molí. Zdaj povprašam Jožeta, kodi da gori pojdemo. "Ravno po robi," pravi. "Gospod le korajžo, vse bomo prestali." Enmalo me je streslo; ali mislil sem, ako mora biti po robu, hajdimo po robu! Začeli smo tedaj lesti po robu do podvrha." Zadnji stavek pri vseh zgodnjih obiskovalcih pove, da je bila huda preizkušnja že blizu vrha. Tam je še danes Vodnikova plošča.

Oba prva zapisa imenujeta réz tisti del grebena med Malim Triglavom in vrhom, ki je bil tako oster, da so ga večinoma jahali (risba V. Kopača). Le bohinjski vodniki so hodili po njem pokonci. Danes je seveda ta ostri greben ali réz zravnán. Najprej je bohinjski vodnik Škantar odstranil majave skale, nato pa še Aljaž 1897 organiziral njegovo miniranje. Kugy⁵ je leta 1875 imel na tem mestu že pomagal: "V prvem žlebu pod Malim Triglavom in v prvi strmali glavnega vrha, tik nad grebenom, so bili zagodzeni leseni klini." Verjetno prav tisti, ki jih je pritrdil omenjeni vodnik Škantar. "Prvi žleb" Kugyja ima tudi svojo zgodbo. Ta prehod je odkril Škantar, ko je opazoval gamse, ki so šli čez na videz neprehodne stene južno pod vrhom Malega Triglava. Imenovali so ga Vrata (Kadilnik). Še v svojih mladeniških letih, pred okoli petinpetdesetimi leti, sem poskusil priti na Triglav tako, da si pri tem ne bi pomagal z rokami. Šel sem z bohinske strani čez Škantarjeva Vrata in ravno tam mi je bilo tudi najtežje ohraniti ravnotežje. To dá vedeti, kako je obdelana naša najbolj čaščena gora. Pri Rdeči skali je tedaj že bila vsekana pot, krmolje pa ni bilo več, ker je bila odstranjena. Danes sploh ne vemo več za to nekdanje najtežje preizkušnje. ●

¹ Lovrenca Willomitzerja je Zois namestil kot ranocelnika v Stari Fužini. Leta 1778 je bil tudi član štirih prvopristopnikov na Triglav.

² Rosthorn, Franz pl. von: Opis vzpona na Triglav na Gorenjskem v juliju 1828. V: Kugy, Julius: *Pet stoletij Triglava*. Maribor: Založba Obzorja. 1973.

³ Hermannsthal, Franz von: Nov vzpon na Triglav. V: Kugy, Julius: *Pet stoletij Triglava*. Maribor: Založba Obzorja. 1973.

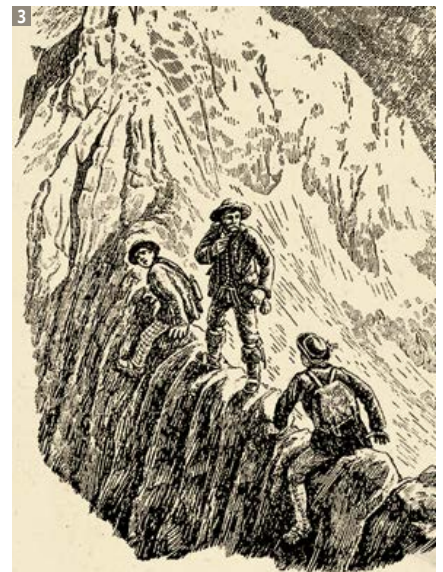
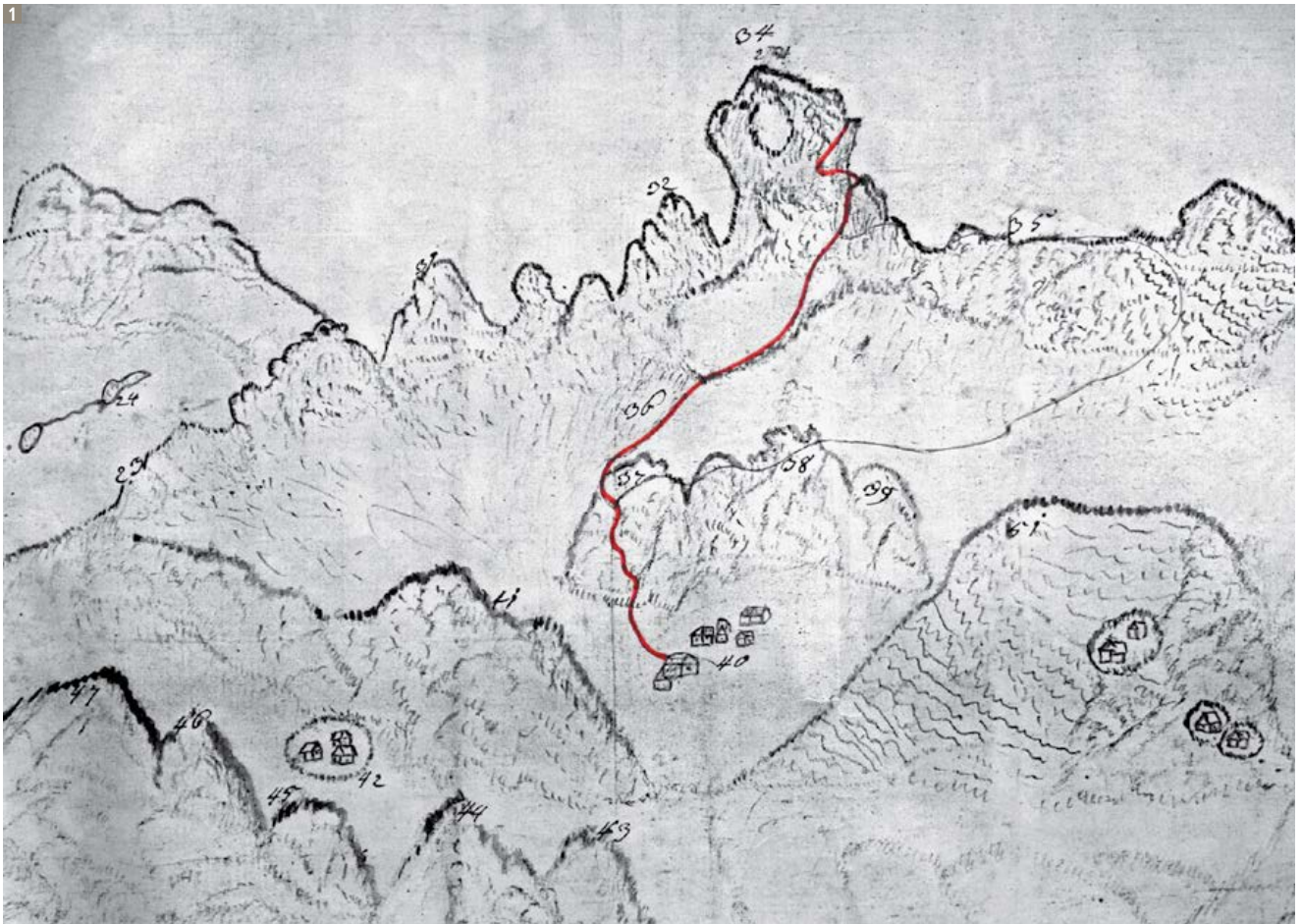
⁴ Kadilnik, France: Izhod na Triglav. V: Deržaj, Matjaž: *Planinski pozdrav*. Ob 100 letnici SPD. Ljubljana: Mladika. 1993.

⁵ Kugy, Julius: *Iz mojega življenja v gorah*: Julijske Alpe. Ljubljana: Slovenska matica. 1937.

1 Kopija manjšega izreza skice (1/5) Triglavskega pogorja z bohinske strani, risane s svinčnikom v velikosti 65 x 100 cm, ki prikazuje svet od Sedmerih jezer in slapa Savice na zahodu, dela Bohinjskega jezera (v posesti radovljiškega gospodstva) do roba Pokljuke na vzhodu. Rdeča črta predstavlja pot od Velega polja na Triglav. Vse planine in vrhovi so oštevilčeni in prepoznavni. Avtor ni znan. Vir: Arhiv Zoisove železarne Javornik

2 Slika češkega slikarja Ladislava Benescha, ki prikazuje Triglav, je nastala med leti 1880 in 1900. Vir: www.europeana.eu

3 Pred miniranjem je bil greben med Malim Triglavom in glavnim vrhom tako oster, da so ga prestrašeni obiskovalci večinoma kar "prehajali". Vir: V Triglavu in njegovi sosesčini, 1944

Planinska društva in davčne blagajne

Začetkom veljavnosti Zakona o davčnem potrjevanju računov (ZDavPR; Ur. l. RS št. 57/15) je bila tudi v naš pravni sistem uvedena obveznost potrjevanja računov pri Davčni upravi RS preko posebnega programa oziroma davčnih blagajn. Sprejeti zakon velja za vse, ki pri svojem delu ali poslovanju izdajajo račune in sprejemajo plačila v gotovini, predvidene izjeme pa so izredno redke. Potrjevanje računov in uporaba davčnih blagajn je tako po ZDavPR obvezna za vse,

ki (izpolnjeni morajo biti vsi trije navedeni pogoji): morajo voditi poslovne knjige ali evidence; so dolžni za dobavo blaga ali opravo storitev izdati račun; sprejemajo plačila računov v gotovini (pri čemer se za gotovino po zakonu šteje tudi plačilo s čekom, bančno kartico itn.). Glede na navedeno zakon velja tudi za nekatere dejavnosti planinskih društev (npr. prodaja hrane in pijače v planinskih postojankah). Ker je za uporabo davčne blagajne oziroma redno potrjevanje izdanih računov potrebna stalna

(in kakovostna) internetna povezava, v nekaterih planinskih kočah to lahko predstavlja precejšnjo težavo. Zakonodajalec je za takšne primere predvidel možnost uporabe vezane knjige računov, a tudi ta možnost velja le v prehodnem obdobju, to je do 31. 12. 2017.

Ker sem želela ugotoviti, kakšna je pravna ureditev tega vprašanja drugod, sem preverila relevantne predpise, ki obvezujejo planinska društva v sosednjih državah. Pri tem sem se za zdaj osredotočila na Avstrijo, ki ima v svoji

prav tako vključeno obveznost potrjevanja računov pri davčni upravi. Ta predpis se pri njih uvaja še postopno, v letošnjem letu in letu 2017 (torej ga bodo verjetno še izpopolnjevali).

Po avstrijski ureditvi je uporaba davčnih blagajn (*die Registrierkassenpflicht*) obvezna od 1. 1. 2016 dalje, kadar ima podjetje (ali društvo) letni prihodek večji od 15.000 evrov; se podjetje (ali društvo) ukvarja s prodajo blaga ali storitvami in za tovrstno dejavnost znotraj Avstrije v gotovini letno prejme

Davčne blagajne breme za mala društva

Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez, Center nevladnih organizacij Slovenije, Zveza društev upokoencev Slovenije in Planinska zveza Slovenije so pobudniki za spremembo Zakona o davčnem potrjevanju računov. Predlagajo, da se iz fiskalizacije izvzame majhna lokalna društva in druge nevladne organizacije z manj kot deset tisoč evri letnih prihodkov ter da se na območjih brez mobilnega signala, kjer predvsem delujejo planinske kočice, zavezancev ne sili k uporabi arhaičnega svinčnika in papirja, ampak se še naprej dopusti uporaba registrskih blagajn ob pogoju naknadne davčne potrditve računov. Pobudo so marca že predstavili vsem poslanskim skupinam in državni sekretarki finančnega ministrstva, podporo pa so ji izrazili v treh opozicijskih poslanskih skupinah (SDS, NSi, PS nepovezanih poslancev) in vladnem DESUS-u. V največji vladni stranki SMC pa menijo, da je potrebno počakati do konca leta, ko bodo na voljo vse analize; prve analize in prvi rezultati bodo sicer znani v drugi polovici maja.

Predlog novele zakona je nastal kot odgovor na težave, s katerimi se zaradi obveznosti uporabe davčnih blagajn

soočajo mala lokalna društva (v Sloveniji jih je več kot 17.000), država pa od tega nima nobene koristi. Ta so prostovoljska (športna, planinska, upokojska ...) društva, ki s sredstvi iz občinskih dotacij in članarin komaj pokrijejo materialne stroške, združujejo pa ljudi v entuziazmu in z željo po druženju, skupnem kulturnem ali športnem udejstvovanju, dobrodelnosti itd. Po pravilu nimajo svojih prostorov, ampak gostujejo, niti nobene računalniške ali druge opreme. Zaradi njihovih nizkih prihodkov in tradicionalnega prostovoljstva ni pri njih nobenega DDV niti zaposlenih, zato tudi ne dohodnine in prispevkov niti (davka od) dobička. Davčne blagajne morajo od 2. januarja vseeno uporabljati, ker v zameno za članarino ponudijo morebiti izlet ali predavanje ali delavnico, zanjo pa izstavijo račun. In to ne glede na to, da v marsikaterem društvu nimajo nikogar, ki bi jo znal uporabljati, po večini pa tudi denarja zanjo ne. V mnogih lokalnih društvih se zato soočajo z velikimi težavami zaradi nepotrebne in nekoristne birokratizacije in precejšnjih stroškov. Ministrstvo za finance je minimalni strošek za vstop v sistem potrjevanja ocenilo na do tristo evrov, kar na primer pri letnem društvenem proračunu dva tisoč evrov pomeni nezanemarljivih petnajst odstotkov,

plačila v gotovini, ki skupaj presega 7.500 evrov. Avstrijski zakon plačilo z gotovino sicer definira podobno kot naš predpis (za plačilo z gotovino se štejejo tudi plačila s karticami itn.), a vseeno lahko že na prvi pogled zaključimo, da se avstrijska ureditev precej razlikuje od naše. Uporaba davčne blagajne je namreč obvezna le, kadar promet z gotovino presega navedeno vrednost, in ne v vsakem primeru. Poleg navedenega so v zakonu predvidene še nekatere druge izjeme, ki jih tu ne bom podrobneje obravnavala (iz obdavčitve

so npr. izvzeti zaslužki pri t. i. "manjših veselica" oz. družabnih dogodkih – *kleines Vereinfest*). Za redkeje obiskane planinske postojanke (ki imajo malo prometa) tako uporaba davčne blagajne v Avstriji ne bo obvezna. Ta pogoj je smiseln že zaradi predvidenih stroškov uvedbe davčnih blagajn pa tudi zato, ker se navadno prav te planinske kočice nahajajo na težko dostopnem terenu in imajo posledično slabe internetne povezave. Avstrijska planinska zveza je o uvajanju davčnih blagajn

sicer pripravila posebno zloženko (*Informationen zur Registrierkassenpflicht für Hüttenwirtsleute und Sektionen*), s katero je obširno pojasnila nove dolžnosti po davčni zakonodaji, zakonodajalca pa opozorila na stroške uvajanja, probleme z internetnimi povezavami in druge podobne zaplete ter odkrito protestirala, da (že tovrstna) ureditev ne upošteva posebnosti njihovega delovanja. Posebej problematično se ji je zdelo, da je odločitev, ali so na določenem območju tehnične možnosti za

uporabo blagajn podane, prepuščena posameznim davčnim uradom oziroma da o tem ne obstaja jasen predpis na državni ravni. Glede na navedeno lahko ugotovimo, da bi kazalo našo ureditev vsaj v čim večji meri prilagoditi avstrijski (ki je sicer pomanjkljiva, a morda vseeno bolj smiselna). Koristno bi bilo podati pobudo, naj bo uporaba davčnih blagajn obvezna le za tiste, ki presega določen letni dohodek. ◻

k temu pa je treba prišteti najmanj še mesečne stroške za internet in licenco.

Na novinarski konferenci 19. aprila, na kateri so organizacije pobudnice novele predstavile perečo problematiko, je sodeloval tudi Gabrijel Jelovšek, predsednik PD Drago Bregar, ki upravlja Bregarjevo zavetišče na planini Viševnik na nadmorski višini 1620 metrov. O težavah z lovljenjem mobilnega signala in z davčno blagajno je povedal: "V najemu imamo kočico z desetimi prenočišči in majhno depandanso s petimi. Že najem obeh stavb je za društvo velik strošek, poleg tega pa plačujemo tudi vzdrževanje. Največja težava je blagajna, saj v koči ni telefonskega signala, okrog kočice pa ga je najti le v kakšnem delu, pa še tu se velikokrat porazgubi. Na FURS-u so nam svetovali, naj podatke vpišemo v blagajno, nato pa gremo 'loviti' signal. Od davčne blagajne si lahko obetamo le dodatne stroške, država pa nič, ker zavetišče že tako in tako dela minus. Če pa nam ne uspe dobiti signala, pa bo še huje, ker bomo očitno morali račune po mnogih letih zopet pisati na roko. In to danes, ko je vse elektronsko."

Zdenka Mihelič

Jalovec s poti na Prisojnik Foto: Matevž Lavrič

Planinska društva sprejela usmeritve PZS

Zdenka Mihelič

Skupščina PZS 2016 na Koroškem

Letošnjo redno letno Skupščino PZS je 16. aprila gostilo Planinsko društvo Črna na Koroškem. Planinska zveza, ki udejanja poslanstvo *Planinstvo kot način življenja* z organiziranjem bogatega spektra aktivnosti v gorskem svetu ter skrbi za varovanje gorske narave, za varnost v gorah, planinsko kulturo ter planinske poti in planinske kočice, je v svoje članstvo leta 2015 sprejela štiri nova društva, in sicer Športno-plezalno društvo Gre Gor, Klub adrenalinskih športov Šmartinsko jezero, Alpsko društvo Stratus in Športno društvo Balvanija, tako da pod okriljem PZS trenutno deluje 287 društev z več kot 54 tisoč člani vseh starostnih skupin. Skupščine se je v Črni na Koroškem udeležilo 155 delegatov, sklepčnost pa je bila 54-odstotna. Delegati planinskih društev so

potrdili poročila organov PZS za leto 2015, okvirni vsebinski in finančni program dela PZS za leto 2017, pravilnik o finančnem in materialnem poslovanju PZS ter spremenjen in dopolnjen Statut PZS, ki odpravlja nejasnosti in nedoslednosti, izboljšuje določila, ki se v praksi niso najbolje obnesla, in prinaša nekatere novosti. Sprejeli pa so tudi *Programska vodila PZS*, temeljni dokument, ki predstavlja vsebinsko vizijo razvoja in usmeritve planinske organizacije. Kot je dejal predsednik PZS Bojan Rotovnik, je "izredno razveseljivo dejstvo, da se je tokratne skupščine kljub sončnemu vremenu udeležila več kot polovica predstavnikov vseh slovenskih planinskih društev in da so bili praktično vsi sklepi sprejeti soglasno, kar daje dodatno vrednost sprejetim dokumentom in je odlična popotnica za nadaljnje delo

planinske organizacije. Med dokumenti zagotovo izstopa sprejetje *Programskih vodil PZS*, s katerimi smo se znotraj organizacije poenotili o najpomembnejših usmeritvah za naslednje srednjeročno obdobje." V kulturnem delu programa, v katerem sta zbrane nagovorila županja Občine Črna na Koroškem Romana Lesjak in predsednik domačega PD Marijan Lačen, so s pesmijo, igro in recitacijami navdušili domači planinci PD Črna na Koroškem z Mešanim pevskim zborom Markovič Kristl - Mato Črna na Koroškem in gledališkim krožkom mladih Delavskega prosvetnega društva Svoboda Črna na Koroškem. Predstavnikom PD so Črnjani predstavili tudi razstavi PD Črna na Koroškem in Meddruštvenega odbora planinskih društev Primorske ter črnjansko rudarsko,

Udeleženci Skupščine PZS 2016 v Črni na Koroškem
Foto: Manca Čujež

etnološko in olimpijsko muzejsko zbirko. Pred skupščino je PZS za planinska društva pripravila dobrodošlo in aktualno delavnico na temo Planinska društva pod drobnogledom tržnih inšpektorjev. V primeru nadzora se društva lahko za podporo obrnejo na strokovno službo PZS, ki jim bo pomagala pri postopku. Predvsem pa je potrebno izpostaviti neprireditni namen izvajanja aktivnosti in ustrezno vodenje finančne dokumentacije programa. Vse zbrane je podpredsednik PZS Tone Jesenko ob zaključku zasedanja najvišjega organa planinske organizacije povabil še na letošnji Dan slovenskih planinskih doživetij 18. junija na Mozirski koči na Golteh. ◉

Seznam zaprtih odsekov planinskih poti na dan 29. 4. 2016

Ker se – ne glede na vreme – bliža začetek planinske sezone, za osvežitev spomina objavljamo tabelo zaprtih planinskih poti, ki smo jo dobili na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>. Informacije o zaprtih poteh na podlagi obvestil društev, skrbnikov poti, zbira in objavlja PZS. Hoja po planinskih poteh je na lastno odgovornost.

Ljubelj–Košutica, področje: Avstria
Odsek: od Ljubelja proti Košutici, zahtevna pot, D = 1484 m
Ljubelj–Rjava Peč

Kopiščarjeva pot skozi Prednje okno, področje: Gorenjska, Julijci
Skrbnik: Planinsko društvo Jesenice
Odsek: G2519, zelo zahtevna pot, D = 607 m
Prisojnik, Kopiščarjeva–Prednje okno

Kopiščarjeva pot skozi Prednje okno, področje: Gorenjska, Julijci
Skrbnik: Planinsko društvo Jesenice
Odsek: G2518-1, zelo zahtevna pot, D = 783 m
Kopiščarjeva, vstop–Prisojnik, Kopiščarjeva

Pogačnikov dom–Pihavec, Področje: Gorenjska, Julijci
Skrbnik: Planinsko društvo Radovljica
Odsek: k Pihavcu 1, lahka pot, D = 898 m
Dovška JZ–Čez Kamen S

Koželjeva pot ob Kamniški Bistrici, področje: Kamniška Bistrica
Skrbnik: Planinsko društvo Kamnik
Odsek: E0002, lahka pot, D = 2328 m
Razcep ob Bistrici–Most pod žičnico

Koželjeva pot ob Kamniški Bistrici, področje: Kamniška Bistrica
Skrbnik: Planinsko društvo Kamnik
Odsek: E0087, lahka pot, D = 1003 m
Iverje–Razcep ob Bistrici

Strahomer–Krim, področje: Ljubljana
Skrbnik: Planinsko društvo Krim
Odsek: Strahomer–Kavernica S, lahka pot, D = 3137 m
Strahomer Z–Žvencelj

Iški Vintgar–Orlek–Krim, področje: Ljubljana
Skrbnik: Planinsko društvo Krim
Odsek: Kavernica–Krim parkirišče, lahka pot, D = 1036 m
Krim P–Žvencelj

Begunje–Slivnica, področje: Notranjska
Skrbnik: Planinsko društvo Cerknica
Odsek: N0012, lahka pot, D = 5481 m
Begunje pri Cerknici–Velika Slivnica

Petačev graben–Prosenov grič, področje: Notranjska
Skrbnik: Planinsko društvo Blagajana
Odsek: N0134, lahka pot, D = 1622 m,
Petačev graben–Selo nad Polhovim Gradcem

Poče–Medrce–Porezen, področje: Posočje
Skrbnik: Planinsko društvo Cerkno
Odsek: P0260, lahka pot, D = 1319 m
Poče–Na Strelanjih

Poče–Porezen, področje: Posočje
Skrbnik: Planinsko društvo Cerkno
Odsek: P0261, lahka pot, D = 2195 m
Na Strelanjih–Medrce S

Poče–Medrce–Porezen, Področje: Posočje
Skrbnik: Planinsko društvo Cerkno
Odsek: P0262, lahka pot, D = 1275 m
Na Strelanjih–Sedlo Medrce

Košana–Osojnica, področje: Primorska
Skrbnik: Planinsko društvo Postojna
Odsek: A0129, lahka pot, D = 8654 m
Pri Volčah–Osojnica

Pripravi: M. S.

 www.lasportiva.com

 @lasportivatwitt

 Become a La Sportiva fan

 Val di Fiemme, Trentino

VSE KAR MORATE NAREDITI JE DA TEČETE

AKASHA

Čevlji za gorski tek z izjemnim blaženjem, narejeni da nudijo udobje in varnost pri teku na dolge razdalje. Imajo »Cushion Platform« vložek, »Dynamic ProTechTion« aktivne ojačitve in »Trail Rocker« gumo, ki podpira naravno stabilnost noge.

Razvito in testirano v Val di Fiemme, Dolomiti.

AKASHA: **ko lahko tečete dneve in dneve.**

LA SPORTIVA
innovation with passion

Že 60 let pod objemom gora

60 let Mladinske komisije PZS

Emil Pevec

Samo naši najstarejši bralci še pomnijo leto 1956. Krvavo zatrt madžarski upor proti prosovjetski oblasti, prvi izbor za Pesem Evrovizije, alpinisti so se prvič povzpeli na osemtisočake Lhotse, Manaslu in Gašerbrum 2 ... In prav tistega leta je PZS ustanovila Mladinsko komisijo.

28. in 29. aprila 1956 je na Šmarjetni gori nad Kranjem potekala kar dvodnevna 4. redna skupščina PZS. V poročilu, ki je bilo objavljeno v *Planinskem vestniku* (PV, 1956, 7), lahko med drugim preberemo sicer suhoparne besede, ki pa so imele daljnosežne pozitivne posledice: *.../Poseben uspeh so imela tista društva, ki to vprašanje rešujejo s praviimi organizacijskimi ukrepi in v sodelovanju z mladinskimi organizacijami, šolskimi vodstvi itd. Kot posebna oblika uspešnega dela z mladino se je pokazalo zlasti ustanavljanje posebnih pionirskih in mladinskih odsekov v okviru društva. .../V zadnjih dveh letih je propagandna komisija tudi precej napravila za ureditev mladinskega vprašanja v naši organizaciji. Približno ena tretjina vseh naših članov je iz mladinskih vrst in je treba zato s tem delom nadaljevati.*

Skupščina je zato med množico sklepov, ki jih je predlagala organizacijsko-propagandna komisija, sprejela tudi naslednja sklepa:

5. *Vprašanje dela z mladino je tako važno, da je treba ta sektor dela izločiti iz komisije za propagando PZS in ga osamosvojiti ter ustanoviti samostojen mladinski odsek, ki naj ga vodi, kot ostale odseke in komisije, načelnik kot član UO PZS. .../Društva, ki še nimajo mladinskih odsekov oz. referentov, jih morajo ustanoviti čim prej, a najkasneje do konca leta.*

6. *V smislu prejšnje točke morajo vsa planinska društva in PZS posvečati posebno skrb mladini t. j. pionirjem in mladincem. .../Pri tem naj tesno sodelujejo s šolskimi vodstvi, pionirsko oz. mladinsko organizacijo, taborniki, Društvom prijateljev*

mladine, sindikati in drugimi sorodnimi organizacijami. .../

In tako se je rodila Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije (MK PZS, krajše MK).

MK je 9. aprila 2016 svoj okrogli jubilej praznovala v Slovenskem planinskem muzeju (SPM) v Mojstrani. Vhodna avla, kjer je udeležence pričakala

v kletni dvorani, kjer je bila na ogled razstava, osredotočena predvsem na zadnje desetletje delovanja MK PZS, pod vodstvom kustosinje in pedagoginje Slovenskega planinskega muzeja Neli Štular ustvarjali papirnate planike in lesene planinske kočice.

MK ima srečo, da ji je nedolgo nazaj (od 2008 do 2010) načeloval vse bolj uveljavljeni *stand-up* komik Uroš Kuzman, ki je odlično – v svojem slogu – povezoval zanimiv kulturni program. V njem smo ob njegovih številnih zabavnih domislicah tudi na račun dela z mladimi in vodstvenih funkcij v planinstvu prisluhnili otroškemu pevskemu zboru OŠ 16. december Mojstrana in mladim

”prijavna služba” s simpatičnimi spominskimi majicami z natisnjenim logotipom srečanja, se je vse bolj polnila z znanimi obrazi nekdanjih in sedanjih MK-jevcev, kot že dolgo nekako ljubkavalno imenujemo člane komisije. Stiski rok, pozdravi, objemi ... Vse to je soustvarjalo prijetno vzdušje pred osrednjo prireditvijo. Medtem so otroci

Mladi domačini so poskrbeli za ubrano prepevanje.

Foto: Manca Čujež

planincem, ki so se predstavili s pristrčnim planinskim skečem.

V pozdravnem nagovoru je predsednik PZS Bojan Rotovnik, ki je med leti 1996

Slavnostna poslastica
Foto: Manca Čujež

in 1998 tudi sam vodil MK PZS, posebej poudaril vlogo komisije kot "kovnice planinskih kadrov" za bodoče delo v PZS. Seveda ni pozabil na zahvalo vsem, ki so v šestih desetletjih vložili ogromno svojega prostega časa in energije v delo komisije in tako vsak po svojih najboljših močeh pomagali pri njenem delu. Sedanja načelnica MK Barbara Bajcer je omenila, da je zadovoljna z opravljenim delom posameznih odborov MK. "Še naprej pa ostaja glavna naloga MK PZS predajanje planinskega znanja mlajšim generacijam. Prav tako komisija močno poudarja ohranjanje narave, varno gibanje in zdrav način življenja. Morda je prav zavezanost zdravemu

načinu življenja "krivo", da je komisija začela prirejati študentske planinske izlete, ki so se v zadnjem letu odlično 'prijeli,'" je zbranim navdušeno dejala Bajcerjeva in že predstavila video presenečenje, v katerem nam je pet od šestih zadnjih predsednikov oz. načelnikov MK PZS, Maja Mohar, Vanja Blažica, Uroš Kuzman, Matej Ogorevc in Barbara Bajcer povedalo, kako so prišli na čelo MK PZS, na kaj so ponosni v svojem mandatu, kaj želijo komisiji za prihodnje delovanje, za piko na i pa so nam zaupali še kakšno anekdoto iz let svojega načelovanja. Načelnica Barbara Bajcer je na koncu prireditve razglasila tudi nagrajence fotografskega natečaja ob 60. obletnici MK PZS. V kategoriji do osemnajst let je 1. mesto osvojil Enej Vito Smodiš, ki bo nagrajen z dnevom fotografranja in učenja fotografije v gorah s fotografom Danom Briškim, med odraslimi pa si je Janko Verbič z zmago prislužil plezalni dan z legendarnim slovenskim alpinistom Vikijem Grošljem. Kulturni program je sklenila neuradna planinska mladinska himna,

pesem *Greva pod objem gora*, ki jo je na kitari spremljal avtor Uroš Kuzman. Sledilo je še najslajše dejanje – torta, ki sta jo družno razrezala sedanja načelnica in Gregor Rupnik, ki je komisijo vodil v letih 1969–1971, danes pa je kot predsednik Meddruštvenega odbora planinskih društev Posočja tudi član Upravnega odbora PZS. Srečanje se s tem še ni zaključilo, saj se je praznični večer nadaljeval z obujanjem planinskih spominov, s kovanjem novih načrtov in seveda s spoznavanjem različnih generacij MK-jevcev. Sedanji generaciji pa vsa zahvala za organizacijo prijetnega srečanja. In ker smo bili sedaj priča že drugemu jubilejnemu praznovanju MK PZS, srečanje ob 50-letnici je potekalo 13. maja 2006 v Osnovni šoli Janka Kersnika na Brdu pri Lukovici, verjamemo, da se spet srečamo ob 70-letnici, leta 2026. Kje? Ah, to naj za sedaj ostane skrivnost. ●

Skupinska slika načelnikov MK PZS, ki so prišli na jubilejno srečanje.
Foto: Manca Čujež

Moji spomini na leta pri Mladinski komisiji

Ob 60. obletnici MK PZS

Dušan Škodič

Kondomi

Mednarodni planinski tabor Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije (MK PZS) poleti leta 1988 je potekal deljeno: na Menini planini in na Golteh. Z Draganom, ki je naslednje leto prevzel predsedovanje MK, sva morala med drugim poskrbeti tudi za nabavo vsega potrebnega sanitetnega materiala za potrebe tabora (obliži, povoji, trikotne rute, aspirini, nekaj Bivacin sprejev ipd.) in tudi za kondome. V tistih letih se je namreč že zelo resno govorilo o AIDS-u in nekako sva se domislila, da bi se dalo nabavo teh zadev elegantno priključiti kar obstoječemu seznamu, ki so nam ga na PZS sestavili za potrebe taborov že pred leti. Kar spotoma sva jih dopisala na konec seznama.

"Seveda, to je dandanašnji zelo pametno," se je takoj strinjala mlada lekarnarica, ko je po vrsti odključala vse s seznama in na repu naletela nanje. Tudi morebitni nasmešek ji je uspelo prav dobro skriti pod pramen las, ki ji je silil na oči. "Hmm, koliko pa jih boste potrebovali," naju je vprašala. Z Draganom sva se spogledala. Na seznam sva jih pripisala z roko, na količino pa kar pozabila. Seveda, ko pa sva drug pred drugim fantovsko cvikala, da bova izrekla premajhno številko, v lekarni pa jih tudi ne prodajajo *na vago* kot solato na tržnici.

"Pa tako, ene petdeset," je rekel Dragan. Pokimala je.

"Pakirani so po pet kosov skupaj, torej petdeset škatlic ali kosov?" Ja, res dobro naju je mučila. Punca je bila le malo starejša od naju in kajpada sva ji v en glas pritrdila, da sva ves čas govorila o škatlicah.

"Izvolite mladenič! Tukaj je tistih dvesto petdeset kondomov za Mladinsko komisijo. Pa dobro jih porabite!" mu je pomežiknila mlada lekarnarica.

Ilustracija Milan Plužarev

Malo je pomislila, odšla nekam zadaj in ko se je vrnila, rekla, da bo material pripravljen čez kakšno uro ali dve. Odšla sva nazaj k naši planinski vili Zlatorog na Dvoržakovi, saj so naju med tem čakale še druge obveznosti, kasneje pa v lekarno lepo poslala tedaj še srednješolca Boruta, ki je imel še *ta prve noge*, saj je bil nekaj let mlajši od naju. Ta je odšel nič hudega sluteč in v lekarni zvedel, da je sanitetni material pripravljen, razen kondomov, ki jih nimajo toliko na zalogi. Pride naj še enkrat, kakšno uro kasneje, ko jih bodo predvidoma uspeli nabrati po sosednjih lekarnah. Očitno so bili kondomi v tistem času kljub vsej propagandi še vedno artikel, ki se ni prodajal prav na debelo, niti jih še ni bilo naprodaj v navadnih prodajalnah ali na črpalkah. Borut je torej že pripravljeno škatlo odnesel na Dvoržakovo ter se spet vrnil ob dogovorjenem času. Tedaj pa ga je mlada lekarnarica očitno že

komaj čakala, saj mu je vpričo ostalih kupcev na glas izročila paket: "Izvolite, mladenič! Tukaj je tistih dvesto petdeset kondomov za Mladinsko komisijo. Smo jih vendarle uspeli nabrati. Pa dobro jih porabite!" mu je pomežiknila. Borut pa menda še danes prizna, da je bil takrat bolj rdeč kot gasilni aparat. Le pograbil jih je in pobegnil iz lekarne.

Kako so bili kasneje kondomi porabljeni, na žalost (in srečo) ne bom razlagal, precej se jih je žal tudi popokalo med družabnimi igrami in za izdelavo vodnih bombic. V skladišču na planinski zvezi pa so se v razsutem stanju menda pomikali še kar nekaj let.

Pinz-gauner

Jeseni leta 1991 je Dragana kot načelnik MK PZS nasledil nihče drug kot prav nadebudni Borut. Vzgoja kadrov nam res ni delala težav, navajali smo jih na vse mogoče in nemogoče in Borut, ki

so ga kot vojaka JLA poslali na severno mejo ovirat slovensko osamosvojitve, je to dokazal tudi z uspešnim pobegom med streljanjem na mejnem prehodu Gederovci in postal najmlajši veteran vojne za Slovenijo.

Spomladi so se začele priprave na poletne akcije in kot že tolikokrat, se je zopet pojavil logistični problem. Za oskrbovanje vodniških tečajev v Bavšici in za planinski delovni tabor v Trenti bi namreč nujno potrebovali vsaj manjši kombi. A to so bile vseskozi le pobožne želje, ki smo jih vsako leto pisali dedku Mrazu, ta pa je po letu '91 izgubil vso popularnost in ni se več kazalo zanašati nanj.

Po neki seji Mladinske komisije smo po stari navadi zavili v že bivši Tavčarjev hram in tam sem v nekem trenutnem zafrkantskem preblisku izjavil, da sem si na pleča nakopal problem, ki ga ne znam rešiti.

"Fantje," sem kot slučajno spregledal vsa prisotna dekleta in nadaljeval nekoliko tišje: "Saj veste, da je imela moja protidivzantska enota v teritorialni obrambi med osamosvajanjem zelo širok spekter delovanja. In nekega dne, ko smo se vračali iz prevzetih skladišč v Borovnici, smo nekaj materiala naložili še na enega od tam parkiranih *Pinzgauerjev* bivše JLA. Potrgali smo mu vojaške tablice in na vrata nalepili oznako TO ter ga priključili naši enoti. Vozil sem ga več dni, ko pa so nas čez dva tedna spustili domov, sem se enostavno odpeljal z

njim. Saj ni bilo nikjer uradno napisano, kdo in od kod ga je pripeljal. Sedaj pa ne vem več, kaj bi z njim! Registrirati ga ne morem, ker ne morem dokazati, da je moj. Zastonj ga pa tudi ne bi rad kar odpeljal nazaj!"

Za mizo je nastala tišina. Ampak v tistih mesecih je bilo v Ljubljani in gotovo še kje po Sloveniji na cesti res opaziti posamezna vojaška vozila, ki so se brez tablic prevažala po cestah.

"Kje pa imaš parkiranega?" je takrat vprašal Tom, ki ga je v začetku naslednjega desetletja žal zasul plaz na Voglu. Skomignil sem z rameni, razmišljajoč, koliko časa se mi bodo še pustili tako lepo *nategovati*. "Za zdaj ga imam vsak teden parkiranega v drugi ulici, samo ne vem, koliko časa mi bo to zneslo. Slej ko prej bo šel komu preveč v nos. Po tem pa bo izgubljen."

Pa se je nenadoma zganil naš novi mladi načelnik in kar hotel vedeti, ali bi ga bil jaz pripravljen za neko razumno "odškodnino" odstopiti za potrebe MK PZS. Borut se je verjetno v tistem že videl, kako se bo pripeljal pred PZS in tam poziral z za tisti čas vrhunskim modelom vojaškega transportnega vozila, kajti popularni *Pinc* je bil tedaj strašno napredna tehnologija. Steyr-Puchov 2,5-litrski zračno hlajen motor, z reduktorjem, petimi prestavami, vpihavanjem izpušnih plinov v prestreljene (preluknjane) pnevmatike, pogonom na vsa štiri kolesa in tonosilnosti, bi bil po naših pričakovanjih sposoben

splezati tudi na drevo, če bi bilo treba. Še dandanes jih kot veterane cenijo predvsem na religij po brezpotjih. Mislim, da sem tedaj postavil ceno okoli tri tisočake nemških mark, približno toliko, kot sem takrat na avtomobilskem sejmu plačal za svojega tri leta starega Juga. Cena se je vsem zdela neverjetno ugodna, meni pa je tudi ni bilo težko izreči, saj sem zbrani družbi ves čas prodajal prazno meglo.

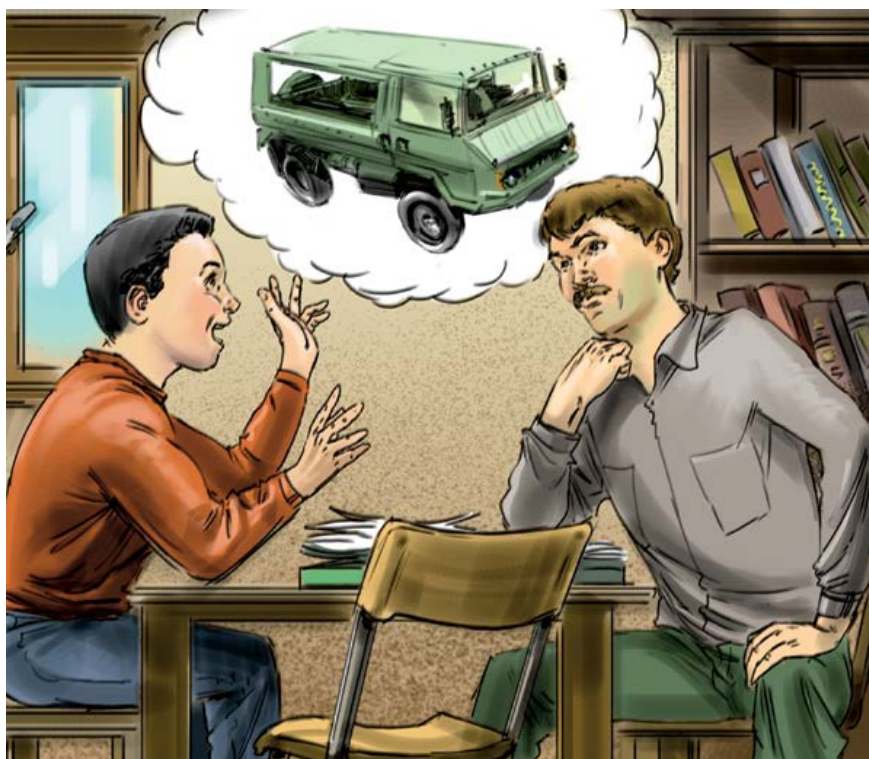
Ker me tisti večer moja publika nikakor ni razkrinkala, sem se odločil, da bom še malo molčal. *Natego* sem jim dokončno razkril šele dva meseca kasneje. Nisem pa vedel, da je bil Borut nad mojo ponudbo tako neznansko navdušen, da je naredil korak naprej in v to "potunkal" kar samega predsednika PZS. Še danes mi je nerodno, da sem včasih na tak način preskušal dobro vzgojene mladince, ki vedno verjamejo starejšim. Zato pa se je kar nekaj časa "po hiši" govorilo o tem presnetem *Pincu*. Epilog sem pravzaprav zvedel šele na praznovanju petdesetletnice mladinske komisije. Navdušeni Borut je namreč tedaj odšel naravnost k predsedniku PZS Andreju in ga seznanil, da imamo na voljo tak in tak avto, da je bilo vozilo sicer na nek način odtujeno, skoraj prehudo rečeno pa bi bilo, da je ukradeno. Saj je vendar pripadalo okupacijski JLA. Zato bi bilo zelo ugodno, če bi ga Zveza nekako uspela "legalizirati".

Predsednik ga je najprej debelo pogledal, po tem pa zamrmral, da bo videl, kaj se da storiti. Vendar pa je zamislil očitno tudi njemu godila, saj bi se morda na ta način lahko planinska organizacija za majhne stroške motorizirala. In je nato kar ustrelil: "Ja, če ga že imamo, ga pač imamo, a ne? Morda bi se ga pa res dalo uradno registrirati – kot da bo šel obenem še za potrebe GRS", je glasno razmišljal.

Kajpak, le kdo bi se otepal take priložnosti? Še meni je postalo žal, ker sem moral nazadnje priznati, da sem si vse skupaj enostavno izmislil. *Pinzgauerja* pa so "žrtve" v medsebojnih pogovorih prekrstile kar v *Pinz-gauerja*. ◉

Navdušeni Borut je odšel naravnost k predsedniku PZS Andreju in ga seznanil, da imamo na voljo tak in tak avto. Predsednik je najprej debelo pogledal, po tem pa kar ustrelil: "Ja, če ga že imamo, ga pač imamo, a ne?"

Ilustracija Milan Plužarev

Ni cvetja brez korenin in veselja brez sadov

Pogovor z Nacetom Breitenbergerjem

Anka Vončina

Šestdeset let je že tega, ko se je pod okriljem Planinske zveze Slovenije ustanovila Mladinska komisija. Ne zajema le dejavnosti mladih, ampak skrbi predvsem za njihovo vzgojo in izobraževanje, saj je za udejstvovanje v gorah nujno tudi znanje. In kje lažje preveriš svoje znanje kot na tekmovanju? To je nadgradnja in preizkus uspešnosti dela mladinskih odsekov v posameznih društvih. Od leta 1989 osnovnošolci predmetne stopnje tekmujejo iz znanja, veščin in izkušenj z vseh področij in oblik planinskega delovanja. Letos so se jim prvič pridružili tudi srednješolci.

Nace pred Kočo pod Bogatinom, kjer že vrsto let organizirajo poletne taborne za mlade planince.

Foto: Anka Vončina

Trg dejavnosti mladih v prostem času je širok, prost, pretočen in prilagodljiv sodobnim težnjam. Čudovito je, da v poplavi zanimivih športov prostovoljcem še zmeraj uspeva vzdrževati stik mladeži z naravo, saj jih že dolga leta seznanjajo in tudi uvajajo v najstarejši in najmnogičnejši slovenski šport – planinstvo.

V Idriji imamo že drugič zapored, le z letom dni premora, prvake v tekmovanju

Mladina in gore. Ko sem čestitala njihovu mentorju, sem ga v šali okarala, da *ga lomi*. Zmagovalcem namreč pripada priprava naslednjega tekmovanja, kar pa za društvo, kjer vsi delamo prostovoljno, ni mačji kašelj. A njega ta "kolateralna škoda" prav nič ne skrbi. Ima prav – ni je naloge, ki je skupaj ne bi zmogli. Srčnost je ta, ki druži planinstvo, in srčnost je ta, ki še druge pritegne, da nam priskočijo na pomoč. Družba, v kateri se dobro počutiš, vleče. In srčika te srčnosti v Idriji je zagotovo Nace Breitenberger.

Večino svojega življenja posveča mladim in planinstvu. Z veliko volje in energije svoje bogate izkušnje nesebično deli z

mladimi. V dolgih letih je vzgojil nešteto planincev, ki stopajo po njegovih poteh. V zadnjem mandatu vodi tudi Planinsko društvo Idrija.

Kaj najraje počnete, kje se najbolje počutite?

Najraje sem z otroki in še raje sem z njimi v hribih. Planine in delo z mladimi mi je bilo položeno v zibko, zato sem izbral pedagoški poklic. Sem razredni učitelj s končanim koprskim učiteljskim. Moje prvo delovno mesto je bilo v hribih, na najvišje ležeči šoli na Kranjskem, na OŠ Vojsko. V triinštiridesetih službenih letih sem poučeval prav vse predmete v vseh razredih, bil sem tudi ravnatelj, učitelj na podružnicah, v oddelkih podaljšanega bivanja, knjižničar, pa še kaj bi se našlo.

Kdaj in s kom ste začeli zahajati v gore? Vemo, da članarino PZS plačujete od leta 1970.

V idrijskih hribih sem se rodil in hočeš nočeš sem ostal del njih. V višje razrede osnovne šole sem vsak dan pešal iz Ledin nad Idrijo v Žiri. Več kot uro hoda v eno smer, vsak dan. Dež, sneg, mraz ... niso smeli biti ovira. Že kot majhen fantič sem se rad povzpел na bližnjo Sivko in gledal tja proti Julijcem. Nisem jih še prav nič poznal, a sem verjetno že takrat sklenil, da bo tam tudi moj svet.

Kdaj ste združili ti dve ljubezni?

Učitelj dá otrokom sebe. Tako sem jih nehote seznanjal tudi s planinstvom. Vedel sem, da je moje mesto v Mladinskem odseku domačega društva. Lepote in skrivnosti višav po nagovarjanju in zgledu mojega predhodnika, mentorja Andreja Černilgarja, prenašam na mlade planince že od leta 1970. Mentor mladih planincev v OŠ Idrija sem bil triinštirideset let, zadnja tri leta pa sem somentor – zunanji sodelavec. Z različnimi akcijami skupaj z ostalimi mentorji po posameznih šolah skrbimo za popularizacijo in

Nace z najmlajšimi planinci v naravi
Arhiv Naceta Breitenbergerja

pri varuhih narave. Za mlade so seveda še posebno privlačni športno plezanje, alpinizem in kolesarjenje. Vendar je treba priznati, da se vse začne že v družini. Če je naklonjena planinstvu, je to že začetek, potem morajo "odigrati" svojo vlogo tudi mentorji v vrtcih in šolah, ob pomoči vodnikov, seveda.

Vaše delo so opazili tudi v lokalni skupnosti in v naši krovni organizaciji Planinski zvezi Slovenije. Podelili so vam bronasti, srebrni in zlati znak PZS, leta 2014 ste bil med prejemniki spominske plakete. Aktivni ste tudi v Vodniškem odseku. Za vaše odmevno delo, ne le v planinstvu, ampak tudi v Zvezi prijateljev mladine in telefonu TOM, vam je Občina Idrija podelila priznanje občine za leto 1998, leta 1977 ste prejeli zlato značko Zveze prijateljev mladine Slovenije, po izboru revije Naša žena ste bili dobitnik leta 1999, ste tudi reden krvodajalec – do leta 2015 ste kri darovali kar stookrat. Kjerkoli obravnavajo otroke in ranljive skupine, ste vi duša aktivnosti na Idrijskem. Dobro vem, da vam ni za lovorike, vendar mi iskreno povejte: je še kaj lepšega kot to, da znanje, ki ga utrjujete, vašo mladino pripelje na zmagovalni oder?

Vsako priznanje ali nagrada dobro dene, poboža dušo. A je hkrati tudi izziv in obveza za nadaljnje delo. V vsakem društvu, tako tudi v planinskem, je pot do uspeha le plod množice predanih sodelavcev. Mladi planinci, moji in zmagovalci mentorice Marije Benčinove, so le na nekem lepem potovanju skozi življenje, ki bo, upam, vijugalo tudi po znanih in manj znanih kotičkih najlepše dežele na svetu – naše Slovenije. Enako prijetno kot zmaga je tudi, ko svoje nekdanje varovance srečujem na planinskih poteh. Tedaj vem, da sem delal prav, da moj trud ni bil zaman. Prepričan sem, da bom srečeval tudi letošnje tekmovalce. Ni cvetja brez trnja, še manj brez zdravih korenin. Seveda so za obilje sadov prepotrebne pridne in srčne čebele. V planinstvu jih je po vsej Sloveniji mnogo. Z "vedno mladimi" ljudmi, kakršen je Nace, bodo "shrambe" Mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije gotovo polne tudi v naslednjih šestdesetih letih. ●

kakovost planinstva, spodbujamo dejavnost mladih ter usposabljam strokovne kadre. Seznanjamo in navdušujemo jih za naravo in hojo v gore. Organiziramo planinske taborne (od leta 1977), enodnevne ali večdnevne izlete, orientacijska tekmovanja, izobraževanje za mlade in delo z mladimi, spodbujamo družabnost. Sedemindvajset let vodim malo planinsko šolo – tako v Idriji kot tudi v podružnici v Godoviču.

Nekoč je ta odsek imel tudi svoje glasilo.

Glasilo mladinskega odseka so *Naše poti*. Leta 1977 sva ga "spravila skupaj", seveda s pomočjo drugih mentorjev in vodnikov Mladinskega odseka, z mentorico planincev na OŠ v Spodnji Idriji Marico Brezavšček. Doslej je izšlo trinajst števil, morda bo pa še katera.

Kaj vam je bilo pri preživljanju časa z mladimi na terenu najlepše?

Kot pravi Marjeta Keršič Svetel, so otroci rojeni raziskovalci, katerim so gore čudovita priložnost raziskovanja. Če jim jih predstavimo, jih doživljajo z vsemi čutili in jih vzljubijo. Kar imaš rad, ne poškoduješ in ne uničuješ. Gledati otroke, sploh pa zadnja leta, ko vse preveč časa preživijo za računalnikom, kako v naravi uživajo, je nekaj najlepšega.

Kaj vas je napeljalo na odločitev, da bi se s svojimi varovanci preizkusili na tekmovanju Mladina in gore? Kot

vemo, to tekmovanje ni tako množično kot bralna značka, pa vendar se vanj vsako leto vključi približno sedemdeset osnovnih šol oziroma planinskih društev iz vseh krajev Slovenije.

Gnala me je radovednost, kje smo z našim znanjem. Na 10. državnem tekmovanju MIG leta 1998 v Šempetru pri Novi Gorici smo tekmovali prvič. Med petindevtedesetimi ekipami smo dosegli tretje mesto. Redno se tekmovanja udeležujemo od leta 2005. Vsaj z eno ekipo se vedno uvrstimo tudi na državno tekmovanje MIG. Na tekmovanju mladina pokaže pridobljeno vedenje o veščinah in izkušnjah v gorah, o reševanju, planinski opremljenosti, zgodovini planinstva, gorskem rastlinstvu, živalstvu in še o mnogočem. Ti otroci in mladostniki morajo marsikaj osvojiti, nato morajo to znanje tudi pravočasno pokazati, kar ni hec – saj tudi gore niso hec.

Nace, vaše delo ni vezano le na društvo, poučevanje mladine namreč sodi bolj v šole, ki morajo za to dejavnost imeti posluš. Kako mentorji uspete prepričati šolske oblikovalce programov, da vseeno najdejo prostor in se jim zdi vredno to "staremodno dejavnost" ponuditi otrokom v izbor – poleg mnogih drugih zelo odmevnih športov?

Seveda v šolah ne gre brez prizadevnih vodnikov in mentorjev. Zgled so, poleg članov Mladinskega odseka, tudi člani PD v ostalih odsekih: v vodniškem, markacijskem, gospodarskem odseku pa

Luknja namesto zaklada

Priredila' Mateja Pate

Ilustracija: Mateja Oblak

S tokratno številko uvajamo novo rubriko, posvečeno mladim planincem ter njihovim spremljevalcem na planinskih poteh. Želimo si, da bi bila zabavna, poučna, predvsem pa privlačna tako za najmlajše obiskovalce gora kot za njihove planinske mentorje. Zasnovali smo jo kot mozaik različnih prispevkov: od nasvetov za hojo v gore z otroki, doživljajskih opisov planinskih izletov z malčki (vabljeni k sodelovanju!), pripovedk iz bogate malhe ljudskega izročila, ki otroke na svojevrsten način spodbujajo k obisku gora, pa prek predstavitve dejavnosti Mladinske komisije PZS ter vse do predlogov za planinske ture z najmlajšimi.

Za začetek vas vabimo na Goro, slikovito planoto nad Vipavsko dolino, kjer po ljudskem izročilu domujejo skrivnostna bitja, ki še danes burijo domišljijo otrok. Po robu planote, ki se strmo spušča proti Deželi, teče čudovito razgledna pot od Cola do Predmeje, ki pripelje tudi mimo naravne znamenitosti Otliško okno, pri nastanku katerega naj bi imel zraven svoje prste (oziroma roge) sam hudič. Pripovedka o tem je, v kombinaciji s palčkovim zakladom za katero od skal, ki jih na Gori ne manjka, preverjeno učinkovito orožje v boju proti padcu zanimanja za planinstvo pri cicibanih. Sprehod od Otlice do njenega znamenitega okna pa je kot nalašč primeren za prijeten spomladanski družinski izlet z majhnimi otroki.

Kako so Votličani prišli do svojega okna¹

To je bilo še v tistih časih, ko sta Kristus in sveti Peter hodila po svetu.

Tako sta šla en dan dol po deželi in se ustavila tam nekje prek Čavna. Sedla sta v senco pri vodi, da bi si malo oddahnili, in se pomenkovala.

"Ta gora," je rekel Kristus, "sloni na treh zlatih stebrih nad zlatim jezerom!"

Hudič pa jima je na skrivaj zmeraj sledil in lovil na uho, kaj se menita. Ko je slišal, kar je Kristus povedal svetemu Petru o Čavnu, se je namenil, da bo Čaven prestavil in vzel tiste zlate stebre. In res si je naredil dve oprtnici, eno iz žice, drugo iz sukanca. A ko si ga je oprtal in naglo vstal, se mu je žičnata oprtnica utrgala, hudič se je spotaknil in s tako silo udaril tja nad Votliško reber, da je v skalo z rogom zvrtil luknjo. Še danes se tam na Strešnicah pozna v kamnu hudičeva stopnja², s tako močjo se je z nogo uprl v tla, ko je hotel vzdigniti breme.

In tako je Čaven ostal tam, kjer je še danes.

Gora je, čeprav to dandanes na prvi pogled spretno skrivajo drevesa in grmičevje, ki vse bolj preraščajo nekdanje pašnike, en sam kamen. Zasluge za to pa ima spet hudič.

Zakaj sta Kras in Gora iz samega kamna

To je bilo v tistih časih, ko je Bog delal ta naš košček sveta. Najprej je ustvaril morje in Vipavsko ravnino. In se mu je zdelo strašno lepo. A hudič, ki mu je vedno nagajal, tudi zdaj ni počival. V morje je nosil kamenje in valil vanj velike skale, zato je voda poplavlila vso ravnino.

Bog je poklical angelčke na pomoč. Vsakemu je dal en velik žakelj in jim ukazal, naj znosijo tiste hudičeve skale in kamne gor proti Triglavu.

Pa se hudič ni dal ugnati. Naskrivaj je zarezal angelčkom žaklje in kamenje se jim je spotoma usipalo ven. Zato je še danes na Krasu toliko drobnega kamenja.

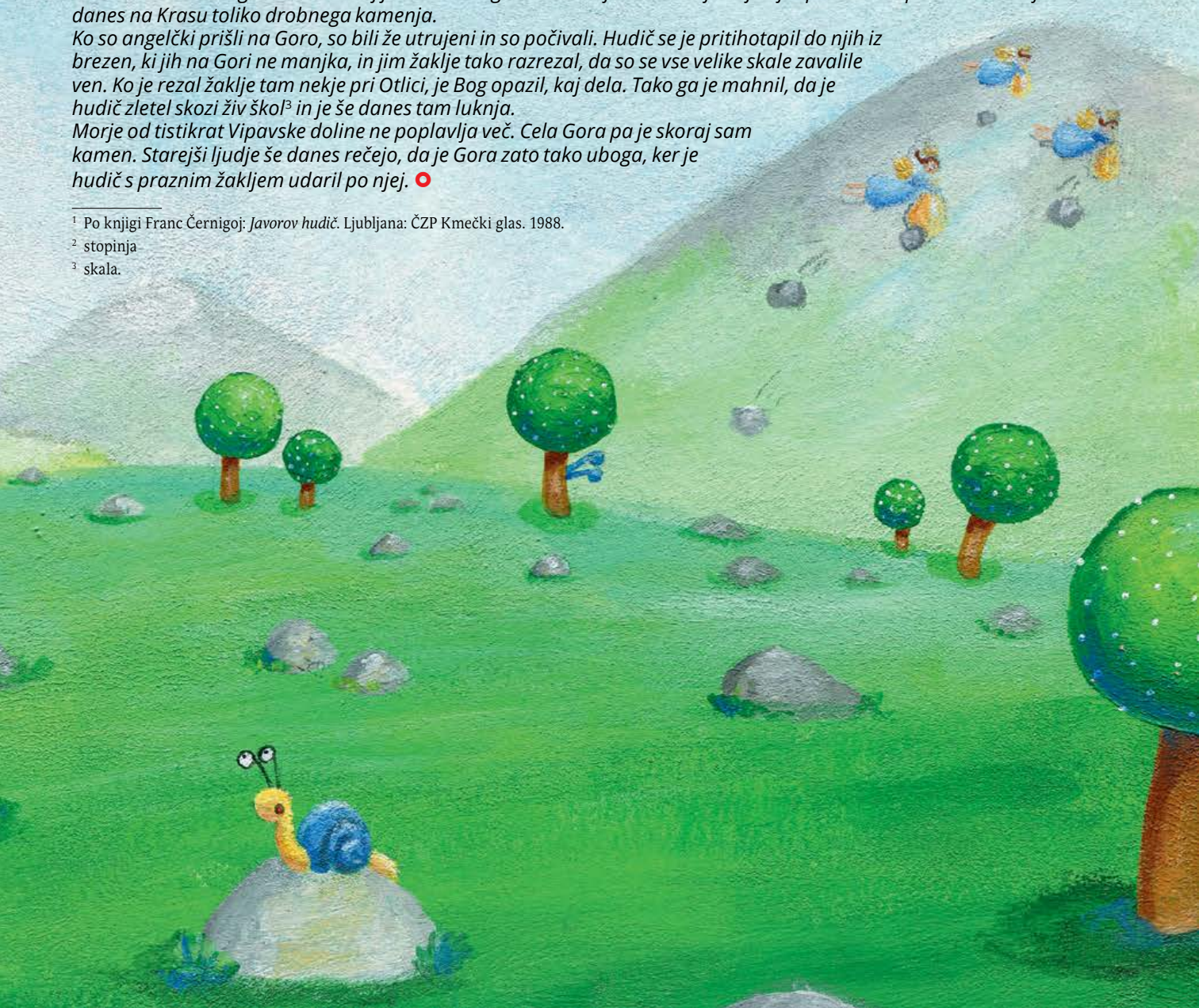
Ko so angelčki prišli na Goro, so bili že utrujeni in so počivali. Hudič se je pritihtapil do njih iz brezen, ki jih na Gori ne manjka, in jim žaklje tako razrezal, da so se vse velike skale zavalile ven. Ko je rezal žaklje tam nekje pri Otlici, je Bog opazil, kaj dela. Tako ga je mahnil, da je hudič zletel skozi živ škol³ in je še danes tam luknja.

Morje od tistikrat Vipavske doline ne poplavlja več. Cela Gora pa je skoraj sam kamen. Starejši ljudje še danes rečejo, da je Gora zato tako uboga, ker je hudič s praznim žakljem udaril po njej. ○

¹ Po knjigi Franc Černigoj: Javorov hudič. Ljubljana: ČZP Kmečki glas. 1988.

² stopinja

³ skala.

Druženje gorskih reševalcev

Spominsko tekmovanje ponesrečenim
mojstranškim reševalcem

Vladimir Habjan

V nedeljo, 24. aprila, je v Vratih v organizaciji društva Gorske reševalne službe (GRS) Mojstrana potekalo Spominsko tekmovanje ponesrečenim mojstranškim reševalcem, do leta 2013 imenovano Koflerjev memorial. Prvi memorial so izvedli spomladi leta 1973, torej je bil letošnji že 44. po vrsti. Udeležilo se ga je osemindvajset ekip iz društev in postaj Rateče, Kranjska Gora, Mojstrana, Jesenice, Tržič, Bovec, Škofja Loka, Ljubljana, Kamnik, Bohinj, iz Avstije: Kötschach-Mauthen, Beljak, Radenthein in Borovlje, skupno štiriinosemdeset reševalcev. Kljub napovedi slabega vremena je bilo približno petdeset navdušenih gledalcev.

Naj spomnimo, kdo je bil Zvone Kofler. V letih 1966–1971 je bil gonilna sila ter eden najuspešnejših alpinistov v matičnem alpinističnem odseku (Mojstranške vevice: Klavdij Mlekuž, Janko Ažman, Zvone Kofler, Janez Brojan, nekaj let kasneje

tudi Janez Dovžan in Miha Smolej), obenem pa tudi eden najuspešnejših alpinistov v Jugoslaviji. Preplezal je večino najtežjih smeri v domačih Alpah, skoraj vse smeri v severnih stenah Treh Cin v Dolomitih, Walkerjev steber in Mrtvaški

prt v Grandes Jorasses, Bonattijevo smer v Grand Capucinu, se spoprijel s steno Eigerja in še bi lahko naštevali. S tem si je prislužil vozovnico do daljnih gorovij Hindukuša in Himalaje, kamor se je odpravil leta 1971. Z osvojitvijo Istor o nala (7496 m) je svojim alpinističnim uspehom dodal še enega, a žal zadnjega. Vožnja z avtomobilom domov se je zanj usodno končala. Zvone ni bil vsa ta leta le vrhunski alpinist in požrtvovalen gorski reševalec, pač pa tudi izvrsten smučar. Pobudniki Koflerjevega memoriala so bili člani postaje GRS Mojstrana, ki so se udeleževali podobnega tekmovanja

Vzpon udeležencev na štartno mesto
pod prevalom Luknja
Foto: Uroš Resnik

Valentingletscherlauf v Ziljski dolini v organizaciji gorskih reševalcev iz Kotschach - Mauthena. Sprva so tam tekmovali v smuku, udeleženci pa so bili gorski reševalci. Kot je povedal Janez Brojan, so po nekaj letih zasedanja prvih mest ekipe GRS Mojstrana spremenili pravila tekmovanja tako, da lahko nastopajo na tekmovanju vsi, ki turno smučajo. Od takrat, ko so uvedli za najboljši čas povprečni čas vseh nastopajočih, je

Podelitev nagrad udeležencem je vodil Dušan Polajnar.

Foto: Uroš Resnik

tekmovanje preraslo v množičnost, saj je nastopilo na eni tekmi že preko dvesto petdeset ekip. Prvi Koflerjev memorial je potekal s sedla Luknja v disciplini smuk, pravico nastopa pa so imeli le gorski reševalci. Obvezna oprema vsakega tekmovalca je bila čelada, smučji pa so imeli dolžine 2,15 m in daljše. Že na prvo tekmovanje so bili vabljeni člani vseh postaj GRS Slovenije in reševalci iz Kotschach - Mauthena. "Mislim, da nas je bilo skupaj okoli štirideset reševalcev. Z vrha sedla Luknja do cilja (izvir Triglavске Bistrice) je bilo postavljenih petnajst vratc na neurejenem terenu, najboljši čas pa je bil ena minuta in dvainpetdeset sekund. S to disciplino smo potem nadaljevali štiri leta, ker pa je bilo na tekmovanju vedno manj prisotnih, smo naslednja leta pripravljali veleslalomsko progo in uvedli starostne skupine. Zanimanje je tako postajalo vedno večje, tudi med koroškimi reševalci in reševalci Furlanije - Julijske krajine. Število udeležencev se je iz leta

v leto večalo. Seveda je za nas to predstavljalo veliko dela in priprav, zato smo se po desetih letih odločili, da preidemo tudi mi na povprečni čas, ki se izračuna iz seštevka vseh časov. Nastopa se v ekipah s po tremi tekmovalci. Predvsem smo si s tem prihranili veliko dela in skrbi. Ostalo je le to, da imajo pravico nastopa le gorski reševalci, kajti množičnosti si ne moremo privoščiti zaradi pomanjkanja prostora ob Aljaževem domu. Do letos so se posameznega tekmovanja udeležili gorski reševalci do največ petnajst društev GRS Slovenije, šestih postaj iz Avstrije in treh postaj iz Furlanije. Vabila v zamejstvo pošiljamo od prvega memoriala naprej.

Vzгляд vsem so bili medsebojno sodelovanje in tekmovanja Valentingletscherlauf (46 let) v Kötschach-Mauthenu (Avstrija) in Fleons-Ofnerjoch (26 let) v Forni Avoltri (Italija), ki pa je po smrti njihovega načelnika postaje GRS Sammase zamrl. Največje število nastopajočih ekip je bilo sedeminšestdeset. Stalno dobro sodelovanje z zamejskima postajama GRS pa ni značilno le za to tekmovanje, pač tudi za skupne vaje letne in zimske tehnike reševanja," je povedal Brojan. Prva leta je tekmovanje vodil takratni načelnik Franci Lakota, po letu 1975 do 2005 pa je bil vodja tekmovanja in traser proge Brojan, ki se je udeležil vseh 44 tekem. Zadnjih deset let je vodja načelnik postaje, ostali pa mu pri organizaciji pomagajo. Na vprašanje, ali se lahko primerjajo časi pred 44 leti z današnjimi, Brojan odgovarja: "Podobnost časov pred toliko leti in danes je po eni strani zelo velika, po drugi pa ne. V letih tekmovanja za najboljši čas na

progi je bilo vzdušje tekmovalcev med samim tekmovanjem bolj zadržano, od kar pa je približek izračunanemu povprečnemu času obveljal za najboljši čas, pa smo tudi na tekmovanju bolj sproščeni. Mislim, da se časi med seboj lahko primerjajo v marsičem, predvsem pa v veselem druženju. Seveda je nastala velika razlika v takratni in sedanji turnosmučarski opremi vsakega posameznika. Na začetku praktično še ni bilo turnih smučji." Posebnih dogodkov je bilo v teh letih precej: "Čez noč pred tekmovanjem je zapadlo več kot pol metra novega snega. Eno leto nam je plaz dan pred tekmovanjem zasul skoraj tretjino proge, ko smo organizirali še veleslalom. Če nam jo je zagodlo pomanjkanje snega (trikrat), je potekal pohod ekip peš po poti skozi bukove do bivaka pod Luknjo in nazaj po strugi Bistrice. Start in cilj je bil pri Aljaževem domu, časi pa so se ravno tako merili. Vedno pa smo tekmovanje "spravili pod streho". V vseh 44 letih sta se pripetili dve nesreči z zlomom okončine, a to še v času tekmovanja na najboljši čas." Največji smisel, ki ga organizatorji vidijo v "tekmi", je druženje med reševalci. Kot pravi Brojan, tekma predstavlja le piko na i, tako se zagotovo lažje dobijo skupaj, vrednost druženja pa je velikega pomena tudi v smislu medsebojnega spoznavanja in izmenjave raznih izkušenj pri reševalnem delu, ki ga opravljajo v težkih reševalnih akcijah. Organizacija takega dogodka je kar velik zalogaj, pove Brojan, in zahteva precej časa in zagnanosti posameznika. Vsakoletne izkušnje jim narekujejo, kaj popraviti ali storiti drugače, da je za organizatorja lažje. Problem so vedno bila in najbrž bodo tudi v bodoče finančna sredstva. K sreči imajo kar nekaj stalnih sponzorjev, ki darujejo praktična darila. Iz zagnanosti treh načelnikov omenjenih postaj, Seppa Ledererja (Kötschach-Mauthen), Duilia Sammase (Forni Avoltri) in Janeza Brojana se je pred tridesetimi leti rodila zamisel še o druženju njihovih in naših otrok. Tako je prvi tabor potekal v Kötschach-Mauthenu, drugo leto v Mojstrani, naslednje leto pa v Forni Avoltri in tako naprej. V letošnjem juliju bo to že 29. tabor mladih planincev Alpe-Adria-Alpin, tokrat spet v Mojstrani. Kot smo povedali, imajo pravico nastopa na memorialu le člani GRS. Je pa res, da na startu niso še nikogar zavrnil, tudi če ni bil član GRS. Tudi letos je bilo tako. V moji, kamniški ekipi je bil namreč Uroš Resnik, alpinist AO Kamnik, osvojili pa smo lepo drugo mesto. Ni zlata, pač pa srebrna sredina. ●

Na prelazu

Tone Škarja

Pričakal sem jih na letališču. Poldrugo uro je trajalo, da se je po pristanku letala prvi potnik prikazal ob izhodu. Že na prvi pogled so bili zanimiva trojica: čez čas sem jih zase nekoliko karikirano poimenoval Dama, Svečenik in Starec. Ta je bil res starec, sicer visok, a že upognjen in skoraj povsem belih las. Dama je bila zgodnjih srednjih let, za žensko visoka in s kratko svetlo pričesko. Svečenik je bil najvišji in pokončen, dolgih črnih las s komaj vidnim sivim narastkom v sredinski preči in z že nekoliko svečeniško razširjenim pasom, sicer pa ne kaj dosti podoben duhovni osebi. Naj jih spremljam na trekingu, so si nekoč zaželeli.

Lep čas je vse teklo normalno, če izvzamem lahko prešernost Svečenika in Dame, najbrž zaradi začetniške evforije in sprostitve od vsakodnevne utesnenosti, ter prikrito zagrenjenost Starca, a opazno prav zaradi kontrasta z onima dvema. Tudi počasnejši je bil in že spodnje položnejše etape so ga utrujale. Po nekaj dnevih, blizu tri tisoč metrov visoko, je najel motorista, da ne bi bil ovira skupnemu načrtu. Ceste prodirajo vse globlje v Himalajo in krajšajo prave trekinge. Pred nekaj leti si tega še ne bi mogel privoščiti, a tudi ne bi bilo treba, saj je takrat zmožni po dve etapi na dan. Z leti sestopaš vse hitreje, je pojasnil, a brez grenkobe. Na začetku vzpona je bilo tudi za motor konec poti. Kraljestvo za konja, se je pošalil. Kraljestva mu ni bilo treba dati za tisto shirano kljuse, rupij pa kar precej. Daleč najcenejša tovorna "živina" v Nepalju so nosači. Dva dneva s konjem, večinoma v sedlu, včasih peš, v strminah sta morala pa s konjevodcem živati celo pomagati. Svečenik je hodil

dobro, a previdno, kot bi tipal skrivnosti naraščajoče in njemu še neznane višine, Dama je bila pa izkušena pohodnica, še nekaj let prej tudi soplezalka Starcu, ko je bil še manj starec in bolj alpinist. Na zadnji postojanki pred sedlom je bilo tudi za konja konec možnosti. Pa ne zaradi višine že skoraj petih kilometrov, pač pa zaradi globokega starega snega, ki je od tod naprej pokrival pokrajino vse do prelaza in še čez. A na najvišjem vse leto odprtem prelazu na svetu, kot ga oglašajo, tudi za to težavo obstaja pomoč: jaki. Treba je bilo najeti dva: da sta si družba, pa še na polovici poti se mora jezdec presesti: Evropejci ste težki, je pojasnil vodnik. "Pa še zaslužek je dvojen," je zagodrnjal Starec. Jak si zlahka zlomi nogo, ko sem mu vdre v kako zameteno ledeno luknjo. Tudi jezdititi je težko, enkrat se jaku vdre spredaj, drugič zadaj. "Dvakrat sem skoraj strmoglavil in ko sem se z največjim naporom obdržal, mi je srce razbijalo, kot bi hodil peš. No, a samo

takrat, ne ves čas kot vam trem," se je pošalil, ko nas je pričakal na prelazu. Jaka je odslovil, češ naprej dol se bomo pa že nekako valili, če bo šlo nogam bolj slabo. "Če hodiš peš, gledaš le pod noge, z jaka sem pa videl vso kolono ljudi kot dolgo, neenakomerno stonogo, ki se v valovih poganja naprej, se vmes trga in spet združuje, malo počiva, pa spet z novim požirkom energije rine naprej skozi snežni metež, samo naprej in naprej. Čeprav je vsakdo sam, preveva vso vrsto ljudi še neka skupna volja in ji daje dodatno moč. Videti ste bili neustavljivi. Veličastno!"

Prelaz je visok pet tisoč petsto metrov. Svečenik je bil srečen in ponosen, da je preizkušnjo dobro prestal, in je kar hitro odšel naprej; pot je še dolga. Dama je spremljala Starca, ki je negotovih korakov, kot kak star mornar, začel sestop. Nič ne bo z valjenjem navzdol, sem pomislil; na tem trdem snegu, pokritem s plastjo novega, lahko le zdrsneš v kako kotanjo ali grapo. Pustil sem ju naprej, sam pa sem si v kolibi, postavljeni v zadnjih letih, privoščil kavo. Otoček toplote sredi bele polarne pokrajine.

Čeprav naj bi bil prelaz vremenska ločnica, je bilo na zahodni strani enako kot na prejšnji; veter in še gostejši metež. Dolgo ju nisem videl, misleč, da sta tako hitra. Potem pa sem zagledal rumene madeže na snegu, sledi bruhanja, malo s poti, zaklonjena za skalo, pa še njiju. Starec je napol slečen čepel, naslonjen nanjo, ona ga je umivala s snegom in robčki kot kaka bolniška sestra

Prelaz
Foto: Tone Škarja

Starcu je za posedanje zadoščala že vsaka druga skala, naproti sta prišla nosača s čajem, preživel bo. V prvi hiši prve vasi smo spet vsi skupaj. "Umrli bi, če me ne bi angel potegnil nazaj v življenje." Lastne besede so ga tako ganile, da se mu je zalesketalo v očeh. Le stisk roke in tišina. In Dama: "Bodi hvaležen. Čez dva ali tri dni bomo v kapelici ob jezeru prižgali svečko. Vsakemu od nas bo pomenila nekaj posebnega."

Teden dni za tem smo se na istem letališču razšli; oni domov, jaz pa še malo po okolici mesta, morda h kakemu templju, da prečesem misli, mogoče si jih tudi zapišem. Ostrina doživetih življenjskih prelazov se razširi v moji duši kot orkan, ko letalo izgine v neomejenost duha in prostora. Hvala! Kaj vse ljudje nosimo s seboj, kaj vse se skriva za tem, čemur sem pred tremi tedni rekel Dama, Svečenik in Starec? Nekje sem prebral: "Tisti, ki se nismo sposobni resno zagledati vase, imamo le eno možnost, da se najdemo: potovanje in raziskovanje, ki nam naš jaz vtisne v telo." ●

onemoglega pacienta. Ali mati otroka! Tam, čez pet kilometrov visoko, v snegu, vetru in redkem zraku! Še preden sem se zavedel, mi je Dama skoraj jezno zamahnila, češ poberi se! Precej nižje

sem ju pričakal toliko, da sta se prikazala. Starec je porabil vsako skalo za kratek počitek; morda bi najraje ostal kar tu, a mu je ona odrejala čas oddiha. Počasi je sneg prešel v dež, zrak je postajal gostejši,

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

Na voljo v: Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica), Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin), Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec), Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86
E - mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Ušesa Istre

Spodmoli na Velem Badinu

Na Kraškem robu, kjer se v številnih reliefnih stopnjah stikata kraški in flišni del slovenske Istre, lahko v strmih stenah iz eocenskih apnencev (starih od petdeset do triinštirideset milijonov let) opazimo številne polkrožne vdolbine – spodmole. Nahajajo se tako ob vznožju sten kot tudi višje v stenah. Lahko so majhni in plitvi, da vanje ne more vstopiti odrasel človek, ali pa veliki nekaj metrov in opazovalca spominjajo na široke jamske vhode.

in globino, v stenah pa se pojavlja tudi veliko manjših primerkov. Stene Velega Badina so zaradi njih in manjšega naravnega mostu razglašene za naravno vrednoto državnega pomena. Spodmoli so znani tudi kot ušesa Istre, saj se zaradi njihove polkrožne oblike vanje ujamejo številni zvoki iz doline. Na stenah spodmolov opazimo temne proge mezeče vode, ki nudi življenjski prostor številnim bakterijam, algam in mahovom. Ta voda,

saj lehnjak za razliko od sige nastaja na površju. Nastanek spodmolov je še uganka, o njem pa obstajajo številne domneve. Nastali naj bi z delovanjem več procesov, med katerimi naj bi bila mehansko razpadanje kamnin in raztapljanje kamnin (korozija). Pri tem naj bi imela vpliv kamninska sestava in tektonski dejavniki, pretekle in zdajšnje klimatske razmere, mikroklima v stenah in tudi organizmi, ki jih naseljujejo.

planinska pot po grebenu Velega Badina. Lahko pa se odločimo za dostop iz Movraža. S ceste, ki pelje proti Dvorom, zavijemo desno na slabšo asfaltno pot in ta nas med vinogradi vodi do jase, kjer se združi s potjo po grebenu. Slednja nas pripelje do naravnega mostu, od koder se prvič odpre pogled na spodmole. Ker so ti dom ogroženih vrst ptic in spadajo v območje Natura 2000, se potrudimo, da pri ogledu teh zanimivih reliefnih oblik ne vznemirjamo živali. ◻

Stene Velega Badina s spodmoli različnih velikosti

Foto: Leni Ozis

Najzanimivejši spodmoli so na Velem Badinu - Krogu, vzpetini jugovzhodno od naselja Sočerga. Največji med njimi merijo približno dvajset metrov v širino in deset metrov v višino

pomešana z ogljikovim dioksidom, na svoji poti stene raztaplja in odnaša kalcit, ki se kasneje odlaga na organizme. Tako nastajajo lehnjakove tvorbe, ki po obliki spominjajo na jamske kapnike. Njihova prisotnost lahko opazovalca napelje na misel, da so spodmoli nekdanje jame, a ni tako,

Manj odporni deli apnenčastih sten zaradi delovanja teh procesov počasi izginjajo, odpornejši deli, ki se ohranijo, pa tvorijo strop in dno spodmolov. Do spodmolov na Velem Badinu - Krogu lahko dostopamo iz dveh smeri. Za izhodišče lahko izberemo cerkvico sv. Kvirika nad Sočergo, od koder vodi

Eden izmed večjih spodmolov (širina 24 metrov, višina 10 metrov, globina 11 metrov) – spodaj je človek za merilo. Na zadnji steni in stropu spodmola vidimo številne lehnjakaste kapnike. Ostale oblike lehnjakastih kapnikov v spodmolih so zavese oziroma rebra, stebri, kopaste tvorbe in nosovom podobne tvorbe.

Foto: Leni Ozis

Naravovarstvo in prostovoljstvo

Prizadevni prostovoljci – varuhi Clusijevega svišča na Lovrencu
Foto: Dušan Klenovšek

Planinskega društva Lisca Sevnica skupaj s posamezniki sosednjih društev ter zaposlenim v Kozjanskem parku ni preostalo drugega kot vsakoletno dežuranje v času cvetenja. Tudi v letu 2016 je bilo tako. Najprej je bila na vrsti prepotrebna obnova lesene ograje, pri čemer je moči združilo dvajset prostovoljcev. Velika večina so bili seniorji po letih, a mladeniči po delovni vnemi. Še sami so bili prese- nčeni nad obsegom opravljenega dela. Bil je zadnji čas, saj smo že opazili prve cvetove spomladanskega svišča (malega encijana). Dežurali so od sredine aprila vse tja čez prvomajske praznike, mnogi kar po cel dan. Tudi Lado, ki sem ga obiskal. Vesel je bil, da je bilo tega dne precej obiska, obiskovalci pa so spoštovali "encijanove pravice". Za nekaj dni smo se jim pridružili tudi zaposleni iz Kozjanskega parka. V trenutku pisanja prispevka še nimam zbranih poročil vseh varuhov, tako da ne morem zapisati zaključka. Upam pa, da se ne bodo uresničile napovedi lastnika zemljišča, ki je v preteklih letih opažal kršitve tudi po koncu cvetenja in največjega obiska ter kljub fizičnemu varovanju. Čeprav nekatere raziskave javnega mnenja govorijo v prid veliki naravovarstveni

ozaveščenosti Slovencev, pa se ta prevečkrat izraža le na deklarativni ravni. V konkretnih situacijah mnogokrat prevladajo egoistični interesi, pri čemer so interesi Narave povsem prezrti. Nahajališča na Lovrencu ne varujejo učinkovito ne odlok o zavarovanju, ne lesen plot, ne informativne table. Potreben je (žal) fizični nadzor. In tu bi naravovarstveniki po službeni dolžnosti lahko le malo naredili brez prizadevnih prostovoljcev. Za dobrobit encijanove modrine so pripravljene več dni prostovoljno izvajati različne aktivnosti. Brez potnih stroškov in malice. Verjamem, da je taka večina vseh planink in planincev. In če sami ne utegnemo organizirano sodelovati, lahko še vedno prispevamo. Ko opazimo, da se v naravi dogajajo škodljive aktivnosti, o tem obvestimo znanca, člane planinskih društev, zaposlene v parkih, inšpekcijo ali policijo. Če imamo fotoaparata, zadevo še dokumentirajmo. Poklicni naravovarstveniki bodo ob taki pomoči lahko precej učinkoviteje opravili svoje poslanstvo. ●

Tema tokratnega prispevka je povezana z nahajališčem Clusijevega svišča na Lovrencu, nedaleč od Lisce. O tem botaničnem biseru v Posavskem hribovju sem pisal že pred leti (leta 2010 in 2012), tokrat pa več besed o prostovoljstvu in varovanju narave na tej lokaciji. Da je Clusijev svišč (*Gentiana clusii*) eden od simbolov visokogorske cvetane, zavarovan, ve pravzaprav vsak ljubitelj gora. Nahajališče na Lovrencu je zaradi nizke nadmorske višine in redkosti, da leži izven alpskega prostora, zelo znano in obiskano. Žal pa sta kultura obiskovalcev in njihov odnos do kraljevsko modrih cvetov povsem nekralski. Mnogokrat slabši kot do kakšnega nadežnega vrtnega plevela. Mnogim obiskovalcem so cvetovi "dobri" za potešitev lažne potrebe po

doživljanju lepega. Potrebe, ki se pogosto izrazi na povsem neetičen način. Obisk travnika s cvetočimi modrimi dragulji kar z avtomobilom ali motorjem, mendranje ob iskanju položajev za "dobro" fotografijo, malica med modrimi preprogami ali celo na njih. Tisti, ki želijo za dlje časa ohraniti "dobre vibracije", pa naberejo še šopek ali ga celo izkopljejo. Za domači skalnjak ali pripravo alkoholnega napitka. Razlike ni. Za encijan, seveda. Planinski in naravovarstveni zanesenjaki so ob vseh teh pojavih ukrepali. Postavili so obvestilne in opozorilne table, zavarovali območje kot botanični naravni spomenik, v naslednjem koraku so postavili lesen plot okoli celotnega nahajališča. Ni zadoščalo – kot tudi ne v podobnih primerih na nahajališčih velikonočnice (Boletina, Boč). Zanesenjakom domačega

Z velikimi koraki stopamo proti poletju, sneg v gorah vztrajno kopni. Sicer teta zima še opleta z repom, a so vsa njena prizadevanja zaman. Tudi kisli praznični konec aprila in začetek maja nista mogla pokvariti veselja ob prihodu dolgih, toplih dni. Najbolj neučakani so že otipali prve oprimke. No, če pomislim, ne bi mogel ravno reči "otipali", saj so vsi potožili o premrlih prstih. A vendar, to je del alpinizma in nič ni slajšega, kot na robu stene ob krikih bolečine pozdraviti vračanje tople krvi v ledene prste.

Zadnji vzdihljaji zime

25. marca sta Miha Zupan (AO Tržič) in Gregor Klančar (AO Novo Mesto) plezala v Begunjski Vrtači. Lokalni poznavalec Miha je za cilj izbral **Fulovo spominsko (600 m, VI, M)**, in ni se zmotil. Kljub nekoliko bolj delikatnim vstopnim raztežajem je nadaljevanje smeri postreglo z odličnim "škripavcem" in fanta sta bila z izbiro več kot zadovoljna. Dan starega dopusta tako le ni šel v nič. Obiskani so bili tudi **Teranova**, pa Storžič in **Kramarjeva smer, Mladinska, Črni graben** in **severna stena Triglava**. Dogajalo se je v **Slovenski in Nemški smeri**. Veliko se je še vedno dogajalo v oblegani Begunjsčici, ki je doživela tudi lov na pogoje za pristop na izpit za alpiniste. Na lov sta se podala Mateja Horjak in Peter Robič (oba AO Grmada Celje). Najprej sta zagazila v **Zeleniško smer (200 m, IV+/II)**, nadaljevala po **SZ grebenu (400 m, III-/I-II)**, na seznam dodala še **Rožičevo grapo (250 m, IV+/II-III)** ter **Osrednjo grapo (350 m, III+)** in **Y grapo (350 m, IV)**

v grebenu med Begunjsko Vrtačo in Velikim vrhom. Za zaključek sta zagazila še **Bor (200 m, IV-V)** v Velikem vrhu. Veliki vrh Košute tudi ni sameval, obiskala sta ga Primož Buh (AO Črnuče) in Janez Kekec (AO Rašica). Fanta sta se podala v **Prontarsko smer (350 m, III/3, M)**. Snežne razmere sta imela dobre, vremenske pa nekoliko manj, saj sta ju megla in zelo slaba vidljivost pri sestopu namesto nazaj pod severno steno nagnali na Kofce in proti Matizovcu. 27. marca so člani Šaleškega AO pohajkovali okrog Črnega vrha na Dleskovški planoti. Ker so bili ravno trije, Mijo Kovačević, Karmen Perme in Stane Barber, so se povzpeli po treh prvenstvenih grapah. Glede na njihova imena si bom drznil sklepati, da **Leva grapa (110 m, 60/30-40°)** poteka v levem delu ostenja, **Desna grapa (110 m, 50/30°)** v desnem delu, po **Sestopni grapi (110 m, 30-40°)** so pa sestopili. Priznam, od nekdanj so mi zavidali mojo sposobnost sklepanja. 24. marca sta Marko Leban (AO Cerknjo) in Silvo Vrhovec (AO Železničar) plezala smer **Pomladni cvet** v Palcu (**750 m, 40-50/30°**) in že med dostopom premelevala možne variante sestopa, saj nista želela po isti smeri nazaj niti ne po Suhem rušju na Zelenico. Marko je tako ugleдал grapo, ki je vodila nazaj na avstrijsko stran, kjer sta imela tudi avtomobil. Tako sta sestopila po tej grapi, ji nadela ime **Knapovska (750 m, 40-50°/30°, M3)** in jo priporočata kot odlično možnost sestopa. Marko Leban (AO Cerknjo) je 26. marca preplezal novo smer v vzhodnem ostenju Mahavščka. Vstajanje sredi noči mu ni predstavljalo težav, saj je imel lep namen preplezati novo smer in jo posvetiti svoji prihajajoči vnukinji. Po dveh urah je stal

na vrhu smeri **Julija (600 m, 70/40-60°, M3+)** in tako na zelo lep način pozdravil prihod svoje deklince.

Kopne stene domačih vršacev

16. aprila sta Miha Jukić in Jan Podgornik (oba Akademski AO) odprla svojo sezono v Koglu, in sicer v **Kamniški smeri (250 m, VII)**. Iz doline sta si ogledovala mokro steno, ki pa je bila od blizu presenetljivo celo bolj suha, kot je sprva kazalo. Ker je imelo vreme svoje načrte, ju je za kratek čas pregnalo v Zupanovo, a se na koncu vseeno usmiliilo mladih plezalcev in izplezala sta po originalni smeri. Val navdušenja je povzročil predvsem raztežaj, ki je plezalca prisilil k plazenju po polici. Dan jima je začinila zataknjena vrv pri spustu preko Virensa, a je zaradi tega pivo toliko bolj teknilo. V soboto, 23. aprila, sta želeli Marija Jeglič (AO Ljubljana-Matica) in Sara Jaklič (AO Kranj) prehiteti napovedano slabo vreme in predčasno odpreti skalno sezono v **Zapeljivki (120 m, V+/IV)** v JV steni Nad Šitom glave. Verjetno imata dovolj stiskanja umetnih grifov in visenja v zaprašenih telovadnicah. Skratka, destinacija dogovorjena, smer določena, vreme je sodelovalo in puncu sta plezali in vriskali. Večinoma zaradi premrlih prstov, nekaj pa tudi zaradi radosti plezanja s težkima nahrbtnikoma. Obiskana je bila tudi Bela Peč nad Tržičem, kjer so se potikali celjski Matičarji in Kranjčani. Med drugim se je plezalo **Šipo (100 m, VI-), Bumerang (100 m, V/III-IV), Guštersko (90 m, VI+/V+), JZ raz (100 m, IV), Katastrofulo (100 m, IV/III), Marabelo (100 m, VI+/IV-V), Avrikljev steber (90 m, VI+/V), Starega mačka (100 m, VII+/VI)**

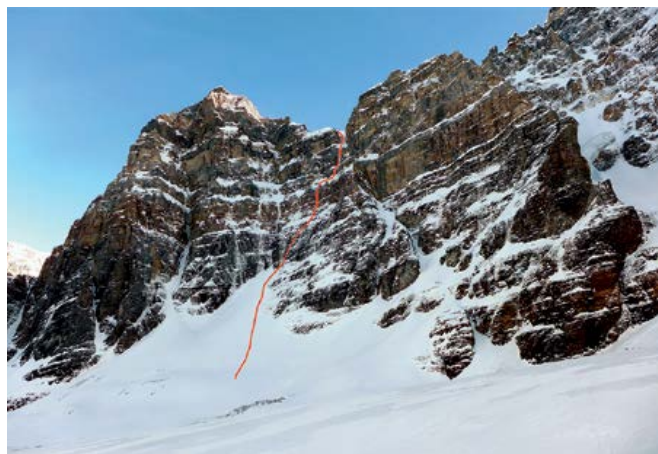
in **Marčitovo spominsko smer (90 m, VI+/V-)**.

Chamonix – slovenskih fantov cilj

Kot veliko slovenskih alpinistov so tudi Primož Sedej, Grega Senčar, Miha Šercer in Matjaž Tavčar (vsi AO Črnuče) v letošnji sezoni obiskali Chamonix, ki je kljub nekoliko slabšim razmeram, sploh v primerjavi z epskimi izpred nekaj sezon, ponudil kar nekaj smeri, v katerih so si slovenski mladci s pridom nabirali izkušenj. Naveza Sedej – Senčar se je 9. aprila podala v **Voie Anglaise** ali po domače **Angleško smer (1000 m, TD+, V/5, M5)** v Aiguille Verte. Smer ni ponudila bogatega ledenega oklepa. Ravno nasprotno, ledu je bilo malo, pa še ta bolj tanek, tako da brez kombiniranega plezanja in kresanja isker ob zamahovanju cepinov ni šlo. Fanta sta s smerjo opravila v dolgem dnevu in si na vrhu privoščila romantično bivakiranje. Naveza Šercer – Tavčar pa se je naslednji dan spoprijela z **Avstrijsko smerjo (800 m, III/1)** v Les Courtes. Kot sta dejala, je bilo škripanja zelo malo, veliko več pa mehkega snega, kar so s pridom izkoristili lokalni matadorji za 3. alpinistični spust v zgodovini smeri. Višina jima ni povzročala velikih preglavic, sta pa zato toliko bolj trpela zaradi "navijanja" v meča. Kljub temu sta bila nad ognjenim krstom v Alpah več kot zadovoljna.

Kanadsko Skalno gorovje

Luka Lindič (AO Celje-Matica) se je v sklopu priprav na prihajajočo odpravo podal čez lužo, natančneje v Kanado. Tam sta s soplezalcom Marcom Andrejem Leclercom načrtovala plezanje v severni steni North Twina ter ostalih velikih sten v

Mount Tuza Lindič – Leclerc

Foto: Luka Lindič

pogorju. Za ogrevanje sta zavila pod Mount Temple in tam preplezala smer **Greenwood-Locke (1200 m, M6)**, ki ju je zaposlila za polnih 25 ur. Nadaljevati sta želela v vzhodni steni Mount Faya, a ko sta prismočala pod njo, si je 1. april privoščil tudi njiju. Plezalne načrte so jima namreč prekrizali toplo vreme in plazovi, ki so tudi naslednji dan gospodarili v steni. Tako sta se vrnila do jezera Moraine, ostala brez hrane (dolga zgodba) in se odpravila v dolino Ten Peaks. Tam sta opazila izvrstno linijo prav po sredini SV stene Mount Tuza in se odločila, da takoj

vstopita. Z vzponom v enem dnevu ni bilo nič, saj je bilo plezanje veliko zahtevnejše, kot se je zdelo na prvi pogled, in prisiljena sta bila bivakirati. Naslednji dan sta nadaljevala s plezanjem, ki pa ni bilo nič lažje, in noč ju je ujela na koncu druge tretjine stene. Še enkrat sta bivakirala in zjutraj nadaljevala s plezanjem ter ob enih popoldne stopila na vrh, izmučena, lačna in žejna, a z veliko smerjo v žepu – **Lindič-Leclerc (1100 m, M7+, WI6+, R)**. S tem pa njunih dogodivščin še ni bilo konec. V nadaljevanju odprave sta preplezala še novo smer med Mount Tuzom in Mount Deltaform. V spomin na prej omenjeno dolgo zgodbo sta ji nadela ime **Fantastic Mr. Fox (500 m, M5, WI5)**. Za

zaključek pa sta obiskala še Mount Neptuak in potegnila še eno novo linijo, **Psychological Effect (700 m, M7, WI5+)**. Po imenu sodeč verjetno ne sodi med najlažje smeri.

Novice je pripravil Peter Bajec – Poli.

Še ena nova smer v Kanadi, Fantastic Mr. Fox.

Foto: Luka Lindič

Grossglocknerja nastala cela vrsta smeri. Messini in Wurzer sta 5. aprila zgodaj zjutraj vstopila v snežno grapo, ki vodi navzgor z ledenika, ter po 250 metrih prišla do ledene police, nad katero je bil teren nekoliko bolj strm. Nadaljevanje jima je ponudilo nekaj "škotskega" plezanja, ledno-skalnati deli pa so ju pipepljali na južni raz, kjer poteka klasična smer. Od tukaj sta se spustila 20 m navzdol na drugo stran, kjer sta sledila smeri Pilwax Rinne, nato pa sta krenila desno navzgor po

Nova smer v Grossglocknerju

V začetku aprila sta "lokalca" iz Kalsa pod Grossglocknerjem, vodnika Vittorio Messini in Matthias Wurzer, preplezala novo smer v južni steni najvišje avstrijske gore. Logična in markantna linija do sedaj še ni doživela vzpona, čeprav je od leta 1800, ko je bil opravljen prvi vzpon na goro, v ostenjih

Južna stena Grossglocknerja z novo smerjo (rdeča linija), levo je z modro označen greben Stüdlgrat.

Foto: Boris Strmšek

Med plezanjem v Mount Neptuaku

Foto: Luka Lindič

Med plezanjem smeri Lindič – Leclerc

Foto: Luka Lindič

naslednjem ozkem žlebu, ki ju je pripeljal do škrbine med Malim in Velikim Glocknerjem. Smer sta poimenovala Südwandwächter (M5, WI4+, 600 m), gre pa za eno težjih smeri na goro.

Mir v Siriji – nad dolino Sarca

Marco Bozzetta in Francesco Salvaterra sta v steni Dain di Pietramurata nad dolino Sarca v bližini Arca v Italiji opremila in prosto preplezala novo smer, ki sta jo poimenovala **Peace in Siria**. 230-metrška smer ima težave do 7a+, obvezno 6c+. Linija sta v desnem delu stene opazila ob enem od vzponov lanskega novembra in takoj pričela z raziskovanjem nekaj začetnih raztežajev. Po zimskem premoru sta v začetku pomladi nadaljevala delo in sredi aprila opremila smer do vrha ter nato v enem dnevu tudi prosto ponovila strmo in elegantno linijo v dobri skali. Osem raztežajev si sledi po težavnosti 6c+, 7a+, 6c, 6b, 7a, 7a+, 6c, 6a.

Haute Route z novim rekordom

Znamenito smučarsko prečenje od Chamonixa do Zermatta vsako zimo in predvsem pomlad privlači številne ljubitelje turnega smučanja. Pet- do šestdnevno smučarsko potepanje čez ledenike in prelaze velja za pravo gorsko smučarsko poslastico in privablja gornike z vseh koncev sveta. Zaradi svoje popularnosti je seveda tudi na očeh raznih ljubiteljev lova na rekorde. Tako sta recimo leta 2008 Lionel Bonnel in Stephane Brosse opravila s tako imenovano Visoko potjo v

vsega 21 urah in 11 minutah. V kasnejših letih so ta rekord še nekajkrat izboljšali, najnovejšega pa sta 21. marca letos postavila Bastien Fleury in Olivier Meynet. Francoska smučarska učitelja sta za smučarsko prečenje potrebovala vsega 16 ur in 35 minut. Dvajset minut čez polnoč sta pričela svojo pot pri cerkvi v Chamonixu, končala pa sta jo pri cerkvi v Zermattu ob 16:55 isti dan. Za njima je bilo 108 kilometrov in okoli 8350 m višinskih metrov vzpona ter 7750 metrov spusta. Pravita, da sta imela zares idealne razmere in da bi bilo možno čas še skrajšati. Zaenkrat imata v načrtu še druga podobna prečenja, če pa bi kdo rad presegel njun rekord, pa se vsekakor ponovno odpravita na Haute Route.

Na smučeh in deskah z Grand Rocheuse (4102 m)

Smučarske razmere v stenah nad Chamonixem niso na začetku zime obetale nič kaj dobrega, toda februarja in marca se je to spremenilo. Tako je italijansko-francoska četverica Julien Herry, Davide Capozzi (oba na snežni deski),

Lambert Galli in Denis Trento (na smučeh) obudila spomin na povsem pozabljeno smer prvopristopnikov iz leta 1865, ki je skoraj popolnoma sovpadala z zamišljeno smučarsko smerjo Juliena Herryja. Smer je opazil leta 2013, ko je bila ena najbolj bogatih zim v zadnjem času, vendar zaradi velikih količin snega in neprimernih razmer ni bilo priložnosti za poskus. Sredi marca se je ekipa zbrala pod steno in zgodaj zjutraj so pričeli z raziskovanjem smeri. Zelo strmi deli, na dveh se je bilo potrebno tudi varovati z vrvjo, so jih pripeljali do čudovitega snežnega raza, po katerem so dosegli vrh. Spust so opravili po smeri vzpona ob dveh krajših spustih z vrvjo, sicer pa so bile razmere zgoraj nekoliko slabše, izpostavljenost pa velika. V spodnjem delu jih je čakal tudi pršič na trdi podlagi z nekoliko manj izpostavljenim smučanjem oziroma deskanjem. Za krono vsega so se spustili povsem do Chamonixa. 600 m visoka smer jim je postregla z nakloninami med 45 in 50 stopinjami, na najtežjih delih s 55 stopinjami.

Novice je pripravil Boris Strmšek – Strmina.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

Vicious Circle

Adam Ondra se je med velikonočnimi prazniki mudil v Sloveniji in na Hrvaškem. Najprej je v Mišji peči preplezal novo smer, ki jo je poimenoval **Vicious Circle** in zanjo predlagal oceno 9a+/b. Nova smer poteka levo od smeri Za staro kolo in majhnega psa, gre nato desno in konča v smeri Sanjski par. Vicious Circle je tako najtežja linija pri nas. Po uspehu v Sloveniji se je odpravil še na Hrvaško in v Medveji najprej ponovil Outdoorfingerspiele (8c) ter The Core (8c+, ob prvem vzponu ocenjena na 9a in do znižanja ocene veljala za prvo 9a na Hrvaškem). To mu očitno ni bilo dovolj, zato je v tretjem poskusu preplezal podaljšek smeri Villa Oraj (7b+), ki se imenuje More in je predlagana za prvo smer s težavnostjo 9a na Hrvaškem.

Pintar v klubu 9a

Zadnji teden njegovega obiska v plezališču Siurana v Španiji, kjer je Gašper Pintar preživel nekaj

Pogled na Aiguile Verte, 4122 m, in Grande Rocheuse, 4102 m, označen z rdečo puščico
Foto: Boris Strmšek

tednov, je bil zanj zelo uspešen. S preplezano smerjo Estado critico (9a) je poskrbel za nov mejnik v svoji plezalni karieri in se pridružil peščici slovenskih plezalcev, ki se lahko pohvalijo z vzponom v smeri z oceno 9a.

Škofic in Botulin (8c+)

Domen Škofic je prvič letos obiskal plezališče Kotečnik in opravil dva odlična vzpona. Uspešen je bil v smeri Botulin (8c+) in tako opravil šele prvo ponovitev smeri, ki jo je prvi leta 2010 preplezal Jernej Kruder. Domen je poleg tega na pogled preplezal še smer Kmečka malca (8b).

Bizjak do 8c

Jakob Bizjak je izenačil svoj najboljši dosežek v skali, v Kotečniku je uspel preplezati povezavo smeri Kmečka malca-Butnskala, ki je težka 8c. Gre za petinšestdeset gibov dolgo linijo v previsu, ki se zaključuje v navpični plošči. Za Jakoba je to tretja 8c.

Maja Vidmar zaključila tekmovalno pot

Maja Vidmar je 3. aprila na svoji domači steni v športni dvorani Poden v Škofji Loki zaključila bogato tekmovalno pot. Na revijalni tekmi, ki jo je organizirala slovenska reprezentanca v športnem plezanju, smo lahko zadnjič spremljali eno najuspešnejših slovenskih športnih plezalk. V svoji karieri je nanizala dvanajst zmag na tekmah za svetovni pokal, osvojila je dve medalji na svetovnem prvenstvu in petintrideset uvrstitev na zmagovalni oder. S šestimi zaporednimi zmagami v svetovnem pokalu leta 2007 je še vedno edina tekmovalka s takšnim dosežkom.

Končano državno prvenstvo osnovnih šol

Športno društvo Pajk iz Vojnika je v svojem kraju 9. aprila organiziralo finalno tekmo v športnem plezanju za osnovnošolce. Na tekmi je nastopilo osemdeset učencev in enainosemdeset učenk, ki so si finalni nastop zagotovili na dveh področnih tekmovanjih.

Zmagovalci državnega prvenstva OŠ:

Kategorija	Licencirani	Nelicencirani
mlajši učenci	Grega Verbuč	Urban Graželj
mlajše učenke	Maja Majcen	Stela Muršec
starejši učenci	Luka Potočar	Janez Krajnc
starejše učenke	Lučka Rakovec	Katra Mali

V nekaterih kategorijah je bila odločitev o skupnem zmagovalcu znana že pred zadnjo tekmo, nekaj plezalcev in plezalk pa se je za veliki pokal borilo vse do zadnjega giba. Najbolj napeto je bilo v kategoriji mlajših dečkov, kjer je zmagovalca v skupnem seštevku odločil superfinale.

Novice je pripravil Peter Mikša.

Končana Vzhodna liga 2016

V Ljubljani je 16. aprila potekala zadnja tekma Vzhodne lige, na kateri smo dobili tudi zmagovalce skupnega seštevka v sezoni 2016. V petih starostnih kategorijah je plezalo 249 otrok iz šestindvajsetih klubov. Zjutraj so s tekmovalcem začeli mlajši cicibani in cicibanke ter starejši cicibani in cicibanke, popoldne pa so tekmovali plezalci in plezalk v kategorijah mlajši dečki in deklice, starejši dečki in deklice ter kadeti in kadetinje.

Rezultati Vzhodne lige 2016 – skupno:

Kategorija	Absolutno	B-skupina
mlajši cicibani	Gal Kostanjšek	
mlajše cicibanke	Neža Zajc	
starejši cicibani	Janej Kotar Tominšek	Andraž Stenšak
starejše cicibanke	Sara Čopar	Eva Hren
mlajši dečki	Bine Meke	Ažbe Javornik
mlajše deklice	Maja Majcen	Stela Muršec
starejši dečki	Žiga Zajc	Janez Krajnc
starejše deklice	Ines Ermenc	Zala Kordež
kadeti	Aljaž Motoh	Žan Janežič
kadetinje	Sara Glušič	Špela Vrtačnik

Razširjena slovenska planinska pot

Razširjena Slovenska planinska pot kot dodatek k osnovni Slovenski planinski poti že šesto desetletje napotuje planince, da bi spoznali tudi druge, manj obiskane vrhove v Sloveniji. Kontrolne točke ima razpršene po vseh

koncih Slovenije – da jo bolje spoznamo. Ko obiskujem različne vrhove po Sloveniji, se mi nemalokrat pojavi vprašanje, zakaj so nekatera področja ali pa nekateri vrhovi zapostavljeni. Seveda, nekaterih poti takrat, ko se je pripravljala Razširjena Slovenska planinska pot, še ni bilo ali pa je bil dostop celo prepovedan. In sprašujem se, ali bi bilo smiselno, da bi spisek vrhov nekoliko popravili, posodobili. Nekateri vrhovi so zdaj, ko se večina planincev odpravi do izhodišča z avtomobilom, postali dostopnejši. Ali pa bi dali pohodnikom možnost, da večkrat izberejo ta ali oni vrh (kot je možnost dana že pri Zasavskem hribovju), saj gre v prvi vrsti za to, da Slovenijo bolje spoznamo. Morda bi pa lahko celo tisti, ki obiše vse vrhove, dobil npr. "zlato značko"? Julijske Alpe so "dobro obdelane" že v Slovenski planinski poti. V Razširjeni poti je dodanih še nekaj. Ali moramo res vsi tako na Mangart kot na Bavški Grintavec? Zakaj ne bi rekli, da gremo lahko ali na Mangart ali na Bavški Grintavec? Pozabili smo na Polovnik z dostopnim Krasjim vrhom, 1768 m, morda bi veljalo koga napotiti tudi na Lopatnik, 2012 m, ali pa na Krnčico, 2142 m? Ja, poti bi bilo treba še malo nadelati ... Da ne govorim o drugih zanimivih in prav tako slabše obiskanih vrhovih – Galetovec, 1259 m, Jerebikovec, 1593 m, Ciprnik, 1747 m, s katerega je krasen razgled na Planico. Tudi v Karavankah bi kot alternativo Velikemu vrhu lahko dodali Kladiovo, 2094 m, ali pa Košutnikov turn, 2133 m, planinci bi se lahko odločili za obisk Pece ali Olševe. Kaj pa Virnikov Grintavec, 1654 m, ali Stegovnik, 1692 m, – gotovo sta vredna obiska. Kamniško-Savinjske Alpe so v Slovenski planinski poti tako dobro

"pokrite", da mora planinec tako na Češko kočo kot na Kranjsko kočo na Ledinah (ne vem, zakaj tu ni možnosti izbora), obiskati mora tudi Rinko ..., zakaj je "stišana" še Mrzla gora kot neobvezna točka? In v vsej knjižici je to edino Mrzla gora? Pravzaprav sem proti neobveznim točkam. Bolj bi mi bilo všeč, če bi večini točk dodali možnost izbire. V novi izdaji je izpadel Krvavec–Veliki Zvoh, 1972 m, Vrh Korena, 1999 m, kot alternativo Menini planini bi lahko dodali morda Kamniški vrh, 1259 m. Posebej zanimiv je del Severovzhodne Slovenije. Čeprav sem članica PD Poljčane, je moje prvo vprašanje: Zakaj Boč in Donačka gora – zakaj ne ali? Kaj pa Stolpnik, najvišji vrh Konjiške gore, 1012 m, ali pa Stenica, 1091 m? Ko sva se z možem letos potepala po Prekmurju, sem se spraševala, zakaj je v Razširjeni slovenski planinski poti še vedno Selo, ne pa na primer Sotinski breg s skromno višini 417 m, a z zelo lepim razglednim stolpom? Ali pa Tromejnik, 390 m? Seveda, Rotunda v Selu je vredna ogleda – a roko na srce, to res ni planinska točka. Pa Zavrh in Jeruzalem, kamor se v glavnem vsi pripeljejo z avtomobilom? Zakaj je "izginila" Gomila? Seveda, prav je, da se, če bomo namenjeni v Prekmurje, ustavimo še v Zavrhu, si ogledamo Rotundo, posedimo v Jeruzalemu, kjer je najbolj prijetno jeseni.

Zasavsko hribovje je že lepo obogateno z alternativami. Geometrično središče Slovenije po mojem ne sodi v planinsko pot, saj res ni v planinah, niti ni posebno izhodišče za kakšen poznan hrib. No, na Slivno gremo lahko po asfaltirani cesti, potem ko smo prišli po Badjurovi poti z Zasavske

gore – nekoliko mučno. Dolenjska in Notranjska sta planinsko slabše obiskani pokrajini. Zakaj bi pri Mali gori ne dodali možnosti, da se planinci povzpnejo na Mestni vrh, 1035 m, nad Kočevjem? In zakaj smo pozabili na svet nad Kolpo: Krempa, 944 m, Kuželjska stena, 874 m, Goteniški Snežnik, 1290 m? Zakaj ne bi planinci obiskali vsaj enega od teh samotnih, zanimivih vrhov?

Pri Velikem Snežniku bi lahko dodali kot alternativo Kriščevce, 1092 m, – le malokdo ve za ta hrib. Okolica Ljubljane in Škofjeloško hribovje sta zanimiva – prav je, da gremo na Krim, ki je bil dolga leta zapostavljen, pri Grmadi bi morda lahko dodali kot alternativo zdaj najvišji vrh Polhograjev, Tošč, 1021 m, pri Lubniku pa morda Blegoš, 1562 m, Mladi vrh, 1374 m, ali Koprivnik, 1393 m. Primorska odpira vprašanje, ali ne bi dodali še Sabotina, 609 m, ali Škabrijela, 646 m, lepih, razglednih vrhov nad Novo Gorico? Veliko predlogov sem natrosila. Morda bi veljalo razmisliti vsaj o nekaterih.

Andreja Erdlen

Naravno okno ob vznožju Tošča

Z družino smo se kljub zelo vetrovnemu vremenu odločili, da se vseeno

odpravimo na naš zelo priljubljen sprehod do kmetije Štirmož ter po stezi okoli Slamnika v Mlačne in do kmetije Jelovčnik. To je pot ob vznožju Tošča nad Mačkovim grabnom. Pešpot je nekoč povezovala omenjeni hribovski kmetiji. Lovci skrbijo, da je pot prehodna in očiščena. Ker to pot razen domačinov pozna malo ljudi, je v gozdu mirno, zato je možno večkrat videti in slišati gamse ter ostale gozdne živali. Naš sprehod smo istočasno izkoristili še za nabiranje trobentic, pljučnika, lapuha in resja za čaj.

Po kratki malici na vrhu Slamnika, od koder je lep razgled na Grmado, smo se odpravili po stezi naprej. Že takoj pri prvih skalah in melišču smo obstali in gledali za gamsi, saj smo jih tam že večkrat videli. Gamsov ni bilo, desno od melišča pa smo opazili zanimivo in veliko naravno okno. Domačini so to okno že poznali, vendar za njih to ni bilo nič posebnega. Za naju in otroke pa je bilo to pravo odkritje. Kar nekaj časa smo se zadržali tam in opazovali to naravno znamenitost. To pot smo prehodili že večkrat in zanimivo je, da tega okna prej nismo še nikoli opazili. Mogoče sem stala ravno na pravem mestu, da se je skozenj videla svetloba.

Naša pot se je nadaljevala naprej v Mlačne – ime je dobilo po mnogih majhnih izvirih, vsepovsod je namreč voda. Videli smo luže, v katerih so se noč pred našim sprehodom kopali divji prašiči. Iz Mlačen smo se povzpeli še do kmetije pri Jelovčniku in od tam domov v Mačkov graben.

Za nedeljski sprehod nam je ob odkritju naravnega okna zelo popestril dan, še otroci so bili ponosni na to, kar smo videli.

Milka in Gregor Kozjek

PREBRALI
SMO

Planinski utrinki

Planinsko društvo Brežice, februar 2016

Glasiilo PD Brežice je dostojna publikacija, ki presega amatersko raven. Na šestdesetih straneh povzema bogato dejavnost društva, zajema vodniški, markacijski, naravovarstveni in mladinski odsek ter tekmovalništvo. Na kratko je predstavljeno njihovo delo, dopolnjeno z nekaj važnejšimi številčnimi podatki. Sledijo predstavitve planinskega tabora v Dovjem, skupine torkarjev, pohodov in planinskih večerov, na katerih predavatelji predstavljajo svoja doživetja. Nekam vmes so vtaknili finančno poročilo za leto 2015, iz katerega je razvidno, da društvo umno gospodari, saj ni pridelalo izgube, nasprotno, pozitivni saldo se je celo povečal.

Naravno okno pod Toščem

Foto: Rok Kozjek

Zgodbe planincev, ki so jih doživljali na izletih, so zajete v osrednjem delu glasila. Sodelovali so tudi pri mednarodnem dogodku Brati gore, ki so ga pripravili v sodelovanju s Knjižnico Brežice. Na koncu je večstranski program izletov za leto 2016. Glasilo premore bogato fotografsko gradivo, ki popestri pisano besedo.

Mire Steinbuch

Nove izdaje milanske založbe Versante Sud

Založba Versante Sud je v letih 2015 in 2014 izdala vrsto vodnikov, ki lahko pridejo prav tudi slovenskim uporabnikom, čeprav so pisana v italijanskem, nemškem in angleškem jeziku. Vodniki so broširani in ne prav lahki, zato je za uporabnika primernejša kopija, kot da bi knjige nosil s seboj, razen seveda vodnikov za plezališča in balvane. Opremljeni so z barvnimi fotografijami, preglednimi skicami in vrsto simbolov, ki nam olajšajo razumevanje opisov. Največ vodnikov opisuje športno-plezalne smeri, eden je turnosmučarski in eden gorskokolesarski. Na kratko jih predstavljamo.

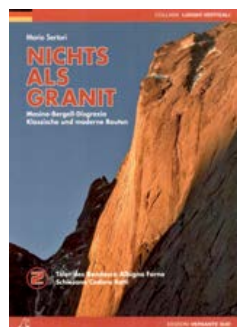
Robert Zink: Skialpinismus in den Karnischen Alpen. 101 Skitouren von Innichen bis Villach. 2015. 400 str., 32,90 EUR.

Kot je že iz naslova razvidno, gre za sto eno turnosmučarsko turo v območju med krajem Innichen pod

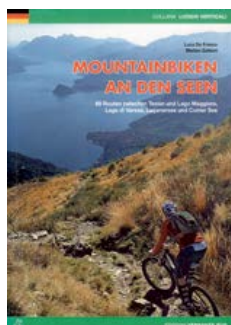
Dolomiti in Beljakom, večinoma v Karnijskih in Ziljskih Alpah. Zanimivo, da je uvod v knjigo napisal znani alpinist Steve House, gre namreč za alpinistični vodnik, v katerem so opisani predvsem zahtevnejši spusti. Zahtevnost tur je avtor razporedil od Ski 1 do Ski 5 (najtežje), simbol ALP predstavlja kompleksno alpsko težavnostno lestvico (od F do D), simbol EXP pa kaže izpostavljenost. Stopnja nevarnosti plazov je od 1 do 5 (najbolj nevarno). Zelo uporabne so reliefne skice in vrski poteka tur v fotografijah. Vodnik je pisan v nemščini.

Mario Sertori: Nichts Als Granit. Masino-Bergell-Disgrazia. Klassische und moderne Routen. 2015. 287 str., 33 EUR.

To je plezalni vodnik klasičnih in modernih plezalnih smeri v območju nad dolino Val Masino v gorski skupini Bergell, kjer je najvišja gora Disgrazia, 3678 m (severno nad krajem Sondrio). Plezalne smeri so večinoma na severni, švicarski strani. Lepih linij, v katerih pogosto plezajo tudi slovenski alpinisti, je v tem območju cela vrsta. V uvodnem delu je avtor podal še kratek zgodovinski pregled plezanja v tem predelu. Vodnik je napisan v nemščini.

Luca De Franco, Matteo Gattoni: Mountainbiken an den Seen. 69 Routen zwischen Tessin und Lago Maggiore, Lago di Varese, Luganersee und Comer See. 2014. 288 str., 28,50 EUR.

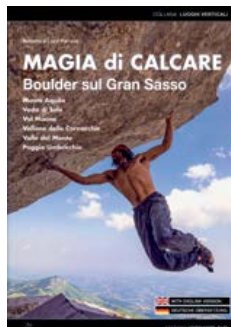
Gre za devetinšestdeset gorskokolesarskih tur na območjih Tessin, Varese in Como (severno od Milana). Pri vsakem opisu je kar dvanajst uporabnih simbolov, pregledna skica ter diagram vzponov in spustov. Vodnik je napisan v nemščini.

Massimo Cappuccio, Chiara Cianciolo, Giuseppe Gallo: Di Roccia di Sole. Climbing in Sicily. 2015. 527 str., 35 EUR.

To je obsežen športno-plezalni vodnik po Siciliji. Vseh vrst simbolov je kar trinajst. Zanimivo je, da so med opisi smeri predstavljeni tudi nekateri plezalci, ki so jih postavljali. Vodnik je napisan v angleščini.

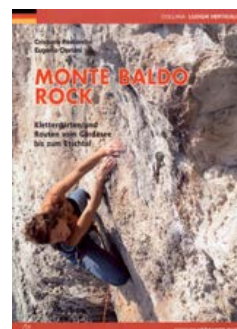
Roberto e Luca Parisse: Magia di Calcare. Boulder sul Gran Sasso. 2015. 255 str., 29 EUR.

Gre za vodnik po apnenčastih balvanih na območju

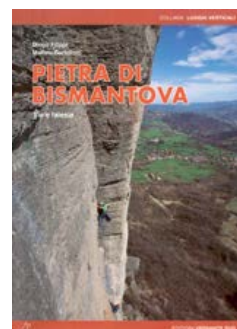
narodnega parka Gran Sasso (srednja Italija), ki je primeren za poletno plezanje na višini med 1500 in 2500 metri. Tudi v tem vodniku imamo na voljo celo vrsto simbolov za lažje razumevanje. Vodnik je pisan v italijanskem jeziku, uvodi v sektorje tudi v nemščini in angleščini. V uvodnem delu je trojezični slovar izrazov.

Cristiano Pastorello, Eugenio Cipriani: Monte Baldo Rock. Klettergärten und Routen vom Gardasee bis zum Etschtal. 2014. 255 str., 29 EUR.

To je športno-plezalni vodnik vzhodnega območja nad jezerom Garda/Lago di Garda/Gardasee, kjer pogosto plezajo tudi Slovenci. Tudi tu so med poglavji/sektorji predstavljeni nekateri plezalci, ki so postavljali smeri. Vodnik je napisan v nemščini.

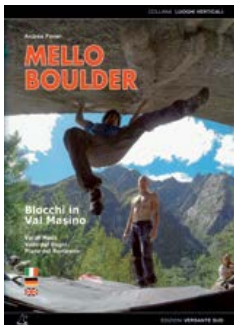
Diego Filippi, Matteo Bertolotti: Pietra di Bismantova. Vie e falesie. 2015. 303 str., 28 EUR.

Pietra di Bismantova je znani skalnati osamelec v Apeninih (blizu kraja Modena) z nezamenljivo obliko ladje, ki se dviga nad pokrajino Reggio Emilia. Dolg je 1 km, širok 240 m in visok 300 metrov.

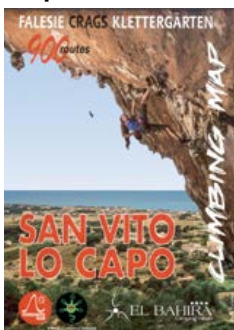
Vodnik opisuje športnoplezalne smeri v več sektorjih te zanimive skalne tvorbe, med opisi pa lahko (v italijanščini) poleg zgodovinskega uvoda preberemo posamezne članke avtorjev, ki so prispevali pomemben delež v odkrivanju in napeljevanju tamkajšnjih smeri.

Andrea Pavan: Mello Boulder. Blocchi in Val Masino. 2015. 448 str., 33 EUR.

Gre za vodnik po balvanih v dolini Val Masino (severno nad Sondriem), kjer je plezalna meka športnih plezalcev. Uvodi v sektorje so pisani v treh jezikih: italijanščini, nemščini in angleščini. Tudi v tem vodniku so predstavljeni nekateri balvanski plezalci, ki so plezali v tem območju.

San Vito lo Capo. 900 routes. Falesie-Crags-Klettergärten. Climbing map. 9,90 EUR.

To je plezalni zemljevid z opisi smeri v plezališču San Vito lo Capo, enem najlepših predelov Sicilije. Avtorji opisov so Massimo Cappuccio, Peppe Gallo in Daniele Arena. Gre za že tretjo, izpopolnjeno različico zemljevida z opisi.

Vladimir Habjan

PLANINSKA
ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Glavna pozornost planinske organizacije je bila v aprilu namenjena Skupščini PZS, o kateri pišemo tudi v tej številki *Planinskega vestnika*. PZS je v tednu pred skupščino izdala Letopis PZS 2015 in povabila na letošnji Dan slovenskih planinskih doživetij, ki se bo odvijal na Mozirski koči na Golteh 18. junija. Na praznik slovenskih planincev je prvič povabila tudi planinske pevske zборе, saj bo letošnja novost tega dneva revija planinskih pevskih zborov, ki se bodo predstavili na osrednji prireditvi ob 13. uri. Sicer pa bo na Golteh pestro planinsko dogajanje, pripravili so zanimive dogodivščine za mlade planince, družine in odrasle, vodniki vas bodo vodili na planinske in turnokolesarske izlete, gorski reševalci bodo prikazali vajo v gorskem reševanju in mnogo drugega. Slovesnost bodo oplemenitili praporščaki planinskih društev in odprtje Slovenske turnokolesarske poti.

Več o pobudi za spremembo Zakona o davčnem potrjevanju računov, ki jo je PZS naslovila na poslance skupaj s še nekaj organizacijami, pišemo v tej številki *Planinskega vestnika*. PZS je planinska društva opozorila na rok za oddajo letnega poročila za AJPES, poročila o opravljenih prostovoljskih urah (za društva, ki so vpisana v razvid prostovoljskih organizacij) in na oddajo poročila o delu v preteklem

letu na pristojno ministrstvo za društva s statusom delovanja v javnem interesu.

PZS je objavila javni razpis za oblikovalca slovenskega planinskega spominka, ki ga bo ponudila, kot so zapisali, "čim širšemu krogu obiskovalcev gorskega sveta prek prodajnih kanalov PZS, planinskih društev, na planinskih kočah, v TIC-ih in lokalnih turističnih organizacijah na območjih, ki se prepoznajo kot pohodniške destinacije." Rok za oddajo predlogov je 15. maj 2016. Zavarovalnica Triglav je pozvala k oddaji predlogov planinskih društev za postavitev otroškega igrišča ob planinski koči.

Mladinska komisija (MK) je v aprilu praznovala svojih plemenitih in hkrati mladostnih šestdeset let. Več o tem pišemo tudi v tej številki *Vestnika*. Zainteresirane mlade so povabili na prostovoljsko akcijo Mladinskega sveta Slovenije ob svetovnem dnevu prostovoljstva mladih, s katero so obeležili tudi dan Zemlje. S študenti, kar sedemindvajset se jih je zbralo, so se odpravili na Kriško goro, pred prvomajskimi prazniki pa so se povzpeli na Kum. MK je objavila dva razpisa, in sicer za usposabljanje Mladinski voditelj 2016 (od 23. do 31. julija, za mlade nad šestnajst let) in za sofinanciranje planinskih taborjenj 2016 (rok za oddajo vlog je 31. maj). Podrobnejše informacije za oba razpisa najdete na spletni strani MK, www.mk.pzs.si

Vodniška komisija je vodnike PZS obvestila o podaljšanem roku prijave za termina kopnih izpopolnjevanj pri Koči pri Jelenovem studencu in na Naravskih ledinah.

Gospodarska komisija (GK) je poročala o uspešnem seminarju za oskrbnike planinskih

koč, ki ga je organizirala GK, izvedla pa Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Bled 8. in 9. aprila na Bledu. Seminarja se je udeležilo devetnajst članov osebja planinskih koč z večjega dela Slovenije, največ pa z Gorenjske. Vključene vsebine so zajemale organizacijo dela v planinski koči, praktično delo v kuhinji in pri strežbi gostov, obratovanje planinskih koč z gostinsko-turističnega vidika, receptorско poslovanje in komuniciranje z gosti. Udeleženci in vodstvo izobraževanja so potrdili pomembnost tovrstnega izobraževanja, ki naj bi s temi in tudi drugimi vsebinami postalo stalnica za oskrbnike planinskih koč. V okviru javne obravnave paketa gradbene zakonodaje je PZS ministrstvu za okolje in prostor poslala dve pripombi na specifično gradnje in vzdrževanja planinskih koč. Planinska društva so iskala osebje za delo v Koči pod Bogatinom, v Planinski koči na Uskovnici in v Vodnikovem domu na Velem polju, okrepitve osebja za delo v kuhinji je iskalo tudi Planinsko učno središče Bavšica, PD Trbovlje pa je ponudilo v najem Planinski dom na Mrzlici. GK je pred prvomajskimi prazniki objavila seznam planinskih koč s spremenjenim delovnim časom v času teh praznikov.

Komisija za planinske poti je sporočila, da sta Pastirčkova in Strma pot, ki vodita na Lisco, ponovno odprti in normalno prehodni.

Komisija za varstvo gorske narave je postala aktivna na družabnem omrežju Facebook, spremljate jih lahko na naslovu www.facebook.com/Komisija-za-varstvo-gorske-narave. Tam objavljajo aktualne novice in zanimive prispevke iz sveta narave. Člani Meddruštvenega odbora planinskih društev

Kamniško-Bistriškega območja, skupaj kar 87 ljubiteljev narave, so obiskali Krakovski gozd, kjer so pod strokovnim vodstvom Dušana Klenovška in drugih vodnikov spoznavali ter doživljali naravne in kulturne vrednote Dolenjske.

Komisija za alpinizem je objavila razpis izpitov za pridobitev naziva alpinist in poziv registriranim članom alpinističnih odsekov/klubov – kandidatom za kategorizacijo k oddaji seznama alpinističnih tur v sezoni 2015/2016 (pomladanski rok).

Komisija za športno plezanje se je z Majo Vidmar veselila vseh njenih športnoplezalnih uspehov v njeni bogati tekmovalni karieri, ki jo je zaključila v začetku aprila v športni dvorani Poden v Škofji Loki. V Vojniku se je odvijalo finalno tekmovanje državnega prvenstva osnovnih šol v športnem plezanju za leto 2016, s tekmo v balvanskem plezanju 15. in 16. aprila v Švici pa se je začel svetovni pokal (SP) v balvanskem plezanju. Med našimi članskimi reprezentanti se je s petim mestom najbolje odrezala mlada Janja Garnbret. Naslednja tekma SP se je odvila 23. in 24. aprila v Kazu na Japonskem. Vse plezalske navdušence so aprila povabili na športno-rekreativni festival v Vipavsko dolino, ki se je začel s tradicionalnim, zdaj že enajstim plezalnim vikendom.

Komisija za gorske športe je povabila na 24 ur Lisce, kjer so 26.–27. aprila v 24-urni vzdržljivostni akciji svoje sposobnosti udeleženci lahko preverili peš ali s kolesom.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) se je 2. aprila podala na tradicionalno spomladansko turo, na kateri je devetnajst turnih kolesarjev s cele Slovenije

odkolesarilo pot iz Hrastovelj na Slavnik. Letošnje usposabljanje za turno kolesarskega vodnika I bo potekalo 4. in 5. junija na Mozirski koči na Golteh, drugi del pa od 23. do 26. junija na Valvazorjevem domu pod Stolom. Rok prijave je 20. maj. Na javnem razpisu je KTK iskala oblikovalca logotipa Slovenske turnokolesarske poti.

Planinska založba je obiskovalce 21. slovenskih dnevov knjige od 18. do 22. aprila pričakala s posebnimi sejmskimi ugodnostmi. Do začetka maja je potekala tudi akcija nakupa planinskega vodnika *Slovenska planinska pot* in *Dnevnika s Slovenske planinske poti* po znižanih cenah.

Člani **Raziskovalne skupine PZS** so prislunili diplomski nalogi Sandre Šimic *Roblekov dom na Begunjščici – možnosti za nadaljnji razvoj*, ki je nakazala možnost dolgoročnega razvoja gorskega turizma pod Begunjščico. Nalogo Sandre Šimic bo hranil Slovenski planinski muzej v Mojstrani.

Na področju preventive so posredovali informacijo Agencije RS za okolje, ki je uvedla novo, preglednejšo obliko in dodatne vsebine lavinskega biltena (spletni naslov: www.meteo.si/met/sl/weather/bulletin/mountain/avalanche/bulletin/).

Povabili so na odprtje šeste pregledne razstave fotografске skupine PD Tolmin, ki letos praznuje sedemdeset let, na praznovanje 70-letnice PD Postojna, na tretji zdržljivostni pohod Po medvedovih stopinjah in na brezplačno enodnevno delavnico z naslovom Raziskovanje gora v Obzorju 2020, ki jo je v maju organiziral Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU pod pokroviteljstvom CH-AT Mountain Alliance.

Zdenka Mihelič

ZAČUTI SVOBODO, RAZŠIRI SVOJE MEJE!

Ker je vaša resnična narava brezkompromisna. Uživate v naravi z opremo, ki vam bo hkrati nudila izjemno kvaliteto in odličen izgled. Lahkotnost, udobje in vsestranskost za vse tiste, ki želite razširiti svoje igrišče.

Spomladanske aktivnosti v muzeju

V Mojstrano je prišla pomlad, z njo pa tudi številne novosti na področju planinske ponudbe. Medtem ko sta Aljažev in Šlajmarjev dom v Vratih odprla svoja vrata 22. aprila, pa bomo v SPM in okolici doživeli preporod v tednu med 20. in 28. majem. Z geslom Pomlad pod Triglavom bomo zakorakali v planinsko sezono. Začeli bomo 20. maja z odprtjem razstav *Grožnje slovenskemu gozdu* in *40 let evropske pešpoti*, ki ju pripravlja Zavod za gozdove Slovenije in Komisija za evropske pešpote. Konec tedna bo v znamenju organiziranih pohodov v bližnjo okolico, delavnic, nagradne igre, srečanj evropohodnikov in predstavitev tematskih poti. Med tednom bomo gostili predavatelje in sogovornike, ki nas bodo popeljali na potep

Nova ferata Mojstrana ima dve varianti: Aljaževo in Pot mojstranških veveric.

Foto Elizabeta Gradnik

po slovenski planinski poti malo drugače, po evropskih pešpoteh in po gorniški poti Planica-Pokljuka. Gostje z besedo in sliko bodo Pia Peršič, Franci Teraž, Marjan Župančič, Jože Prah in Jure Čokl.

Živahno bo tudi v soboto, 28. maja, ko vabimo navdušence teka, kolesarstva in nordijske hoje ob 9. uri na Dovje pred Katro, da se udeležijo 6. juriša na Dovško babo in popoldne ob 16. uri na svečano odprtje novih ferat na bližnjem Grančiču v Mojstrani. Jeklenico bo pred planinskim muzejem simbolično prerezal župan občine Kranjska Gora Janez Hrovat. Muzejsko dvorišče bo ta dan tudi eno izmed prizorišč tradicionalnega Dneva Alpske konvencije, ki letos poteka s povabilom V Alpe po navdih. Poleg pohoda do Pocarjeve domačije v Radovni z vodnikom TNP smo pripravili še vodenje po stalni razstavi *Vzpon na goro*, katerega posebnost je sprehod po triglavskem grebenu v opremi prvih gornikov, zanimivo igrico, ki jo lahko igrajo vsi od 3 do 99 let. Presenečenje pa naše goste čaka ob vstopu v muzej, kjer bo deloval Vodniški urad Mojstrana. Omogočena bo možnost najema gorskega vodnika ter izposoje samovarovalnega kompleta in čelade za

plezanje po feratah. Stalno muzejsko predstavitev bomo obogatili s postavitvijo skalnjaka in originalnega Bivaka II na trati ob muzeju. Lani je bil zaradi zamenjave z novim prepeljan pred muzej. Načrtujemo postavitev popularne sobe pobega (escape room) s planinskim scenarijem.

Vabljeni tudi na našo spletno stran: <http://www.planinskimuzej.si/>.

Matjaž Podlipnik
in Natalija Štular

Nova številka Odkrivaj/Discover

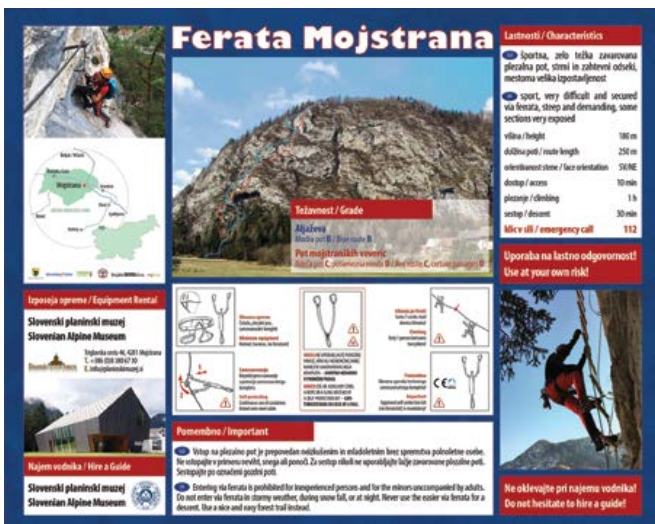

V začetku maja 2016 je javni zavod Triglavski narodni park izdal šesto številko poletnega časopisa *Odkrivaj/Discover*, ki je namenjena obiskovalcem priljubljenega cilja od blizu in daleč. Letošnja izdaja je prelomna, saj je poleg predstavitev Triglavskega narodnega parka poudarek tudi na biosfernem območju Julijskih Alp. V sodelovanju z Lokalnimi turističnimi organizacijami in drugimi deležniki s področja turizma smo pripravili pregled koristnih informacij in hkrati poskrbeli za dodano vrednost izobraževalnih vsebin, ki bodo bralcem poglobile vedenje o Julijcih.

Lično zasnovan časopis vsebuje koristne namige za obiskovalce, upošteva je njihov razpoložljivi čas,

fizično pripravljenost in motiv obiska. Izpostavlja letošnjo naravovarstveno kampanjo javnega zavoda Triglavski narodni park Vaš korak je pomemben/*Your step matters*, ki obiskovalce gora ozavešča o hoji po označenih poteh. Ta problematika je na določenih odsekih planinskih poti problematična z vidika naravovarstva in upravljanja poti. Posamezne strani so namenjene tudi predstavitvi fenomena zvezdnega neba in delavnic opazovanja nočnega neba v Bohinju, sodelovanju z Združenjem gorskih vodnikov (ZGVS), znaku kakovosti Triglavskega narodnega parka, najmlajšim obiskovalcem parka in kampanji Vodni krog 2016-2017. Zadnja stran je že od začetka izdavanja namenjena osebemu pogledu na Triglavski narodni park, ki ga spiše domačin ali domačinka. V letošnjem letu ga je v kontekstu kampanje Vodni krog spisala Henrika Zupan, direktorica Komunale Kranjska Gora. Velik osrednji zemljevid in koledar izbranih dogodkov na celotnem območju Julijskih Alp zaokrožujeta publikacijo, ki jo dobite v vseh večjih turističnih centrih, na info mestih Triglavskega narodnega parka in na spletu (www.tnp.si). Če ga želite ponuditi v vaši planinski koči ali v drugih podobnih kapacitetah, nas obvestite (info.bohinjka@tnp.gov.si), z veseljem vam ga pošljemo.

Majda Odar

Ferata Mojstrana

Lastnosti / Characteristics

- ▶ Sportna, zelo trdna zavarovana planinska pot, ceni in zahteva odlično, mestoma velika izpostavljenost
- ▶ sport, very difficult and secured via ferata, steep and demanding, some sections very exposed

višina / height	180 m
dolžina poti / route length	250 m
orientacijski sistem / face orientation	SW/SE
ovrsta / access	100 m
ponosje / climbing	1/4
oviranje / descent	30 min
šifra ali / emergency call	312

Uporaba na lastno odgovornost!
Use at your own risk

Opomba / Important

- ▶ Vstop na planinsko pot je prepovedan medikvalitno in enoličnim bencinoma pohodnega ozona. Ne odstopajte v primeru nevihte, snega ali juroša. Za varnost obišči ne spustite! Ne spuščajte bencinoma pohodnega ozona. Servisiranje po označeni poti.
- ▶ Entering via ferata is prohibited for transportation persons and for the reason unaccompanied by adults. Do not enter via ferata in case weather, during snow fall, or at night. Never use the easier via ferata for a descent. Use a slow and easy forest trail instead.

Ne oklevajte pri najemu vodnika!
Do not hesitate to hire a guide!

Prva Aljaževa triglavsko
koča s kapelico
Fototeka SPM

V prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

120 let Kredarice, Higiena v gorah

Z NAMI NA POT

Štiritisočaki

INTERVJUJI

Andrej Brvar, Lucie Hrozová, Peter Mikša,
Janko Kovačič, Franci Savenc, Tanja Glušič,
Spiro Dalla Porta Xidias, Marek Holeček

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

ZIMSKA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

RADIO KRANJ 97.3

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

golte slovenija hotel & mountain resort

Vabimo vas na

DAN SLOVENSkih PLANINSKIH DOŽIVETIJ 2016

Mozirska koča na Golteh, 18. junij 2016

- od 8.30 PLANINSKI POHODI IN TURNOKOLESARSKI IZLETI z različnih izhodišč na Golte
- 10.30 DOŽIVETJA ZA MLADE PLANINCE IN DRUŽINE (velika igra, delavnice, orientacijski pohod, plezanje ...)
- 11.30 DOŽIVETJA ZA ODRASLE (delavnice na prostem, predstavitev društev, naravovarstveni izlet ...)
- 12.30 ZBOR PRAPORŠČAKOV PLANINSKIH DRUŠTEV (Hotel Golte)
- 13.00 PRIKAZNA VAJA GORSKEGA REŠEVANJA
- 13.30 NASTOP PLANINSKIH PEVSKIH ZBOROV
- 14.00 OSREDNJA PRIREDITEV s SPREVODOM DRUŠTVENIH PRAPORŠČAKOV in ODPRTJEM SLOVENSKE TURNOKOLESARSE POTE
- 14.45 PLANINSKA ZABAVA Z ŽIVO GLASBO
- po 15.30 PLANINSKI POHODI, TURNOKOLESARSKI SPUSTI ali PREVOZ Z NIHALKO nazaj v dolino

Prireditve bo v vsakem vremenu, zagotovljen bo velik šotor na prireditvenem prostoru.

Dodatne informacije o prireditvi in lokaciji: www.pzs.si, www.pdmozirje.si in www.golte.si.

Pri organizaciji sodelujejo:

Medijski partner dogodka:

